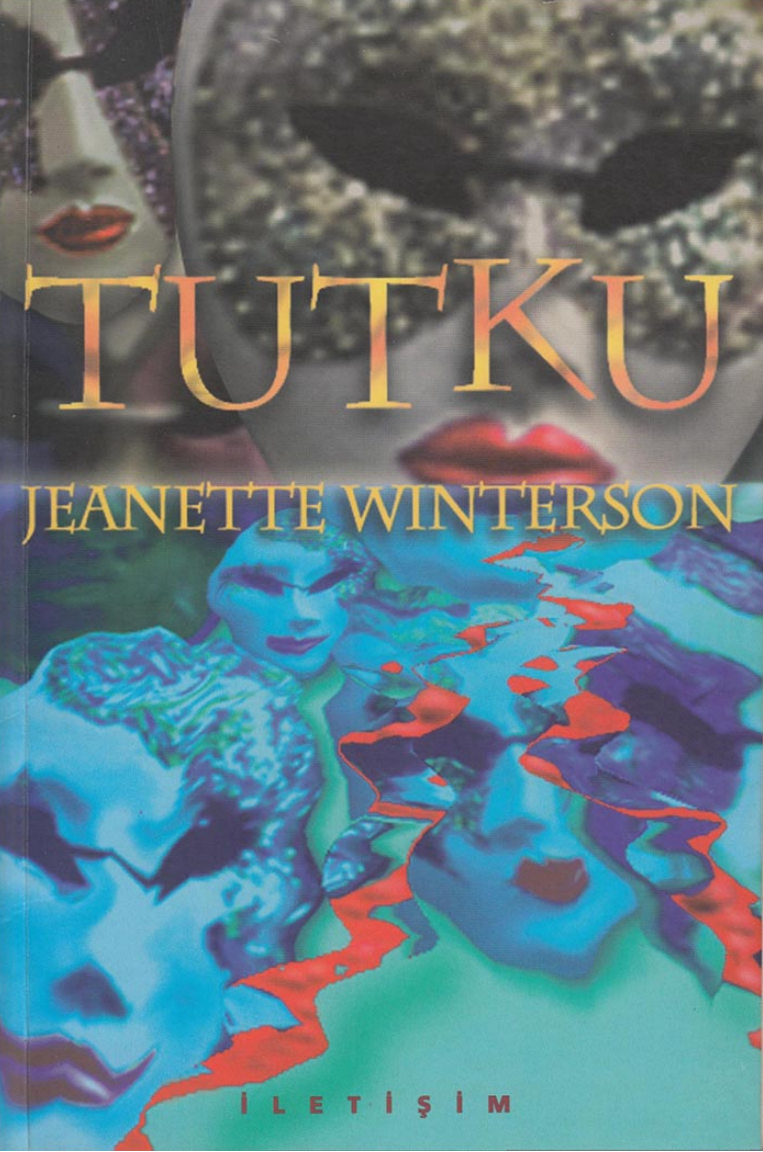

TUTKU
JEANETTE WINTERSON
İLETİŞİM

JEANETTE WINTERSON 1959'da İngiltere'nin Lancashire kentinde doğdu. Halen Londra'da yaşamakta ve hayatını yazarlıkla kazanmaktadır. İlk romanı *Oranges Are Not The Only Fruit* büyük başarı kazanmış ve sinemaya uyarlanmıştır. Öteki kitapları arasında *Written On The Body, Boating For Beginners, Sexing The Cherry* (Vişnenin Cinsiyeti, İletişim 1994) ve *Art and Lies* sayılabilir. *The Passion* (Tutku), 1987 John Llewellyn Rhys ödülünü kazanmıştır.

The Passion
© 1987 Jeanette Winterson

İletişim Yayınları 415 • Çağdaş Dünya Edebiyatı 83
ISBN 975-470-591-7
© 1997 İletişim Yayıncılık A. Ş.
1. BASKI 1997, İstanbul

KAPAK Ümit Kıvanç
DİZGİ Remzi Abbas
UYGULAMA Hüsnü Abbas
DÜZELTİ Enver Seyfi
KAPAK BASKISI Sena Ofset
İÇ BASKI ve CİLT Şefik Matbaası

İletişim Yayınları
Klodfarer Cad. İletişim Han No. 7 Cağaloğlu 34400 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Fax: 212.516 12 58

JEANETTE WINTERSON

Tutku

The Passion

ÇEVİREN ***Pınar Kür***

iletişim

Pat Kavanagh'a

Konukseverlikleriyle bana çalışma olanağı sağlayan Don ve Ruth Rendell'a, Bloomsbury'deki herkese -özellikle de Liz Calder'a-, sabrı için Philippa Brewster'a teşekkür borçluyum.

Kızgın ruhunla baba evinden denizlere açılalı çok oldu, şimdi ikiz kayaların arasından denizlerin ötesine geçtin ve artık yabancı bir ülkedesin.

Medea

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM
İmparator *11*

İKİNCİ BÖLÜM
Maça Kızı *65*

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Sıfır-altı Kış *101*

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Kaya *163*

BİRİNCİ BÖLÜM

İmparator

NAPOLYON'UN öyle bir tavuk tutkusu vardı ki, aşçıbaşlarını günün yirmidört saati koştururdu. Ne mutfaktı onunki ama, yolunmuşluğun çeşitli aşamalarında yüzlerce kuş; kimi hâlâ soğuk soğuk kancalara asılı, kimi şişe geçirilmiş ateş üstünde ağır ağır dönmekte, ama çoğu yığınlar halinde çöpe atılmış durumda. Çünkü İmparator çok meşgulmüş.

Birinin iştahı tarafından yönetilmek garip bir şey.

Askerlikte ilk görevimdi. Boğazlayıcı olarak başlamıştım işe, çok geçmeden, diz boyu çamurları aşıp tepsisini çadırına götüren ben oldum. Beni severdi çünkü boyum kısadır. Büyütüyorum. Beni sevmez değildi. Aslında Joséphine'den başka hiç kimseyi sevmezdi. Onu ise tavuk sevdiği gibi severdi.

Boyu birellibirden yüksek hiç kimse İmparator'a hizmet edemezdi. Hizmetkârları hep kısa boylu, atları ise iri yarıydı. En sevdiği atın yüksekliği onyedi karış, kuyruğu ise bir adamın çevresini üç kez sardıktan sonra metresine peruk yapılabilecek malzeme artacak kadar uzundu. O atın öylesi-

ne kötü bir nazarı vardı ki, ahırdan ölü çıkan seyislerin sayısı sofraya getirilen tavuklarınkine eşitti. Hayvanın şöyle bir tekmeyle öteki dünyaya göndermediklerini, sırf tüyleri yeterince parlamıyor ya da gemi biraz yeşilimsi duruyor diye, efendisi darağacına göndermiş.

"Yeni bir yönetim gözleri kamaştırmalı, herkesi şaşırtmalı," dediydi. Ekmekten ve sirklerden de söz ettiydi yanılmıyorsam. Bu durumda, günün birinde yeni bir seyis bulduğumuzda, adamın sirk kökenli olması ve boyunun atın ancak böğrüne ulaşması şaşırtıcı değildi elbette. Hayvanı tımar ederken sağlam ayaklı, üçgen tepeli bir merdivene tırmanırdı; talim için onu koşuya sürdüğünde ise uzaktan fırlar hayvanın parıldayan sırtına cuk otururdu. At şaha kalksa da, burnundan solusa da, burnunu toprağa, ard ayaklarını Tanrı'ya yöneltse de adamı üstünden atamazdı. Derken bir toz bulutu içinde yok olurlar, yelelere asılan cüce ile hangi dille azdırdığını hiçbirimizin anlayamadığı at kilometrelerce koşarlardı.

Ama o her şeyi anlıyordu.

İmparatoru güldürmeyi, atı yola getirmeyi biliyordu. Bu yüzden bölükte kaldı. Ben de kaldım. Dost olduk.

Bir gece mutfak çadırındaydık, çan öyle bir çalmaya başladı ki, sanırsınız öteki uçta şeytanın ta kendisi vardı. Hepimiz fırladık. Biri şişte dönen tavuğa yöneldi, öteki tükürükle gümüşleri parlatmaya koyuldu, bense buz tutmuş tümsekleri aşabilmek için çizmelerimi giymeye davrandım. Cüce de ata güvenmeyi göze alabildiğini ama efendisine hayatta güvenemeyeceğini söyledi gülerek. Oysa biz gülmeyiz.

Götürüyorum işte: maydanozlar içine oturtulmuş bir tavuk: Aşçıbaşı maydanozu ölmüş bir askerin miğferinde yetiştiriyor. Dışarda kar o kadar yoğun ki, tipide yolunu yitirmiş bir çocuk gibi hissediyorum kendimi. Napolyon'un çadırını aydınlatan sarı lekeyi görebilmek için gözlerimi iyice

kısmak zorundayım. Gecenin bu saatinde ondan başka hiç kimsenin ışığa hakkı yok.

Yakıtımız çok kıt. Ordudaki askerlerin çoğunun çadırı yok.

İçeri girdiğimde, önünde küçük bir yerküre ile yapayalnız oturuyor. Beni fark etmiyor bile. Küreyi döndürüp duruyor iki eliyle sevecenlikle, bir memeyi ellermiş gibi. Kısacık öksürüyorum, birden yüzünde korkuyla başını kaldırıyor.

"Şuraya bırak, git."

"Tavuğu parçalamamı istemez misiniz, efendim."

"Ben yaparım. İyi geceler."

Ne demek istediğini çok iyi biliyorum. Bir süredir tavuğu parçalara ayırmamı istemiyor. Ben dışarı çıkar çıkmaz sahanın kapağını kaldıracak, içindekini kaptığı gibi dişlemeye koyulacak. Suratı tümüyle bir ağız olsun, kuşu olduğu gibi yutsun istiyor.

Sabahleyin geldiğimde bir lades kemiği bulabilsem ne mutlu.

Sıcaklık diye bir şey yok, yalnızca soğuğun çeşitli aşamaları var. Dizlerimi bir ateşe yaklaştırma duygusunu unuttum gitti. Herhangi bir kampın en sıcak yeri olan mutfakta bile, ısı yayılamayacak kadar hafif olduğundan bakır tencereler buğulanıyor. Haftada bir çoraplarımı çıkarıp ayak tırnaklarımı kesiyorum diye adımı çıtkırıldıma çıkardılar. Hepimiz bembeyazız, ancak burunlarımız kırmızı, parmaklarımız ise mavimtrak.

Bayrağın üç rengi.

Tavukları taze kalsın diye yapıyor bunu.

Kışı bir kiler gibi kullanıyor.

Ama bütün bunlar çok eskidendi. Rusya'daydık.

Günümüzde onun yaptığı şeylerden sanki anlamları varmış gibi söz ediyor insanlar. Sanki en feci hataları bile şanssızlık ya da aşırı gurur eseriymiş gibi.

Karmakarışık bir pislikti oysa.

Yıkım, kıyım, zulüm, katliam, ırza geçme, açlık... Bunlar acıyı susturmak için kullanılan kilitleyici sözcükler. Savaşı okuduğunuzda gözlerinizi kör etmeyecek sözcükler.

Size öyküler anlatıyorum. Güvenin bana.

Davulcu olmak istemiştim.

Asker devşiren subay elime bir ceviz tutuşturdu, işaret parmağımla başparmağım arasında sıkıştırıp kırmamı söyledi. Yapamadım bunu; güldü, davulcuların güçlü parmakları olması gerektiğini açıkladı. İçinde ceviz duran avucumu açıp kendisine uzattım, benden istediğini kendi yapsın diye. Kızarır gibi oldu, Teğmene beni mutfak çadırına götürmesini emretti. Aşçıbaşı sıska bedenimi şöyle bir gözden geçirdikten sonra, benim satırcı olarak bir işe yaramayacağımı hemen anladı. Günlük yahnilerin içine atılacak menşei belirsiz kemikli etleri doğramak bana göre değildi anlaşılan. Şanslı olduğumu, doğrudan Bonaparte için çalışacağımı söyledi. Bir an -kısacık, mutlu bir an- pasta şefine çırak olacağımı, şeker ve kremadan zarif kuleler inşa etmeyi öğreneceğimi düşledim. İki yanında suratsız iki neferin nöbet tuttuğu küçük bir çadıra doğru ilerledik.

"Bonaparte'ın özel deposu," dedi aşçıbaşı.

Çadır yerden tepeye aşağı yukarı otuzbeş santimetrekare büyüklüğünde kaba saba kafeslerle doluydu, aralarında bir insanın zar zor geçebileceği dar koridorlar vardı. Her kafesin içinde gagaları ve pençeleri kesilmiş iki ya da üç tavuk, birbirinin aynı, anlamsız gözlerle bakıyorlardı tahta çubukların arasından. Korkak biri değilim, gerektiğinde hayvanları sakatlamak bizim çiftliklerde de yapılan bir şeydir, ama

böylesi bir sessizlik karşısında donakaldım. Bir tek hışırtı bile yoktu. Sanki ölüydüler, ölü olmaları gerekiyordu, ama o gözler... Aşçıbaşı çıkmak üzere arkasını döndü, "Senin görevin bunları çıkarıp kafalarını koparmak," dedi.

Rıhtımların oraya sıvıştım; nisanın ilk günlerinde olduğumuzdan taşlar ılıktı, ben de günlerdir yollardaydım, uyuyakalmışım. Rüyamda kırmızı üniformalar, davullar gördüm. Beni uyandıran bir çizmeydi, sert, parıl parıl cilalı, bildik at kokusu taşıyan bir çizme. Kafamı kaldırdım, ceviz benim avucumda nasıl duruyorduysa, çizme de karnımın üstünde öyle duruyordu. Subay bana bakmadı bile, ama dedi ki: "Artık asker oldun, açık havada uyumaya daha çok fırsatın olacak. Kalk ayağa."

Ben aceleyle kalkarken ayağını çekti, sert bir tekme savurdu, gene ileride bir yere bakarak, "Kıçın sıkıymış, bu da bir şeydir," dedi.

Çok geçmeden onun şöhretini öğrendim, ama bana hiç asılmadı. Galiba tavuk kokusu engelledi bana yaklaşmasını.

İlk günden itibaren sıla hasreti çektim. Annemi özlüyordum. Tepeyi, vadinin üstüne düşen güneşi özlüyordum. Hiç sevmediğim gündelik şeyleri özlüyordum. Bizim oralarda bahar geldi mi kara hindiba çiçekleri açar çayırlarda, aylar süren yağmurların ardından dere durulmuş, ağır ağır akmaya koyulmuştur. Orduya asker devşirmek için geldiklerinde köy delikanlılarının cesareti kabardı; şu dünyada ahırın kırmızı damından ve de kendi doğurttuğumuz ineklerden başka bir şeyler de görmenin vakti geldi, dedik aramızda gülüşerek. Hepimiz hemen gönüllü yazıldık, yazması olmayanlar imza yerine parmak bastılar.

Bizim köyde her yıl kış sonunda kocaman bir ateş yakılır. Haftalardır odun yığınını özenle hazırlamıştık, bir katedral

yüksekliğindeydi, tepesine ise çan kulesi yerine işi bitmiş kırık tuzaklar, kapanlar, kurtlanmış ot minderler koymuştuk. Ateş çevresinde bol bol şarap içilir, dans edilir, karanlıkta kucaklayacak bir sevgili bulunurdu hep. Askere gidiyoruz diye odunları ateşe bizim vermemiz uygun görüldü. Beşimiz, ellerimizdeki meşaleleri yığının tam göbeğine sapladık. Odunların çıtırdamaya başlamasından sonra, ilk alev yolunu bulup parladığında dilimin damağımın kuruduğunu hissettim. O anda, koruyucu meleğe sahip kutsal bir insan olmak istedim, böylece ateşin içine atlayıp günahlarımın yanmasını seyredebilirdim. Günah çıkarmaya gitmiyor değilim ama orada böylesi bir coşku yok. İnsan ya yüreğinin derinliğinden yapmalı bir şeyi ya da hiç yapmamalı.

Çok çalıştığımıza, şenlik günlerimiz olmasına bakmayın, ılık insanlarız bizler. Bize dokunan pek bir şey yoktur, ama bunun özlemini çekeriz. Geceleri uykusuz kalır, karanlığın yarılıp bize yepyeni bir şey göstermesini bekleriz. Çocuklarımız derin içtenlikleri ile bizi korkuturlar, ama tıpkı bizim gibi yetişmeleri için elimizden geleni yaparız. Aynı bizim gibi ılık. Ama böyle bir gecede ellerimiz, yüzlerimiz iyice ısındığında, yarın karşımıza melekler dizileceğine, bildik ormanların yarılıp ortaya birden yeni bir yolun çıkacağına inanabiliriz.

Ateşi son yaktığımızda komşulardan biri evinin ahşap duvarlarını yıkmaya kalkmıştı. Evin pis bir gübre, kurumuş et ve bit yığınından başka bir şey olmadığını söylüyordu. Her şeyi olduğu gibi yakacağını söylüyordu. Karısı onu kollarından tutmuş çekiştiriyordu. İri yarı bir kadındı, yayık çalkalamaya, tarlalarda çalışmaya alışkındı, ama onu durduramadı. Adam, eli derisi yüzülmüş kuzu kafasına benzeyinceye dek yıllanmış ahşabı yumrukladı durdu. Sonra bütün gece ateşin yanında yattı. Sabah erken çıkan rüzgâr tüm gövdesini soğumakta olan küllerle kaplamıştı. Bir daha

olanlardan hiç söz etmedi. Hiçbirimiz etmedik. Artık yıllık ateş törenine katılmıyor.

Bazen neden hiçbirimiz onu durdurmaya çalışmadık diye düşünüyorum. Onun istediğini yapmasını istiyorduk galiba, bizler için yapmasını. Saatleri uzayıp giden yaşamlarımızı yıkmasını, her şeye yeniden başlamamızı sağlamasını, tertemiz, yalın, eller açık olarak. Öyle olamayacaktı elbette, Bonaparte Avrupa'nın yarısını ateşe verdiğinde olamayacağı, olmadığı gibi.

Ama başka ne fırsatımız vardı?

Sabah oldu, elimizde ekmek peynir çıkınlarımızla yola koyulduk. Kadınlar gözyaşı döktüler, erkekler sırtlarımıza birer şaplak vurup askerliğin delikanlılar için iyi bir yaşam olduğunu söylediler. Beni her zaman, her yerde izleyen küçük bir kız elime yapıştı, kaşlarını endişeyle çatmıştı.

"İnsanları öldürecek misin, Henri?"

Önünde çömeldim. "İnsanları değil, Louise," dedim. "Yalnızca düşmanları."

"Düşman nedir?"

"Senden yana olmayan biri."

Boulogne'da İngiltere seferine hazırlanan orduya katılmak üzere yola çıktık. Hiçbir işe yaramayan, üç beş kerhaneli uyuşuk bir liman olan Boulogne birden İmparatorluğun atlama tahtası haline gelmişti. Küstah İngiltere yalnızca yirmi deniz mili ötedeydi, açık havada kıyıları seçilebiliyordu. İngilizlerin ne biçim insanlar olduklarını bilirdik; öz çocuklarını yerlermiş, Kutsal Bakire'yi hiçe sayarlarmış. Hiç de yakışık almayan bir neşeyle intihar ederlermiş. Avrupa'daki en yüksek intihar oranı İngiltere'de. Bunu dosdoğru papazın ağzından duydum. Con Kikirik sığırları, köpüklü biraları var. Şu anda bile Kent kıyılarında bellerine kadar suya

girmiş dünyanın en iyi ordusunu sulara gömeceğiz diye talim yapıyorlarmış.

Biz İngiltere'yi istila edeceğiz.

Gerekirse bütün Fransa silah altına alınacak. Bonaparte ülkesini bir sünger gibi eline alıp son damlasına kadar sıkacak.

Hepimiz ona âşığız.

Taburun en önünde başım dik, davul çalma hayallerim Boulogne'da yıkıldı ama, başım gene de yeterince dik, çünkü Bonaparte'la yüz yüze kalacağımı biliyorum. Düzenli aralıklarla Tuileries Sarayı'ndan kalkıp geliyor, sıradan bir insan nasıl yağmur fıçılarını kontrol ederse o da gözünü dikip uzun uzun denize bakıyor. Cüce Domino'nun dediğine göre onun yakınında bulunmak, kulakları uğuldatan müthiş bir rüzgâra kapılmak gibi bir şeymiş. Madame de Stäel öyle yazmış, kendisi o kadar ünlüymüş ki sözlerine inanılırmış. Ama kadın artık Fransa'da yaşamıyormuş. Bonaparte sürgüne göndermiş onu, tiyatroların sansür edilmesine, gazeteler üzerinde baskı uygulanmasına karşı çıktığı için. Bir keresinde onun bir kitabını gezgin bir satıcıdan satın almıştım (o da yolsuz kalmış bir asilden almış). Pek bir şey anladığımı söyleyemem ama, "entellektüel" sözcüğünü oradan öğrendim ve kendime yakıştırabileceğimi sanıyorum.

Domino benimle dalga geçiyor.

Geceleri rüyama hindiba çiçekleri giriyor.

Aşçıbaşı tepedeki kancadan bir tavuk çekip aldı, bakır tastan da bir avuç iç pilav.

Gülümsüyordu.

"Bu gece eğlence var, çocuklar, hem de unutulmaz bir gece olacak size yemin ederim." İç pilavı hayvanın karnına özenle yerleştirdi.

"Hepiniz daha önce kadına gitmişsinizdir herhalde."

Çoğumuzun yüzü kızardı, bir ikisi kıkırdadı.

"Hiç gitmedinizse, hayatta daha tatlı bir şey yoktur, gittinizse de...eeee, Bonaparte bile aynı tadı allahın günü almaktan bıkmıyor."

İyice görmemiz için tavuğu havaya kaldırdı.

Ben o gece dışarı çıkmayıp, yola koyulduğumda annemin verdiği cep İncil'ini okumayı ummuştum. Annem Tanrı'yı çok severdi; Tanrı ile Kutsal Bakire'nin kendisi için yeterli olduğunu söylerdi hep, gene de ailesi olduğu için şükranlarını dile getirerek. Onu şafaktan önce, süt sağmaya gitmeden, yulaf lapasını pişirmeden, diz çöküp hiç görmediği Tanrı'ya yüksek sesle yakarırken görmüştüm. Bizim köylü az çok dindardır, mayasız ekmeği bize ulaştırmak için yedi mil yolu yayan gelen papazımıza saygımız büyüktür, ama kalbimizin derininde pek bir şey hissetmeyiz.

Aziz Paul, yanmaktansa evlenmek yeğdir demiş, annemse bana yanmanın evlenmekten daha iyi olduğunu öğretti. Rahibe olmak istermiş kendisi. Onun için benim papaz olmamı isterdi, dolayısıyla yaşıtlarım ip örer, saban sürerken beni okutmak için para biriktirmişti.

Papaz olamam, çünkü yüreğim onunki kadar yüksek sesle yakarsa bile, karşılığında ses alamıyorum. Tanrı'ya da Bakire'ye de avaz avaz seslendim, ama onlar bana avaz avaz karşılık vermediler. Kısık, durgun bir ses ise beni ilgilendirmiyor. Tanrı tutkuya tutkuyla karşılık veremez mi?

Annem verir diyor.

Madem öyle, versin bakalım.

Annemin ailesi zengin değilmiş ama saygınmış. Müzik dersleri, uygun edebî eserlerle sessiz sedasız yetiştirilmiş; sofrada hiç politika konuşulmazmış, asiler kapıya dayandıklarında bile. Ailesi kraliyet yanlısıymış. Oniki yaşına gel-

diğinde rahibe olmak istediğini açıklamış ama onlar aşırılıklardan hoşlanmadıkları için evlenmenin kız için daha uygun olduğunu söylemişler. Onların gözlerinden kaçınarak gizli gizli büyümüş. Dış görünüşüyle uysal ve sevimliymiş ama derin bir açlığı besliyormuş. Bilseler onları tiksindirecek bir açlıkmış bu - ama tiksinme de aşırı bir duygu olduğundan... Azizlerin yaşamlarını okurmuş gizlice, İncil'i nerdeyse ezberlemiş. Günü geldiğinde Kutsal Bakire'nin ona yardımcı olacağına inanırmış.

Onbeşine vardığında, bir sığır panayırı sırasında, günü gelmiş. Kasaba halkının çoğu paldır küldür dolanan sığırları, mıy mıy meleyen koyunları görmeye gitmiş. Annemin ana-babası da kendilerini eğlence havasına kaptırmışlar. Derken babasının gözü, şişman, iyi giyimli, omzunda bir çocuk taşıyan bir beye takılmış ve onu işaret ederek, kızının daha iyi bir koca bulamayacağını söyleyivermiş. Söz konusu bey o akşam bunlara yemeğe gelecekmiş de, Georgette'in (annem) yemekten sonra şarkı söyleyeceğini umuyormuş. Kalabalık iyice yoğunlaştığında annem kaçmış. Sırtındaki entariden, her zaman yanında taşıdığı İncil'inden başka bir şeycikler almamış. Bir saman arabasına saklanmış, güneşin yaktığı o akşam vakti, kırlarda ağır ağır ilerleyen arabanın gittiği yere (doğduğum köye) kadar gitmiş. Hiç korkmuyormuş, çünkü Kutsal Bakire'nin gücüne inancı sonsuzmuş. Bu yüzden Claude'un (babam) karşısına dikilip kendisini en yakın manastıra götürmesini rica etmiş. Babam ondan on yaş büyük, kafası biraz ağır çalışan ama iyi yürekli bir adam.. Ona bir gecelik yatacak yer vermeyi önermiş, ertesi gün evine geri götürüp belki birkaç kuruş ödül alırım diye düşünmüş.

O günden sonra annem ne evine dönmüş ne de bir manastır bulabilmiş. Günler haftalara uzamış, babasının tüm bölgeyi taradığını, tüm dinsel kuruluşlara uğrayarak rüşvet

bıraktığını öğrenen annem ortaya çıkmaya korkuyormuş. Aradan üç ay geçtiğinde, boynu bükük bitkileri canlandırmak, ürkek hayvancıkları yatıştırmak konusunda yeteneği olduğunu keşfetmiş. Claude onunla hemen hiç konuşmuyor, yanına da yanaşmıyormuş; ama arada bir olduğu yerde dikilip, gözlerini eliyle siper ederek onu seyrettiğini fark ediyormuş.

Gecenin birinin geç vaktinde, uykuya dalmışken kapısının tıklatıldığını işitip ışığı yakmış, bakmış ki Claude oracıkta duruyor: sinekkaydı tıraş olmuş, üstünde gecelik entarisi, etrafa acı sabun kokusu saçıyor.

"Benimle evlenir misin, Georgette?"

Annem kafasını 'hayır' anlamına sallamış, o da gitmiş. İlerleyen zaman içinde birkaç kez daha böyle gelmiş, hep öyle kapının önünde dururmuş, tıraş olmuş olarak ve karbol sabunu kokarak.

Sonunda annem evet demiş. Kendi evine dönecek değilmiş. Babası yöreyi dolaşıp önüne gelen Başrahibelere bağış adı altında rüşvet dağıttığından bir manastıra gidebilmesi de olanaksızmış. Öte yandan da sessiz adamcağız ve dedikoducu komşularıyla da oturmayı sürdüremeyecekmiş evlenmezse. Claude onun koynuna girmiş, yüzünü okşamış, elini eline alıp kendi yüzüne sürmüş. Annem korkmamış. Kutsal Bakire'nin gücüne inanıyor ya.

O günden sonra, babam ne zaman istese, aynı biçimde kapısını çalar ve annem evet diyene dek beklermiş.

Derken ben doğmuşum.

Büyükanne ve babamdan, evlerinden, piyanodan söz etti bana. Bunların hiçbirini göremeyeceğimi düşündükçe gözleri gölgelenirdi. Ama ben köksüz olmaktan hoşlanıyordum. Köydeki herkesin bir sürü akrabası vardı, ya didişirler ya da haklarında bir şeyler bilirlerdi. Ben kendiminkiler hakkında masallar uydururdum. O andaki keyfime göre ca-

nım nerede olmalarını isterse orada olurlardı.

Annemin çabaları, papazımızın biraz paslanmış bilgileri sayesinde, kendi dilimin yanısıra Latince ve İngilizce okumayı öğrendim. Ayrıca bizim papaz dar gelirini bahis ve kumar ile desteklediğinden bütün kâğıt oyunlarını, birkaç tane de iyi numara öğrendim. Papaz'ın İncil'lerinden birinin içinin oyuk olduğunu, bu oyukta bir deste iskambil kağıdı bulunduğunu anneme hiç söylemedim. Bazen yanlışlıkla ayine o İncil'i getirirdi de o zaman ilk Genesis kitabının birinci bölümünden başka bir yerden okuyamazdı. Köylüler en çok yaradılış hikâyesini sevdiğini sanıyorlardı. İyi bir adamdı ama ılıktı. Şöyle ateşli bir Cizvitin öğrencisi olmayı isterdim. Belki o zaman inanabilmek için gereksindiğim üstün coşkuyu bulabilirdim.

Ona neden papaz olduğunu sorduğumda, insan çalışmak zorundaysa, iş yerine uğramayan bir patrona sahip olmak en iyisidir demişti.

Birlikte balığa çıkardık. Beğendiği kızları bana gösterir, onun yerine yapmamı isterdi. Hiç yapmadım. Ben de babam gibi kadınları ileri yaşlarda tanıdım.

Ben köyden ayırılırken annem ağlamadı. Claude ağladı. Annem yıllardır yanından ayırmadığı İncil'ini verdi bana, ben de okuyacağıma söz verdim.

Aşçıbaşı kararsız halimi görünce elindeki şişle dürtükledi beni. "İlk defa mı olacak, evlat? Korkma. Benim tanıdığım kızlar tertemizdir, Fransa çayırları kadar da geniştirler." Hazırlandım. Her yanımı karbol sabunu ile yıkadım.

Bonaparte. Korsikalı. 1769 doğumlu, burcu Aslan.

Kısa boylu, soluk benizli, ruh hali değişken, aklı fikri gelecekte ve şaşırtıcı bir konsantrasyon yeteneği var. 1789 yı-

lında, devrim kapalı bir dünyayı açtı, bir süre en berbat bir sokak çocuğu bile herhangi bir aristokrattan daha çok fırsata sahipti. Şans usta bir topçu teğmeninin yüzüne güldü ve birkaç yıl sonra General Bonaparte İtalya'da Fransa çayırlarını yaratıyordu.

Kendisi şöyle demiştir: "Şans, rastlantıları doğru kullanmak yeteneğinden başka bir şey değildir." Dünyanın merkezinin kendisi olduğunu sanıyordu ve uzun süre bu inancını değiştirecek bir şey çıkmadı karşısına. Con Kikirik bile. Kendi kendisine âşıktı, Fransa da bu aşkı paylaştı. Romantik bir aşk öyküsü. Belki de tüm romanslar böyledir; yani, eşit iki taraf arasında bir anlaşma değil de, günlük yaşamda çıkış noktası bulamayan düşlerin, isteklerin bir anda patlaması. İşin içinde bir dram olması şart, havai fişekler devam ettiği sürece gökyüzünün rengi de farklıdır. O İmparator oldu. Taç giyme töreni için Papa'yı Kutsal Kent'ten Paris'e getirtti, ama son anda tacı kendi eline alıp kendi başına kendi yerleştirdi. Gerçekte sevdiği tek kişiyi, onu anlayan tek kişiyi boşadı ona çocuk veremediği için. Aşk öyküsünde tek başına beceremeyeceği tek şeydi çocuk.

Kimi kez itici, kimi kez büyüleyici biri.

Siz İmparator olsaydınız ne yapardınız? Askerler sayılara mı dönüşürdü? Savaşlar diyagramlara mı dönüşürdü? Entellektüeller tehdit mi oluştururdu? Yaşamınızın son günlerini yiyeceklerin tuzlu, insanların tatsız olduğu bir adada mı geçirirdiniz?

Dünyadaki en güçlü insandı ama Joséphine'i bilardoda yenemezdi.

Size öyküler anlatıyorum. Güvenin bana.

Kerhanenin sahibi İsveçli devasa bir kadındı. Saçları hindiba çiçekleri kadar sarı, dizlerini örtecek kadar uzundu. Kolları çıplaktı, giydiği elbisenin kolları sıvanmış, bir çift jarti-

yerle tutturulmuştu. Boynuna yassı suratlı tahtadan bir bebek asmıştı meşin bir sırımın ucunda. Gözümü o bebeğe diktiğimi farkedince ensemden tuttuğu gibi beni kendine çekti ve koklamaya zorladı. Misk ve tanımadığım çiçeklerin kokuları.

"Bu da Martinique'den gelme, aynı Bonaparte'ın Joséphine'i gibi."

Gülümsedim, "Vive notre dame de victoires," dedim, ama dev kadın güldü, Bonaparte'ın verdiği sözü tutamayacağını, karısının başına İmparatoriçelik tacını Westminster'de takamayacağını söyledi. Aşçıbaşı sert bir sesle sözlerime dikkat etmesi için uyardı onu ama kadının ondan korktuğu yoktu; önümüze düşüp soğuk, yerleri taş döşemeli bir odaya götürdü. Yerlere ot minderler serilmişti, üstü kırmızı şarap sürahileriyle dolu uzun bir masa da vardı. Oysa kızıl kadifeler bekliyordum ben, çünkü köydeki papaz geçici zevkler için hazırlanmış mekânları öyle anlatmıştı. Burada en ufak bir yumuşaklık, yapacağımız işi azçok maskeleyecek hiçbir şey yoktu. Kadınlar içeri girdiklerinde düşlediğimden daha yaşlı olduklarını, papazın günah işleri kitabındaki resimlere hiç mi hiç benzemediklerini gördüm. Yılanımsı değildiler, elma memeli Havva'msı da değildiler, kendilerini koyvermiş, saçlarını aceleyle toplamış ya da omuzlarını salıvermiş toparlacık kadınlardı. Birlikte geldiğim çocuklar anırırcasına haykırarak, ıslıklar çalarak, şarabı sürahilerden doğruca gırtlaklarına dökerek karşıladılar onları. Ben bir çanak su istiyordum ama, nasıl isteyeceğimi bilemedim.

Önce aşçıbaşı harekete geçti, kadınlardan birinin kalçasına bir şaplak atıp korsesi konusunda bir espri patlattı. Kendi ayaklarında hâlâ yağ lekeli çizmeleri vardı. Ötekiler de birer ikişer çiftlere ayrıldılar, beni sabırlı, kara kara dişli, tek parmağında on yüzük olan bir kadınla başbaşa bıraktılar.

"Orduya yeni katıldım," dedim, ne yapacağımı bilemediğimi anlar umuduyla.

Yanağımdan bir makas aldı. "Hepsi böyle söyler," dedi. "İlk sefer olduğunda daha ucuz olur sanıyorlar. Bana sorarsan daha zor iştir ilk sefer, ıstaka olmadan bilardo öğretmeye benzer." Minderlerden birinin üstüne çömelmiş, aletini çıkarmaya uğraşan aşçıbaşından yana baktı. Onun kadını kollarını kavuşturmuş, diz çökmüş bekliyordu. Birden aşçı ona elinin tersiyle bir tokat attı, bir anda tüm konuşmalar kesildi.

"Yardım etsene, orospu, elini uzatamıyor musun yani, yoksa yılanbalıklarından korkar mısın?"

Kadın dudağını büktü, cildi kayış gibiydi ama yanağındaki kızıl tokat izi hâlâ parlıyordu. Karşılık vermedi, yalnızca elini onun pantalonunun içine sokup sıçanı ensesinden yakalayan bir dağ gelinciği gibi çekip çıkardı.

"Ağzına al."

Yulaf lapası geldi aklıma.

"Arkadaşın da pek müthişmiş," dedi benim kadın.

O anda yanına gidip; ensesinden tuttuğum gibi suratını battaniyeye gömmek, soluksuz kalıncaya dek öyle bastırmak geldi içimden. Derken uluyarak boşaldı, arkaya doğru dirsek üstü yuvarlandı. Kadını ayağa kalktı, çok dikkatli ve kesin bir tavırla yerdeki tasın içine tükürdü, ağzını şarapla çalkalayıp bir kez daha tükürdü. Epeyce gürültüyle yapmıştı bunu, aşçıbaşı da işitti. Menisini ne hakla Fransa'nın lağımlarına attığını sordu.

"Başka ne yapacaktım ki?"

Yumruğunu kaldırıp kadına doğru hamle etti ama, yumruk havada kaldı. Benim kadın bir adım attığı gibi ense köküne bir sürahi indirdi. Bir an arkadaşına sarıldı, onu kısaca alnından öptü.

Benim için hayatta böyle bir şey yapmazdı.

Başımın ağrıdığını söyleyip dışarı çıktım, oturdum.

Önderimizi dörder dörder sırayla eve taşıdık, bir tabut gibi omuzlarımız üstünde, ama kusacak olursa diye yüzü yere dönük olarak. Sabahleyin salına salına subayların yanına gitti, orospuya nasıl yalayıp yutturduğunu, malını ağzına verdiğinde kadının yanaklarının nasıl sıçanlar gibi şiştiğini böbürlenerek anlattı.

"Kafana ne oldu?"

"Dönüşte düşmüşüm," dedi benden yana bakarak.

Hemen her gece kerhaneye gidiyordu ama ben bir daha hiç onunla gitmedim. Domino, bir de kiliseden kovulmuş, kartal gözlü papaz eskisi Patrick dışında hemen hemen hiç kimseyle konuşmuyordum. Zamanımı tavukların içini doğru dürüst doldurmayı, pişirme işlemini nasıl yavaşlatacağımı öğrenmekle geçiriyordum. Bonaparte'ı bekliyordum.

Sonunda, denizin rıhtım taşları arasında tuzdan kraterler oluşturduğu sıcak bir sabah geldi. Yanında generalleri Murat ve Bernadotte vardı. Donanmaya yeni atadığı Amiraliyle birlikte geldi. Zarafetiyle kamptaki en kaba saba askerin bile çizmelerini iki kez parlatmasına yol açan karısıyla birlikte geldi. Ama ben ondan başkasını görmedim. Köydeki hocam olan papaz ateşli bir devrim yanlısıydı ve bana Bonaparte'ın belki de Tanrı'nın dünyaya ikinci kez gönderdiği oğlu olduğunu anlatmıştı yıllar yılı. Tarih coğrafya yerine onun savaşlarını, seferlerini öğrenmiştim. İnanılmaz kat yerleriyle dolu eski bir dünya haritasının üzerine papazla birlikte uzanmış, onun gittiği yerlere bakmış, Fransa sınırlarının yavaş yavaş genişleyişini izlemiştim. Papaz, Kutsal Bakire'nin resminin yanısıra bir de Bonaparte'ın resmini taşırdı cebinde ve ben ikisiyle birlikte büyüdüm. Kraliyet yanlısı olan, hâlâ Marie Antoinette'in ruhuna dualar okuyan annem bunu bilmezdi.

Devrim Paris'i özgür insanlar kentine, Fransa'yı da Avrupa'nın başbelasına dönüştürdüğünde daha beş yaşındaydım. Köyümüz Seine nehrine çok uzak değildi ama, ayda yaşıyor gibiydik. Kral ile Kraliçenin hapse tıkıldığı dışında ne olup bittiğini kimse bilmiyordu. Dedikodularla besleniyorduk, ama papaz her yere gidip geliyor, kıyafetinin kendisini toptan tüfekten, giyotinden kurtaracağına güveniyordu. Köy bölünmüştü. Çoğunluk Kral ile Kraliçe'nin haklı oldukları inancındaydı -oysa Kral ile Kraliçe gelir kaynağı ve kır manzarası olmamız dışında hiç aldırmazlardı bize. Ama bu sözcükler bana ait, kişilere hiç saygısı olmayan akıllı biri tarafından öğretilmiş sözler. Köydeki arkadaşlarımın çoğunluğu tedirginliklerini dile getiremezlerdi, ama ben görürdüm, davar güderken omuzlarında, kilisede papazı dinlerken yüzlerinde görürdüm. İktidarda kim olursa olsun, biz her zaman çaresizdik.

Papaza göre artık son günleri yaşıyorduk, Devrim yeni bir Mesih getirecek ve kıyametten önceki son barış ve huzur binyılına girecektik. Kilisede hiç bu kadar ileri gitmezdi, yalnızca bana söylerdi bunları, ötekilere değil. Kovalarıyla uğraşan Claude'a, karanlıkta sevgilisiyle buluşan Jacques'a, durmadan dua eden anneme söylemezdi. Beni kucağına oturturdu, giysisinin kara kumaşına saman ve eskimişlik kokusu sinmişti. Paris'te herkesin ya aç ya da ölmüş olduğuna dair köyümüzde dolaşan söylentilere inanmamamı söylerdi. "İsa Peygamber, barış değil kılıç getirdiğini açıklamıştı, Henri, unutma."

Büyüdüğüm yıllarda, içinde yaşadığımız karmaşa sukûnete benzer bir şeye dönüştü, Bonaparte adını duyurmaya başlamıştı. Ona İmparatorumuz demeye başlamıştık, kendisi bu unvanı almadan çok önce. Kışın alacakaranlığında kiliseden eve doğru yürürken, papaz kente giden çamurlu yoldan yana bakar, kolumu fazlaca sıkarak, "Seni çağıra-

cak," derdi, "Tanrı nasıl Samuel'i çağırdıysa...sen de gideceksin."

O geldiği gün eğitim yapmıyorduk. Bizi fena yakaladı, herhalde niyeti de buydu, Bonaparte'ın hiçbir yerde konaklamadan doğruca buraya gelmekte olduğunu, öğlen olmadan kampa varacağını haber veren yorgun atlı dört nala geldiğinde biz üniformalarımızı atmış, sırtımızda gömleklerle oraya buraya dağılmış kahve içiyor, zar atıyor durumdaydık. Subayların ödleri koptu, hemen adamlarını hizaya sokmaya koyuldular, telaşlarını gören, İngilizler çıkarma yaptı sanabilirdi. En ufak bir karşılama hazırlığı yapılmamıştı, onun için özellikle yapılmış olan ordugâhın içinde bir çift havan topu duruyordu, aşçıbaşı ise zil zurna sarhoştu.

"Sen," diye koluma yapıştı tanımadığım bir yüzbaşı, "şu tavuklarla bir şeyler yap. Bırak şimdi üniforma giymeyi, biz resmî geçitteyken sen bu kuşlarla meşgul olacaksın."

Demek böyle olacaktı, benim payıma şan şeref yerine bir yığın ölü tavuk düşmüştü.

Öfkeden deliye dönmüştüm, elime geçen en büyük tencereyi suyla doldurup aşçının üstüne döktüm. Kımıldamadı bile.

Bir saat sonra, tavuklar şişlere geçirilmiş ateş üstünde dönme sıralarını beklerken yüzbaşı çok sinirli bir halde içeri girdi, Bonaparte'ın mutfak çadırlarını denetlemek istediğini bildirdi. Ordusunun her ayrıntısıyla ilgilenmek onun özelliklerinden biriydi ama şu sırada durum buna hiç uygun değildi.

"Şu herifi buradan at," diye emretti yüzbaşı yeniden çıkarken.

Aşçıbaşı yüz kilodan fazlaydı bense altmış kilo bile yoktum. Gövdesinin üst kısmından tutup sürükleyeyim dedim ama, onu azıcık kımıldatmaktan fazla bir şey başaramadım.

Ben bir peygamber, bu aşçıbaşı da sahte bir tanrının kâfir

temsilcisi olsaydık, İsa ile meleklerinin onu buradan çekmesi için dua edebilirdim. Ama yardıma gele gele Domino geldi, Mısır ile ilgili bir şeyler anlatarak.

Mısır'ı duymuştum çünkü Bonaparte'ın oraya gittiğini biliyordum. Mısır seferi, kötü sonuçlanmışsa da kahramancaydı, orada salgın olan hastalıklara tutulmamış, ateşli humma geçirmemiş, bir tek damla su içmeden çölde kilometrelerce at koşturmuştu.

"Tanrı onu korumuyorsa bütün bunları nasıl yapabilirdi?" demişti bizim papaz.

Domino'nun planı şuydu: Mısırlılar dikilitaşlarını dikmek için ne yapıyorlarsa biz de aşçıya onu uygulayacaktık. Bir kaldıraç gerekiyordu, elimizde bir kürek vardı. Küreği başının altına yerleştirdik, ayaklarının altına da bir çukur kazdık.

Domino "Şimdi," dedi, "bütün gücümüzle küreğin öteki ucuna yüklenirsek ayağa kalkacaktır."

"Mezarından kalkan Lazarus gibiydi."

"Onu dik tutup, düşmemesi için belinden kürekle destekledik."

"Şimdi ne yapıyoruz, Domino?"

Biz ikimiz bu et yığınının iki yanında duruyorken, çadırın bez kapısı aralandı, yüzbaşı omuzları dik, askerce bir yürüyüşle içeri adımını attı. Bir anda, sanki biri boğazından bir tıkaç çekmiş gibi yüzündeki renk uçup gitti. Ağzını açtı ama bıyığının yükselmesi dışında bir şey olmadı.

Hemen ardından, onu bir yana iterek Bonaparte girdi.

Yerde yatan nesnenin çevresinde iki kez dolaştıktan sonra onun kim olduğunu sordu.

"Aşçıbaşı, efendim. Biraz içmiş, efendim. Bu askerler onu götürüyorlardı."

Ateşin üstündeki tavuklardan biri yanmaya başlamıştı, hemen kaldırmak üzere davranmak istiyordum ama Domi-

no önüme geçti, kaba saba bir lisan kullanarak (daha sonra bunun Bonaparte'ın Korsika lehçesi olduğunu açıkladı bana) neler olduğunu, Mısır seferinden esinlendiğimiz bir yöntemle elimizden geleni yapmaya çalıştığımızı her nasılsa anlattı. Domino sözlerine son verince Bonaparte yanıma geldi, kulağıma öyle bir asıldı ki şişliği günlerce inmedi.

"Bakınız Yüzbaşı," dedi. "Ordumu yenilmez yapan budur işte. En basit neferin bile becerisi, kararlılığı." Yüzbaşı bitkince gülümsedi, Bonaparte bana döndü. "Büyük şeyler göreceksin sen, çok geçmeden akşam yemeğini bir İngiliz'in tabağında yiyeceksin. Yüzbaşı, bu çocuk özel olarak bana hizmet edecek. Ordumun hiçbir safında zayıf bağlantı istemiyorum. Özel hizmetkârlarımın generallerim kadar güvenilir olmaları gerekir. Domino, bugün öğleden sonra at bineceğiz."

Papaz dostuma hemen bir mektup yazdım. Sıradan bir mucizeden çok daha kusursuzdu bu olanlar. Seçilmiştim. Bundan böyle aşçıbaşının benim can düşmanım olacağını kestiremezdim. Daha akşam olmadan kamptakilerin çoğu öyküyü duymuş, türlü biçimlerde abartıp süslemeye koyulmuştu. Kimine göre aşçıyı bir sipere gömmüştük, kimisi onu döve döve bayılttığımızı anlatıyordu, en inanılmazı da güya Domino ona büyü yapmıştı.

"Keşke becerebilseydim," dedi Domino. "O çukuru kazmaktan kurtulurduk."

Kafası zonklayarak, her zamankinden daha asabî bir halde ayılan aşçıbaşı, çadırdan dışarı adım attığı anda askerler göz kırpmaya, onu dürtüklemeye koyuluyorlardı. Sonunda, kucağımda İncil'imle oturduğum köşeye geldi, yakama yapıştı.

"Bonaparte seni istedi diye kendini güvende sanıyorsun, değil mi? Şimdi güvendesin ama, daha önünde yıllar, yıllar var."

Soğan çuvallarının üstüne itti beni, yüzüme tükürdü. Bundan sonra uzun süre görüşmedik, çünkü yüzbaşı onu Boulogne dışındaki depolarda görevlendirdi.

Üstü açık bir araba içinde kamptan ayrılışını seyrettiğimizde, "Unut onu," dedi Domino.

Bu günün bir daha geri gelmeyeceğini akılda tutmak zor. Zamanın şimdi, yerin burası, herhangi bir anda ikinci bir fırsat olmadığını düşünmek zor. Bonaparte'ın Boulogne'da kaldığı günler boyunca bir aciliyet ve ayrıcalık duygusu egemendi. Hepimizden önce kalkıyor, hepimizden sonra yatıyordu, eğitimimizin her ayrıntısıyla ilgileniyor, bizi kişisel olarak yüreklendiriyordu. Elini Manş Denizi'ne doğru uzatıyor, daha şimdiden İngiltere'nin bize ait olduğu izlenimini uyandırıyordu. Hepimizle, tek tek ilgilenmek. Esas yeteneği buydu. Yaşamlarımızın odak noktası haline geldi. Savaşma düşüncesi bizi coşkulandırıyordu. Kimse bile bile ölüme gitmek istemez, ama köylerimizdeki, kasabalarımızdaki yaşamımızda da yokluklara, saatler boyu çalışmaya, soğuğa, emirlere katlanmak zorundaydık zaten. Özgür insanlar değildik. Boş yaşamımıza bir anlam getirmişti.

Altları düz olarak inşa edilmiş yüzlerce gülünç mavna gözümüze kalyonlar kadar güvenli görünmeye başladı. Denize açılıp İngiltere ile aramızdaki ölümcül yirmi mili aşma alıştırmalarına atıldığımızda karides avına çıkmışız ya da bu tekneler bizden çok çamaşırcı kadınların işine yararmış gibi espriler yapmıyorduk artık. O, kıyıda durmuş bağırarak emirler yağdırırken biz yüzümüzü rüzgâra veriyor, yüreklerimizi ona adıyorduk.

Mavnalar altmışar kişi taşımak üzere hazırlanmıştı. Karşıya geçerken 20.000 kişinin boğulacağı ya da İngilizlerce vurulacağı hesaplanmıştı. Bonaparte bu hesabı normal buluyordu, savaşta bu sayıyı yitirmeye alışıktı. O yirmibinden birinin de kendimiz olacağından endişelenmiyorduk hiçbi-

rimiz. Endişe duymak için yazılmamıştık.

Onun planlarına göre, Fransız donanması Manş Denizi'ni altı saatçik tutmayı başarırsa ordusu çıkartmayı başaracak, İngiltere onun olacaktı. Gülünç ölçüde kolay görünüyordu bu. Nelson kendisi gelse altı saat içinde bizimle başa çıkamazdı. İngilizlerle alay ediyorduk, çoğumuzun oraya vardığımızda ne yapacağımız konusunda kesin planlarımız vardı. Ben özellikle Londra Kulesi'ni ziyaret etmek istiyordum, çünkü bizim papaz oranın yetimlerle dolu olduğunu söylemişti; bunlar aristokrat kökenli piçlermiş, İngiliz asilleri onları evlerinde tutmaya utandıkları için oraya kapatırlarmış. Biz Fransızlar öyle değilizdir, çocuklarımızı baş tacı ederiz.

Domino dedi ki bir söylentiye göre denizin dibinden tünel kazıyormuşuz, birden Kent çayırlarının ortasında köstebekler gibi boy gösterecekmişiz. "Aşçı dostun için çukur kazmak bir saatimizi almıştı."

Başka söylentilere göre çıkartmayı balonlarla gerçekleştirecekmişiz, ya da insan atan toplar kullanacakmışız, ya da Parlamento binasını havaya uçuracakmışız aynı Guy Fawkes'in nerdeyse yaptığı gibi. İngilizlerin en çok ciddiye aldığı balonlu çıkartmaydı, bizi engellemek için Beş Liman boyunca kuleler yapmışlardı, gelişimizi görüp bizi uzaktan vurmak amacıyla.

Bunların hepsi delice şeylerdi ama, Bonaparte sırtımıza bir çift kanat takıp doğruca St. James Sarayı'na uçmamızı emretseydi, sanırım hepimiz uçurtmasını gökyüzüne salıveren bir çocuğun güveniyle yapardık bunu.

O yokken, devlet işleri dolayısıyla Paris'e gitmek zorunda kaldığı günler ve geceler boyu, günlerimizle gecelerimizi ayırt eden şey ışığın azalmasıyla çoğalmasıydı. Beni soracak olursanız, sevecek kimsem olmadığında kirpiler gibi dav-

ranmanın en iyisi olduğuna inandım, kalbimi yaprakların arasına sakladım.

Papazlarla aram hep iyi olmuştur nedense. Domino'nun yanısıra, papazlıktan kovulma, İrlanda'dan ithal, kartal-gözlü Patrick'in de dostum olması şaşırtıcı değildi.

1799 yılında, daha Napolyon iktidara gelme çabalarındayken, okul çocuklarının kahramanı (ve Madam Bonaparte'ın bir zamanlarki sevgilisi) General Hoche İrlanda'ya çıkartma yapmış, Con Kikirik'i neredeyse oracıkta yenmişti. Orada kaldığı sırada, kiliseden atılmış bir papaz hakkında söylentiler duymuştu. Dediklerine göre adamın sağ gözü sizinkinden benimkinden farksızmış ama, sol gözü en güçlü teleskopu bile utandıracak kadar keskinmiş. Zaten kiliseden kovulmasının sebebi, çan kulesine çıkıp genç kızlara gözlerini kısarak bakmasıymış. Hangi papaz yapmaz bunu? Ama Patrick söz konusu oldu mu, sol gözünün mucizevi keskinliğinden dolayı, tüm göğüsler korumasız kalıyormuş. Taa iki köy ötede bir kız soyunuyor olsun, hava açıksa ve de kepenkleri kapatmayı unutmuşsa, ha evinde olsun ha gidip kilisede iç çamaşırlarını papazın önüne sersin farksızmış.

Görmüş geçirmiş bir adam olan Hoche bu tür kocakarı dedikodularına kulak asmazmış ama, çok geçmeden kadınların kendisinden daha akıllı olduklarını anlamış. Başlangıçta Patrick iddiaları reddetmiş, erkekler kadınların uydurma fantezilerine gülüp geçmişler ama kadınlar gözlerini yerden ayırmaksızın, ne zaman gözetlendiklerini her zaman anladıkları konusunda direnmişler. Piskopos da onları ciddiye almış; Patrick'in keskin gözü olduğuna inandığından değil, bir koroda ilahi okuyan oğlanların girintisiz çıkıntısız gövdelerini yeğlediğinden, tüm bu söylentilerden tiksindiği için.

Papaz dediğin kadınları gözetlemekten daha iyi şeyler yapmalı.

Bu dedikodu ağına yakalanan Hoche bir gün Patrick'i içmeye götürüp nerdeyse ayakta duramayacak kadar sarhoş olmasını sağlıyor, sonra onu kâh iteleyerek, kâh sürükleyerek vadiye bakan bir tepeye çıkarıyor. Birlikte otururlarken Patrick uyuyakalıyor, Hoche ise cebinden kırmızı bir bayrak çıkararak bir iki dakika havada sallıyor. Sonra Patrick'i dürtükleyerek uyandırıyor ve olağan bir havayla akşamın ihtişamından, manzaranın güzelliğinden söz ediyor. Patrick, ayıp olmasın diye, adamın eliyle işaret ettiği yerlere şöyle bir bakarken, İrlandalıların cennete dünyada kavuştuklarına dair bir şeyler homurdanıyor. Derken birden tek dirseği üstünde doğruluyor, tek gözünü kısıyor ve Piskoposların ayin sırasında kullandıkları kadar huşu içinde bir sesle, "Şuna bir bakar mısınız?" diyor.

"Neye, şu şahine mi?"

"Bırakın şahini mahini şimdi, kadın bir inek kadar güçlü, teninin rengi de o kadar koyu."

Hoche'un hiçbir şey gördüğü yok ama, Patrick'in ne gördüğünü çok iyi biliyor. Meğer yosmanın birine onbeş mil ötede soyunması için para vermiş, araya da düzenli aralıklarla kendi kırmızı bayraklı adamlarını dikmişmiş.

Fransa'ya dönerken Patrick'i yanında getiriyor.

Boulogne'da kendisi için özel olarak yaptırılmış bir sütunun tepesinde bulunurdu Patrick genellikle. Oradan Manş Denizine bakar, kıyıları koruyan Nelson donanmasının nerede olduğunu haber verir, bizim tatbikat yapan kuvvetlerimizi de herhangi bir İngiliz tehdidine karşı uyarırdı. Liman sınırlarını fazla aşan Fransız gemilerini İngilizler canları isterse kolaylıkla vurabiliyorlardı. Bizi uyarabilsin diye Patrick'e insan boyu büyüklüğünde bir av borusu verilmişti. Sisli gecelerde melankolik sesi ta Dover yarlarına dek ula-

şırdı. Bu da Bonaparte'ın gözcü olarak Şeytan'ın ta kendisini tuttuğu dedikodusunu besliyordu.

Fransızlar için çalışmak nasıl bir duyguydu?

İngilizler için çalışmaktan daha iyi olduğunu söylerdi Patrick.

Bonaparte'ın yokluğunda vaktimin çoğunu Patrick ile geçiriyordum. Sütunun tepesinde altıbuçuk metre boyutlarında bir platform vardı, oturup kâğıt filan oynayabiliyorduk. Kimi kez Domino da boks yapmak için çıkardı yanımıza. Boyunun olağanüstü kısalığı onun için dezavantaj değildi; Patrick'in top mermisi gibi yumrukları vardı ama, Domino'ya bir kez olsun vurabildiğini görmedim. Cücenin taktiği, karşısındaki yoruluncaya dek sıçrayıp durmaktı, vaktin geldiğini kestirdiği anda Domino bir tek, ama bir tek kez vururdu, yumruklarıyla değil, iki ayağıyla aynı anda. Gövdesini ya geriye ya da yana doğru atarak ya da amuda kalkmış durumdan başlayarak ileri fırlatır, güm diye vururdu. Kimsenin canının yanmadığı eğlenceli maçlardı bunlar, ama bir keresinde Domino'nun bir öküzü, hayvanın alnını nişanlayarak, tek fırlayışta yere yıktığını görmüştüm.

"Sen de benim boyumda olsaydın, kendini korumayı öğrenirdin, Henri, başkalarının iyi niyetine güvenmezdin."

Patrick ile sütunun tepesinde oturur, denize bakardık, İngiliz gemilerinin güvertelerinde neler olup bittiğini anlatırdı bana. Beyaz tozluklu Amiralleri, iplere tırmanan, inen, koşuşturan, rüzgârı en iyi biçimde kullanmak için yelkenleri ayarlayan denizcileri görürdü. Adamlar sık sık kırbaçlanıyorlardı. Dediğine göre Patrick bir keresinde adamın birinin sırt derisinin olduğu gibi kalktığını görmüş. Yarası mikroplanmasın diye hemen denize sarkıtmışlar, sonra da güneşin altında, güverteye sırt üstü yatırmışlar. Yedikleri ek-

meğin içindeki buğday bitlerini bile gördüğünü söylerdi Patrick.

Artık o kadarına inanmayın.

20 Temmuz, 1804. Şafağın sökmesine vakit var ama artık gece de değil.

Bir tedirginlik var ağaçların arasında, denizde, kampın içinde. Kuşlar da, bizler de tavşan uykusundayız, uyuyor olmak istiyorsak da uyanma düşüncesinin gerginliğini yaşıyoruz. Yarın saate kalmaz, o bildik, soğuk gri ışık belirir, arkasından da güneş. Derken suyun üstünden martıların bağırtıları duyulur. Çoğu gün bu saatte kalkarım. Limana iner, ipleri uzunca tutulmuş köpekler gibi rıhtımlara bağlanmış gemileri seyrederim.

Güneşin bir bıçak gibi suyu yırtmasını beklerim.

Son ondokuz gün rüzgârsız geçti. Çamaşırlarımızı cayır cayır yanan taşlar üzerine serdik kurusunlar diye, mandallarla ipe asmadık. Ama bugün gömleğimin kolları pır pır kabarıyor, gemiler ise fena halde yan yatmışlar.

Bugün tatbikat var. Bir iki saate kadar Bonaparte gelecek, denize açılmamızı seyredecek. 25.000 kişiyi onbeş dakikada sevketmek istiyor.

Bunu yapacak.

Havanın birden dönmesi beklenmedik bir şey. Daha da kötüleşirse Manş'ı göze almak imkânsızlaşacak.

Patrick'in dediğine göre Manş Denizi denizkızlarıyla doluymuş. Dediğine göre erkek özlemi çeken denizkızlarıymış bizleri dibe çeken.

Ak köpüklü dalgaların gemileri dövmelerini seyrederken, bu muzip fırtınayı onların çıkarıp çıkarmadığını merak ediyorum.

İyimser olalım, fırtına dinebilir.

Öğle vakti. Yağmur burunlarımızın ucundan ceketlerimizin altına, oradan da çizmelerimizin içine akıyor. Yanımdaki adamla konuşmak için ağzımın kenarlarını ellerimle çevreliyorum. Onlarca mavnanın ipi rüzgârdan kopmuş, boğazlarına dek suya batmış bir sürü adam, inanılmaz dalgalarla boğuşarak onları yeniden bağlamaya uğraşıyor. Subaylar bugün tatbikatı göze alamayacağımızı söylüyorlar. Paltosunu başına geçirmiş olan Bonaparte, göze alacağımızı söylüyor. Alacağız.

20 Temmuz, 1804. Bugün ikibin kişi denizde boğuldu.

Rüzgâr öylesine sertti ki, gözcü Patrick'i elma fıçılarına bağlamak zorunda kaldılar, bizim mavnaların da eninde sonunda çocuk oyuncakları olduğu meydana çıktı. Bonaparte rıhtımda durmuş, subaylarına hiçbir fırtınanın bizi yenemeyeceğini söylüyormuş.

"Gökler yıkılsa bile, süngülerimizin ucuyla durdururuz."

Belki. Ama hiçbir güç, hiçbir silah denizi geriletemez.

Ben Patrick'in yanında yatıyordum, beni de bağlamışlardı, yükselen dalgaların köpükleri doğru dürüst görmemi engelliyordu. Ama rüzgârın durulur gibi olduğu her an, biraz önce bir geminin durduğu yerde bir boşluk görüyordum.

Denizkızları artık yalnızlık çekmeyecekler.

Ona karşı çıkmalıydık, yüzüne yüzüne gülmeliydik, ölülerin yosun saçlarını suratına fırlatmalıydık. Ama yüzü her seferinde kendisini haklı görmemizi sağlıyor.

Gece fırtına dindiğinde, sırılsıklam çadırlarımız içinde buharları tüten kahvelerimizi içerken, ağzını açıp konuşan olmadı.

Kimse, onu terkedelim, ondan nefret edelim demedi. Sıcak taslarımızı iki elimizle tuttuk, her birimiz için ayrı ayrı gönderdiği konyak payını kattığımız kahvelerimizi yudumladık.

O gece hizmet etmek zorundaydım. Gülümsedi, ağzıma, burnuma, kulaklarıma üşüşen kolların, bacakların çıldırtıcılığını silip attı.

Her yanım ölü askerlerle kaplıydı.

Ertesi sabah Boulogne'a 2000 yeni gönüllü geldi.

Çocukluğunuzu düşünür müsünüz hiç?

Ben, yulaf lapasının kokusunu aldığımda düşünürüm. Kimi kez, sabah rıhtımlarda gezindikten sonra kente inerim, burnumun yardımıyla sıcak ekmek, taze kızarmış domuz pastırması izi sürerim. Her seferinde, belirli bir evin önünden geçerken -ki ötekilerle aynı sıradadır, görünüşte onlardan farksızdır- ağır ağır kaynayan yulafın kokusunu alırım. Tatlı ama birazcık da tuzlu. Bir battaniye kadar kalın. O evde kim oturur, kimdir yulafı pişiren bilmem, ama sarı sarı yanan bir ateş, kara bir tencere gelir gözümün önüne. Evde, benim parlattığım bakır bir tencere kullanırdık, parlattığında ışıldayan her şeyi parlatmayı severim ben. Annem de yapardı yulaf lapası. Taneleri akşamdan bırakırdı sönmekte olan ateşin kıyısına. Derken, sabah oldu mu, körükle ateşi yeniden canlandırır, kıvılcımlar bacaya doğru uçuşurken yulaf kabuklarını kavururdu, böylece kabuklar tencerenin içinde kahverengi bir astar oluşturur, içler ise beyaz beyaz kaynayarak kenarlardan hafif hafif taşardı.

Evimizin tabanı taştandı, kış aylarında tabana saman sererdi annem. Yulaf bir yandan, samanlar bir yandan, ahırda yaşıyormuşuz gibi kokardık.

Arkadaşlarımın çoğu sabahları taze sıcak ekmek yerlerdi.

Mutluydum, ancak "mutlu" yetişkinlere özgü bir sözcük. Mutlu olup olmadığını sormazsınız bir çocuğa, çünkü görürsünüz. Ya mutludur ya değildir. Yetişkinler mutluluktan söz ederler, çünkü değildirler. Bu konuda konuşmak, rüzgârı yakalamaya çalışmak gibi bir şeydir. Bırakın her yanı-

nızda essin, çok daha kolay değil mi? Filozoflarla yolum tam da burada ayrılıyor zaten. Tutkulu şeylerden söz ederler ama içlerinde tutku yoktur. Bir filozofla tutku hakkında hiç konuşmamalı.

Oysa artık çocuk değilim, Tanrı'nın Krallığına ben de çoğu kez ulaşamıyorum. Şimdilerde sözcükler ve düşünceler hep benimle duygularım arasına giriyor. Doğuştan hakkımız olan mutluluk duygusuna bile set çekiyor.

Bu sabah yulaf kokusu duyuyorum, kendi parlattığı bakır tencerede kendi yansımasını seyreden küçük bir çocuk görüyorum. Babası içeri giriyor, gülüyor, çocuğa kendi tıraş aynasını uzatıyor. Oysa, aynada çocuk yalnızca bir tek yüz görebiliyor. Tencerede ise yüzünü türlü çarpık çurpuk biçimlerde görebiliyor. Olabilecek pek çok yüz gördüğünden belki ilerde ne olacağını da görebilir.

Yeni devşirilenler geldiler, çoğunun bıyığı yok, hepsinin de yanakları elma gibi. Benim gibi taze toprak ürünleri. İçtenlikleri, hevesleri yüzlerine yansıyor. Herkes onlarla ilgileniyor, üniformalar dağıtılıyor, süt bakraçlarını doldurmanın, inatçı domuzlarla uğraşmanın yerini alacak yeni yeni görevler veriliyor. Subaylarla el sıkışılıyor; yetişkinlere özgü bir davranış.

Kimse dünkü tatbikattan söz etmiyor. Biz kuruduk, çadırlar kurumakta, sırılsıklam mavnalar rıhtımın üstüne dizilmiş. Deniz masum duruyor, Patrick sütununun tepesinde sessizce tıraş oluyor. Yeni gelenler taburlara ayrılıyor; eski arkadaşlar ilke olarak ayrı bölüklere veriliyor. Yepyeni bir başlangıç bu. Bu çocuklar artık erkek.

Evden getirdikleri yadigârlar yakında kaybolacak ya da yenilip bitirilecek.

Bir iki ayda nasıl da değişiyor insan. Geldiğimde aynı onlar gibiydim, hâlâ da pek çok bakımdan öyleyim. Ama ar-

kadaşlarım, gözleri top ateşi gibi parlayan çekingen çocuklar değiller artık. Daha kaba, daha sertler. Elbette, diyeceksiniz, ordu yaşamı böyledir.

Başka bir şey daha var, ama anlatması zor bir şey.

Buraya geldiğimizde annelerimizin, sevgililerimizin kollarından kopup geldik. Analarımıza, çalışmaktan ağırlaşmış elleriyle bir vurdular mı en iriyarımızın bile kulaklarını çınlatan analarımıza, alışkındık. Sevgililerimize ise köylülüğümüze uyar biçimde yaklaşırdık. Ağır ağır, harman vakti olgunlaşan tarlalar gibi. Şiddetle, toprağı delen, altüst eden sabanlar gibi. Burada, kadınların yokluğunda, yalnızca hayalgücümüz ve bir avuç orospuyla kalakaldığımızda, kadınları, onların bir erkeği tutku yoluyla nasıl kutsal bir şeye çevirebildiklerini hatırlayamıyoruz. Kullandığım sözcükler gene İncil'den alınma, ama babamı düşünüyorum: güneş yanığı akşamlarda ellerini gözlerine siper edişini, annemle olan ilişkisinde ağırdan almayı öğrenmişliğini. Annemi, gürültücü kalbini düşünüyorum, dün denizde boğulanları tarlalarında bekleyen tüm kadınları ve onların yerine gelen tüm bu oğulları.

Burada onları hiç düşünmüyoruz. Bedenlerini düşünüyoruz, arada sırada evimizden söz ediyoruz, ama oldukları gibi düşünüyoruz onları: en sağlam, en çok sevilen, yakından tanınan kadınlar.

Onların yaşamı sürüyor. Biz ne yapsak ya da bozsak, onlar sürüp gidiyor.

Bizim köyde kendisinin mucit olduğuna inanan bir adam vardı. Zamanının hemen tümünü kasnaklar, ip parçaları, ağaçtan çubuklarla falan uğraşarak geçirir, birtakım aletler yapmaya çalışır, ya da ırmağın suyunu ta evin içine kadar getirebilmek için borular falan dizerdi. Komşularıyla iyi geçinen, sesinde bir tür ışık olan bir adamdı. Düş kırıklığına

alışık olduğundan, başkalarının düş kırıklıklarını yatıştırmakta üstüne yoktu. Yaşamı yağmura ve güneşe bağımlı bir köyde düş kırıklıkları boldur.

Adamcağız şunu bunu icat ederken, yaptıklarını tekrar yaparken, bizleri neşelendirirken, karısı -ki ağzından "Yemek hazır"dan başka laf duymuş değildik- hem tarlada çalışır, hem evin düzenini sağlar, hem de, adam yatağına düşkün olduğundan, doğurduğu altı çocuğu büyütürdü.

Bir keresinde adam birkaç aylığına kente gitti zengin olmak amacıyla. Geri geldiğinde zengin olmadığı gibi karı koca o güne kadar ne para biriktirdilerse onu da kaybetmişti. Kadın ise tertemiz evinde sessiz sedasız oturmuş temiz çamaşırları yamıyordu, tarlaları da güzelce ekilmişti.

Bu adamdan hoşlandığımı anlamışsınızdır, hiç çalışmadığını, onun iyimserliğine hepimizin gereksinme duymadığını söylersem de yalan olur. Ancak, karısı bir öğlen vakti birdenbire öldüğünde, adamın sesindeki ışık söndü, dizdiği borulara çamurlar doldu, çocuklarına bakabilmek şöyle dursun, tarlasındaki harmanı bile doğru dürüst kaldıramadı.

Karısının varlığı bu adamı mümkün kılmıştı. Bu anlamda kadın onun tanrısıydı.

Kadın da, Tanrı gibi ihmal edilmişti.

Yeni askerler buraya geldiklerinde ağlarlar, annelerini, sevgililerini düşünürler, sılaya dönmeyi hayal ederler. Yüreklerini yuvalarına bağlayan şeylerin ne olduğunu hatırlarlar o sırada; duygusallık ya da gösteriş değildir, sevdikleri yüzleri unutmamışlardır. Bu çocukların çoğu daha onyedisinde bile değildir, oysa onlardan istenen, filozofların kafasını bir ömür boyu kurcalayan şeyi birkaç hafta içinde yapmalarıdır. Yani: içlerindeki yaşam tutkusunu toparlayıp ölümle yüzyüzeyken ona bir anlam kazandırmak.

Bunu nasıl yapacaklarını bilemezler, ama unutmayı bilirler. Ve yavaş yavaş, azar azar, bedenlerindeki ateşli yazı bir yana iterler; geriye yalnızca şehvet ve öfke kalır.

Yaşadığımız o deniz felâketinden sonra anı defteri tutmaya başladım. Unutmayayım diye yazmaya başladım. İleriki yıllarda, şöminenin kıyısında oturup geriye baktığımda belleğimin bana oynayacağı oyunlara karşı kendimi koruyayım, elimde açık ve kesin bir belge olsun istedim. Bunu Domino'ya söylediğimde, "Olan bitene şimdiki bakışın, ilerki yıllardaki bakışından daha gerçek değil ki," dedi.

Onunla aynı fikirde değildim. Yaşlıların nasıl her şeyi birbirine karıştırdıklarını, yalanlar attıklarını, geçmişi sırf geçmiş olduğu için her şeyden daha güzel gösterdiklerini biliyordum.

"Kendine bir bak," dedi Domino, "dindar bir anne ile bir papaz tarafından yetiştirilmiş bir genç. Tüfeğini tavşan vurmak için bile eline almaktan kaçınan bir genç. Sen kim oluyorsun da herhangi bir şeyi açık seçik görebileceğini sanıyorsun? Bir defter tutacaksın, otuz sene sonra, tabiî ikimiz de hâlâ hayattaysak, karşıma geçip gerçeğin o defterde yazılı olduğunu söyleyeceksin. Bu hakkı kim veriyor sana?"

"Olgular beni ilgilendirmiyor, Domino, şimdi hissettiklerim önemli. Duygularım değişecek, onları hatırlamak istiyorum."

Omzunu silkip yanımdan uzaklaştı. Gelecekten hiç söz etmezdi, görkemli geçmişinden ise arada sırada, iyice sarhoş olduğunda, söz ederdi. Yaldızlı, payetli giysiler giyen kadınlar, çift kuyruklu atlar, yaşamını bir topun ağzından fırlatılarak kazanan bir baba... Doğu Avrupa'dan bir yerden gelmişti, teni bayat zeytin rengindeydi. Tek bildiğimiz yıllar önce yanlışlıkla Fransa'ya girdiği ve Joséphine'i kaçak bir atın ayaklarından kurtardığıydı. O zamanlar adı Madame

Beauharnais'ymiş, Carmes hapisanesinden yeni çıkmış, yeni dul kalmışmış. Kocası Terör döneminde giyotine gönderilmiş, kendisi ise tam idam edileceği gün Robespierre öldürüldüğü için kelleyi kurtarmış. Domino onun çok akıllı bir hanımefendi olduğunu söylerdi. En meteliksiz günlerinde subayları bilardo oynamaya davet edermiş güya: Kaybederse adam sabah kahvaltısına kalacak, kazanırsa adam onun en acil faturalarından birini ödeyecek.

Hiç kaybetmemiş.

Yıllar sonra, yeni kocası sürekli bir seyis tutmak istediğinde ona Domino'yu tavsiye etmiş; aramışlar, sirkin birinde ateş yutarken bulmuşlar onu. Bonaparte'a ne kadar bağlı olduğu tartışma götürürdü, ama Joséphine'i de atları da çok severdi.

Tanıdığı falcılardan söz ettiydi bana. Geleceği görebilmek, geçmişi öğrenmek için her hafta akın akın gelirmiş millet. "İnan bana, Henri, şimdiki zamandan çaldığın her an, sonsuza dek kaybedilmiştir. Şimdiden başka bir zaman yoktur."

Ona kulak asmadım, defterimi yazmayı sürdürdüm. Ağustos'ta, güneş çayırları sararttığında, Bonaparte önümüzdeki Aralık ayında taç giyeceğini ilan etti.

Beni hemen izne çıkardılar. Bundan böyle beni hep yanında istediğini söylemişti. Birlikte büyük işler başaracağız diyordu. Yemek yediğinde karşısında güler yüzlü biri olsun istiyordu. Nedense hayatım boyunca hep böyle olmuştur; insanlar ya beni tümüyle yok sayarlar ya da sırdaş olarak seçerler. Önceleri yalnızca papazların bana içlerini döktüklerini sanmıştım, çünkü papazlar sıradan insanlardan daha yoğun duygulara sahipler. Sonra anladım ki yalnızca papazlar değil. Görünüşümde bir özellik var herhalde.

Doğrudan doğruya Napolyon'un yanında çalışmaya başladığımda hep vecizelerle konuştuğunu düşündüm. Hiçbir cümleyi sizin ya da benim söyleyeceğim gibi söylemezdi,

her şeyi müthiş bir fikirmiş gibi dile getirirdi. Hepsini defterime yazdım, çoğunun ne kadar acayip olduğunu çok sonraları farkettim. Ünlü söylevlerinden cümleler vardı aralarında, o konuşurken gözyaşlarımı tutamadığımı itiraf etmek zorundayım. Ondan nefret etmeye başladıktan sonra bile, onu dinlediğimde ağlardım. Korkudan değil üstelik. Büyüktü o. Onunki gibi bir büyüklük karşısında insanın aklını başına toplayabilmesi çok zor.

Eve varmam bir hafta sürdü, bulabildiğimde arabaya bindim, çoğunlukla yürüdüm. Taç giyme töreninin yapılacağı haberi yayılmaktaydı, birlikte yolculuk ettiğim kişilerin gülüşlerinden, bundan ne kadar keyif duydukları okunuyordu. Daha onbeş yıl önce, krallardan sonsuza dek kurtulmak üzere savaştığımızı hatırlamıyordu kimse. Ülkemizi korumak dışında hiçbir savaşa girmemeye yemin etmiştik. Oysa şimdi başımızda bir hükümdar istiyorduk, ve onun tüm dünyaya hükmetmesini. Pek farklı bir halk değiliz biz.

Asker üniforması içinde olduğumdan yolda herkes bana çok iyi davrandı, yedirdiler içirdiler, koşturdular, toplanan harmanın en iyi ürünlerini sundular. Buna karşılık ben de Boulogne'daki kampımız üstüne öyküler düzdüm, karşı kıyıdaki İngilizlerin durdukları yerde nasıl tir tir titrediklerini falan anlattım. Öykülerimi süsledim, bir sürü şey uydurdum, hatta açık açık yalan söyledim. Neden olmasın? Onları mutlandırıyordu bu. Denizkızlarıyla evlenen adamlardan hiç söz etmedim. Beni dinleyen köy delikanlıları hemen gönüllü yazılmaktan yanaydılar. Ama taç giyme törenini beklemelerini öğütledim.

"İmparatorunuz size gereksinme duyduğunda çağıracaktır. O güne dek evinizde çalışın Fransa için."

Tabiî bu söz kadınların pek hoşuna gitti.

Altı aydır yuvamdan uzaktım. Son bindiğim araba beni evden bir mil kadar uzakta indirdiğinde, birden gerisin geriye

dönmek isteği uyandı içimde. Korkuyordum. Her şeyin değişmiş olacağından, beni hoşgeldinlerle karşılamayacaklarından korkuyordum. Yollara düşen kişi, geride bıraktığı evin hep aynı kalmasını ister. Kendisinin değişeceğini bilir, karmakarışık bir sakalla ya da kucağında bir bebekle, ırmaklarından oluk oluk altın akan, havanın hep güzel olduğu ülkelerden mucizelerle dolu öykülerle dönmeyi olağan sayar. Bende de bu tür öykülerden bol bol vardı ama beni dinleyecek olanların yerlerini almış olduklarını önceden bilmek istiyordum. Düz yolu izlemedim, dolambaçlı bir yoldan, bir haydut gibi arkadan girdim köyüme. Onları nasıl bir manzara içinde bulmak istediğime karar vermiştim. Annem patates tarlasının ortasında, babam ise davar ahırında olacaktı. Ben tepeden aşağı onlara doğru koşacaktım, büyük bir şenlik yaşayacaktık. Geleceğimden haberleri yoktu. Bir haftada onlara bir haber ulaşmış olması imkânsızdı.

Baktım. İkisi de tarladaydılar. Annem, eli belinde, başını geriye doğru atmış, gökyüzünde toplanan bulutlara bakıyordu. Yağmur bekliyordu. Yağmurun geleceğini tahmin ederek ona göre planlar yapıyordu. Babam onun yanında, iki elinde iki torba, kıpırtısız duruyordu. Küçükken babamı iki elinde iki torbayla aynen böyle görmüştüm. Bıyıkları hâlâ çamurla kaplı kör köstebeklerle dolu iki torba. Köstebekler ölüydü. Tarladaki ekinleri mahvettikleri için avlardık onları. Ama o zaman bunu bilmiyordum ben, yalnızca babamın onları öldürdüğünü biliyordum. Gece gizlenip baktığım yerden üşümüş, neredeyse kasılmış bir halde beni çekip götüren annem olmuştu. Sabahleyin ise torbaları hiçbir yerde görmedim. Daha sonraları ben de köstebek öldürdüm ama, hep başımı öte yana çevirdim.

Anneciğim. Babacığım. Sizi seviyorum.

Hemen her gece geç saatlere kadar oturduk, Claude'un yaptığı sert konyağı içerek, ocaktaki ateşin solgun güllerin rengine dönüşmesini seyrettik. Annem geçmişinden keyifle söz ediyordu, tahta yeni bir hükümdar çıktığında eski günlerin geri geleceğine inanıyor gibiydi. Ana-babasına mektup yazmaktan bile dem vurdu. Kralın dönüşünü kutlayacaklarını biliyordu. Şaştım kaldım. Hep Bourbon'lardan yana olmamış mıydı? Sırf İmparator oldu diye hep nefret ettiği bir adam nasıl sevilecek bir kişiye dönüşebilirdi?

"Doğru olanı yapıyor, Henri. Ülkenin bir Krala ve Kraliçe'ye ihtiyacı var. Yoksa kime saygı duyabiliriz?"

"Kral olsa da olmasa da Bonaparte'a saygı duyabilirsin."

Ama duyamıyordu işte. O da bunu biliyordu. Bu adamı tahta çıkmaya ahdettiren sırf kendini beğenmişlik değildi.

Annem ana-babasından söz ettiğinde yıllar sonra evine dönen yolcunun beslediği umutların aynısına kapılıyordu. Onların hiç değişmediğini düşünüyor, evinin eşyalarını sanki yirmi yıldır hiçbir şey yerinden oynamamış, eskimemiş, kırılıp atılmamışmış gibi tarif ediyordu. Babasının sakalı hâlâ aynı renkti. Onun umutlarını anlıyordum. Hepimizin Bonaparte'dan beklediği bir şey vardı.

Zaman büyük bir uyuşturucu. İnsanlar unutuyorlar, yaşlanıyorlar, bıkkınlık getiriyorlar. Annem, ana-babasından kaçıp kurtulabilmek için yaşamını tehlikeye atmış olmasına karşın, şimdi onlardan sevecenlikle söz ediyordu. Unutmuş muydu? Zaman öfkesini aşındırmış mıydı?

Bana baktı. "Yaşlanıyorum, eskisi kadar açgözlü değilim, Henri. Önüme ne konursa kabulleniyorum, nereden geldiği konusunda sorular sormaktan vazgeçtim. Onları düşünmek haz veriyor bana, onları sevmek beni mutlandırıyor. Hepsi bu."

Yüzüm al al oldu. Ona meydan okumaya ne hakkım vardı? Gözlerindeki ışığı söndürmeye, kendisini aptal ve duygusal hissetmesine yol açmaya ne hakkım vardı? Önünde

diz çöktüm, sırtımı ateşe verip göğsümü dizlerine yasladım. Yamamakta olduğu çamaşırı elinden bırakmadı. "Eskiden benim olduğum gibisin sen de," dedi. "Yüreği zayıf olana katlanamıyorsun."

Günlerce yağmur yağdı. İnsanı yarım saat içinde sırılsıklam eden, bardaktan boşanırcasına yağan bir yağmurun çılgınlığını yaşatmayan cinsten bir yağmurdu. Evden eve dolaşıyor, arkadaşlarımla görüşüyor, yapılması gereken işlere yardım ediyordum. Papaz dostum hacca gitmişti, bu yüzden ona uzun uzun mektuplar yazıp bıraktım -bana yazılmasını isteyeceğim cinsten mektuplar.

Yeni çökmeye başlayan karanlığı severim. Henüz gece olmamıştır. Hâlâ dostça bir hava vardır. Kimse tek başına lambasız dışarı çıkmaktan korkmaz. Kızlar son süt sağma nöbetinden dönerken yolda şarkılar söylerler, birden pat diye karşılarına çıkacak olsam bağrışırlar, beni kovalarlar ama yürekleri ağızlarına gelmez. Karanlığın bir türünün ötekinden bu kadar farklı olmasının nedenini biliyor değilim. Gerçek karanlık daha kalın, daha sessizdir, kalbinizle ceketiniz arasındaki boşluğu doldurur. Gözlerinize dolar. Geceleri geç saatte dışarda bulunmak zorunda kaldığımda, bıçaklardan, tekmelerden korkmam ben -gerçi duvar diplerinde, çalı arkalarında onlardan bol bol vardır. Karanlıktan korkarım. Siz, bir ıslık tutturmuş keyifle yolunda gidenler, beş dakikalığına hiç kıpırdamadan durun. Bir tarlanın ortasında ya da yolun üstünde Karanlıkta kıpırdamadan durun. İşte o zaman anlayacaksınız ki orada bulunmanız bir müsamaha sonucudur. Karanlık yalnızca birer adım yürümenize izin verir. Bir adım attığınız anda karanlık arkanızı sarıverir. Önünüzde ise siz yeni bir adım atıncaya dek herhangi bir boşluk yoktur. Karanlık mutlaktır. Karanlıkta yürümek su altında yüzmeye benzer, ama arada başınızı sudan çıka-

rıp soluk alma olanağınız yoktur.

Gece kıpırdamadan yatın, Karanlık yumuşacıktır dokunduğunuzda, kadife gibidir, tatlı tatlı boğar insanı. Köyde ayışığına bel bağlarız biz. Ay çekildi mi pencereden içeri hiçbir ışık girmez. Pencerenin olduğu yere kusursuz kara bir duvar örülmüş gibidir. Kör olmak böyle bir duygu mudur? Öyle sanırdım eskiden ama, olmadığını öğrendim. Düzenli aralıklarla bizim oraya uğrayan kör bir satıcı, Karanlık üstüne ürettiğim hikâyelere güldü, "Karanlık benim karım," dedi. Kovalarımızı ondan satın alırdık, mutfakta yemek verirdik ona. Çorbasını döktüğünü, kimi kez benim yaptığım gibi kaşığı ağzına götürürken ıskaladığını hiç görmedim. "Ben görmesine görüyorum," demişti, "ama gözlerimi kullanmadan."

Geçen kış ölmüş, annem söyledi.

Şu anda karanlık yeni yeni çökmeye başladı, iznimin son gecesindeyim. Öyle özel bir şey yapmayacağız. Yeniden askere döneceğimi hatırlamak istemiyoruz.

Anneme söz verdim, Taç Giyme Töreni'nden kısa bir süre sonra Paris'e gelecek. Ben de daha hiç gitmedim oraya, bu kez gideceğimi düşündükçe aileme veda etmek daha kolaylaşıyor. Domino da orada olacak, o akla ziyan atını tımar edecek, çılgın hayvana saray atlarıyla aynı sırada ağır aksak yüremeyi öğretecek. Bonaparte bu kadar önemli bir olayda neden ille de o atı kullanmakta ısrarlı, kimse anlayamadı. Asker bineği o at, resmî geçit hayvanı değil. Ama tabiî Bonaparte da her şeyden önce asker olduğunu ikide bir hatırlatıyor bize.

Claude sonunda yatmaya gidip de annemle yalnız kaldığımızda konuşmadık. Mumun fitili bitinceye dek elele oturduk, sonra da karanlıkta kaldık.

Paris hiç bu kadar para yüzü görmemişti.

Bonaparte çifti kremadan David'e kadar her şeyi ısmarlıyorlardı. David, Napolyon'un başının biçimini kusursuz bir

Romalı olarak nitelemekle ona büyük iltifat etmiş olduğundan Taç Giyme Töreni'nin resmî tablosunu yapmak üzere görevlendirilmişti. Her allahın günü Notre Dame Kilisesi'ne gidip eskizler çiziyor, devrimin ve iflasın geride bıraktığı mezbeleyi ortadan kaldırmaya uğraşan işçilerle didişip duruyordu. Çiçek konusunu üstlenen Joséphine, vazolarda düzenlemeler yapmakla yetinmeyip saraydan katedrale giden yolun planını çizdirmiş, kendi geçici başyapıtını hazırlamak için David kadar yoğun bir çalışmaya girişmişti. Onu ilk gördüğümde bilardo masasının başındaydı, bu oyunda pek kabiliyetli olmayan Mösyö Talleyrand ile oynuyordu. Çok kabarık, üstelik kolaylıkla katedrale kadar uzanabilecek bir kuyruğu olan elbisesine rağmen sırtında hiçbir şey yokmuşcasına rahatlıkla eğilip kalkıyor, hareket ediyor, gövdesi ıstakasıyla paralel çizgiler çiziyordu. Bonaparte bana uşak üniforması giydirmiş, akşamüstü servisi yapmamı emretmişti. Hanımefendi öğleden sonra saat dörtte kavun yemekten hoşlanıyordu. Mösyö Talleyrand'a ise porto şarabı sunulacaktı.

Napolyon'un içine girdiği şenlik havası çılgınlığı andırıyordu. İki gece önce yemeğe Papa kılığında indi, şehvet duyguları yüzünden akarak Tanrı ile ne kadar yakın bir ilişkiye hazır olduğunu sordu Joséphine'e. Ben bakışlarımı servis yaptığım tavuğa çevirdim.

Asker üniformamı çıkarttırmış, üstüme saray giysileri giydirmişti ya, inanılmaz ölçüde dar olan bu kıyafet içinde beni gördükçe gülüyordu. Gülmeyi seviyordu. Günün ya da gecenin herhangi bir saatinde girdiği sıcak, daha sıcak, daha daha sıcak banyolar dışında ancak güldüğü zaman biraz gevşeyebiliyordu. Saraydaki hamam hizmetkârları, tıpkı mutfakta çalışanlar kadar müthiş bir tedirginlik içindeydiler. Her an "sıcak su" diye haykırabilirdi; küveti anında belli sıcaklıkla, belli miktarda su ile dolduramayan nöbetçinin vay haline. Hamam dairesine bir tek kez girmiştim. Kosko-

ca bir oda, ortasında kılavuz gemisi büyüklüğünde bir küvet, bir köşede koca bir kazan... Su bu kazanda ısıtılıyor, küvete boşaltılıyor, sonra geri alınıp yeniden ısıtılıyordu hiç durmadan ki, ne zaman gelirse gelsin her şey hazır olsun. Hamam çalışanları Fransa'nın en ünlü öküz dövüşçüleri arasından özellikle seçilmişlermiş. Koca bakır kazanları çay fincanı taşırcasına kaldırabilen adamlar tek tek çalışırlardı. Belden yukarları çıplaktı, belden aşağı ise, vücutlarından akan teri bacakları boyunca çizgi çizgi tutan daracık denizci donları giyerlerdi. Denizciler gibi onların da günlük içki tayınları vardı, ama bu içkilerin içinde ne olduğunu bilmem mümkün değil. O ilk ve son sefer kafamı hamamın kapısından içeri uzattığımda, buharın yoğunluğundan, karşımdaki adamın devasa görünüşünden sersemlediğim bir anda, hamam işçilerinin en irisi olan André, matarasındaki içkiden bana ikram etti. Ayıp olmasın diye bir yudum aldım, ama ağzıma almamla taşların üstüne tükürmem bir oldu. Kahverengimsi bir sıvıydı. Zaten sıcaktan deliye dönmüştüm. Adam koluma bir çimdik attı, aynı aşçıbaşının spagettilerin pişip pişmediğini anlamak için onları yokladığı gibi, sonra da içinde bulunduğun mekân ne kadar sıcaksa, içtiğin içki de o kadar sert olur gibisinden bir laf etti.

"Martinique'de neden o kadar çok rom içiyorlar sanıyorsun?" diye sordu açıkça göz kırparak ve kraliçemizin yürüyüşünü taklit ederek. Ve şu anda onun karşısındaydım ama getirdiğim kavunu sunmaya bile çekiniyordum.

Talleyrand öksürdü.

"Siz homurdandınız diye atışı ıskalayacak değilim," dedi hanımım.

Adam bir kez daha öksürdü, hanım başını kaldırıp beni gördü. Öylece dikilmiş duruyordum. Istakasını bırakıp bana yaklaştı, elimdeki tepsiyi aldı.

"Tüm hizmetkârları tanıyorum ama, seni tanımıyorum."

"Boulogne'dan geldim, haşmetmeap. Tavuk servisi yapmaya geldim."

Güldü, beni baştan aşağı şöyle bir süzdü.

"Asker gibi giyinmemişsin."

"Hayır, haşmetmeap. Saraya geldiğim için Saraydakiler gibi giyinmem emredildi."

Başını salladı. "Bence istediğin gibi giyinebilirsin. Bu dileğini kendisine iletirim istersen. Bana hizmet etmeyi yeğlemez miydin? Kavun tavuktan çok daha tatlıdır."

Dehşete düştüm. Bunca yolu onu kaybetmek için mi gelmiştim?

"Hayır, Haşmetmeap, kavun servisi yapamam. Yalnızca tavuk servisi biliyorum. Öyle eğitildim."

(Sokak çocukları gibi mi konuşuyorum?)

Eli bir an kolumun üstünde kaldı. Gözleri çok keskindi.

"İşine ne kadar bağlı olduğunu anladım. Gidebilirsin."

Hele şükür. Geri geri reverans yaparak çıktım, koşa koşa hizmetkârlara ayrılan bölüme gittim. Özel serviste bulunmanın ayrıcalığı olarak küçük bir odam vardı orada. Birkaç kitabım, günün birinde çalmasını öğrenmeyi umduğum flütüm ve günlüğümü tuttuğum defter odamda saklıydı. Joséphine hakkında bir şeyler yazdım, daha doğrusu yazmaya çalıştım. Bir türlü yakalayamadığım bir şeyler vardı onda, aynı Boulogne'daki yosmalarda olduğu gibi. Onun yerine Napolyon hakkında yazmaya karar verdim.

O günden sonra başımı kaşıyacak vaktim olmadı, ziyafet üstüne ziyafetle uğraşıyordum, çünkü fethettiği tüm yerlerden müstakbel imparatorumuzu kutlamaya geliyorlardı. Konuklar ender bulunan türlü türlü balıkla, yeni icat edilmiş soslar içinde yüzen etlerle karınlarını doyuradursunlar, kendisi tavuktan şaşmıyor, genellikle her akşam bütün bir tavuğu yiyip bitiriyor ama genellikle garnitür sebzeleri tabağında unutuyordu. Bu konuda herhangi bir yorum yapan

olmadı hiç. Bir öksürmesi, tüm masanın sessizliğe bürünmesine yetiyordu. Arada bir kraliçenin beni süzdüğünü farkediyordum, ama göz göze gelecek olduk mu, onun yüzünde o garip yarım gülümseme beliriyor, bense hemen gözlerimi kaçırıyordum. Karısına bakmak bile ona ihanet sayılırdı. Kadın ona aitti. Ve bu yüzden ona (Joséphine'e) gıpta ediyordum.

İlerleyen haftalar boyunca, zehirleneceğine ya da suikasta kurban gideceğine dair hastalık derecesine varan bir korkuya kapıldı. Kendisi için değil, Fransa'nın geleceği söz konusu olduğu için korkuyordu. Önce ben tadına bakmadan hiçbir yiyeceğe el sürmüyordu, nöbetçilerinin sayısını iki katına çıkarmıştı, dedikodulara bakılırsa, yatmadan yatağını bile kontrol ettiriyormuş. Pek öyle uyuduğu da yoktu ya. Köpekler gibiydi, gözlerini kapadığı anda horlamaya başlayabilirdi, ama kafası meşgul olduğunda günlerce uykusuz kalabilir, generalleri, dostları çevresinde uyuyakalırken o düşünmeyi sürdürürdü.

Derken birdenbire, Kasım ayı sonunda, Taç Giyme Töreni'ne yalnızca iki hafta kalmışken Boulogne'a dönmemi emretti. Doğru dürüst asker eğitimi görmediğimi, tüfeği de tavuk bıçağı kadar iyi kullanmayı becerdiğimde kendisine daha iyi hizmet edeceğimi söyledi. Belki kızardığımı farketti, belki de duygularımı biliyordu -çoğu kişinin duygularını bilirdi çünkü. İnsanı deli eden biçimde kulağımı çekti, yeni yılda bana özel bir iş vereceğine söz verdi.

Böylece düşler kentini tam da tomurcukların açmak üzere olduğu bir zamanda terkettim; tacı Papa'nın elinden alıp kendi eliyle kendi başına yerleştirdiği, sonra da Joséphine'i taçlandırdığı o görgüsüzce şatafatlı günü ancak başkalarının ağzından duymak durumunda kaldım. Dediklerine göre Madame Clicquot'nun bir yıllık ürününü tümüyle satın almış. Kocası yeni ölmüş, işyerinin bütün yükü bir anda

üstüne yıkılmış olan kadıncağız başımıza yeniden bir Kral geldiği için tanrısına şükretmiştir herhalde. Yalnızca o da değil. Paris'te bütün kapılar açılmış, bütün avizeler üç gün önce yanmış. Yalnızca hastalar ve yaşlılar yatıyorlarmış geceleri, geri kalan halk sarhoş ve çılgın bir şölene dalmış. (Aristokratlar değil tabiî, ama onlar zaten önemsiz.)

Boulogne'da hava korkunçtu, günde on saat talime çıkıyor, akşamları bitkin bir halde nemli yatağıma yıkılıyor, soğukta yetersiz kalan iki battaniyeme sarınıyordum. Yeme içme, yaşama koşullarımız gayet iyiydi eskiden, ama ben yokken binlerce yeni adam yazılmıştı askere; Napolyon'a bağlı papazların ateşli telkinleri sonucu cennete giden yolun Boulogne'dan geçtiğine inanıyorlardı hepsi. Kimse askerlikten muaf değildi. Kimin kalıp kimin gideceği asker devşiren subayların kararına bırakılmıştı. Noel'e varmadan kamptakilerin sayısı 100.000'i bulmuştu, artması bekleniyordu. Sırtımızda yirmişer kiloluk yüklerle koşuyor, yarı belimize dek denize giriyor, çıkıyor, birbirimizle adam adama dövüşüyor, çevredeki tüm ekilebilecek araziyi de karnımızı doyurmak için kullanıyorduk. Gene de yetmiyordu, Napolyon'un levazım müteahhitlerine duyduğu nefrete karşın, yediğimiz etin çoğu adını bilmediğimiz yerlerden ve büyük bir olasılıkla Adem babamız görse tanımayacağı hayvanlardan geliyordu. Günlük tayınımız bir kilo ekmek, 125 gram et, 125 gram sebzeden ibaretti. Çalabildiğimizi çalıyorduk, arada bir para verdiklerinde kendimizi tavernalara atıyor, çevredeki sessiz sedasız yerleşim yerlerinin altını üstüne getiriyorduk. Özel kamplara *vivandière*'ler gönderilmesini Napolyon kendi emretmişti. *Vivandière* iyimser bir ordu sözcüğüdür. Gönderilen orospuların herhangi bir konuda *vivant* olmaları için hiçbir sebep yoktu. Tayınları çoğunlukla bizimkinden kötüydü, günün her saatinde bizlere (dayanabildiğimiz kadar) hizmet vermek zorundaydılar, ücretleri de düşüktü. Kasabada, yumuşak

minderler üstünde işlerini yürüten yerli orospular onlara acırlardı, kampa kadar gelip onlara battaniye ve ekmek getirdiklerini görürdük sık sık. Bu *vivandière*'ler, evlerinden kaçmış, ortada kalmış kızlardı, ya kalabalık ailelerin en küçükleri ya sarhoş efendilerine bedava vermekten bıkmış hizmetçiler ya da başka yerde müşteri bulamayan yaşlanmış, şişko orospu eskileri.. Kampa geldiklerinde her birine bir kat iç çamaşırı ile deniz-tuzlu soğukta iliklerini titreten birer de entari verilirdi. Birer şal da dağıtılırdı, ama görev sırasında örtünen bir kadın rapor edilebilir, ceza yiyebilirdi. Ceza ise o hafta azıcık para alacağına hiç para almamak demekti. Kasabadaki orospular kendilerini korurlar, istedikleri fiyatı alırlar, istemedikleri adamı da gönderirlerdi, ama bunlar öyle değildi, günün ya da gecenin her saatinde gelen adama hizmet etmek zorundaydılar. Kadının birini görmüştüm, subayların partisinden çıkmış, sürüne sürüne yerine dönüyordu, otuzdokuzuncudan sonra sayıyı şaşırdığını söyledi.

İsa otuzdokuzunda şuurunu kaybetmişti.

Tuzlu suyun, sert rüzgârın etkisiyle çoğumuzun vücudunda koca koca yaralar açıldı o kış. En çok ayak parmakları arasında bir de üst dudakta görülüyordu yaralar. Bıyık bırakmak işe yaramıyordu, kıllar açık yaraları daha da azdırıyordu.

Noel'de *vivandière*'lere izin yoktu ama bizlere vardı. Ekstra olarak verilmiş odunlarla yaktığımız ateşlerin çevresine oturup, gene ekstra konyaklarımızı İmparatorumuzun şerefine içtik. Ben bir kaz çalmıştım, Patrick ile ikimiz sütunun tepesinde gizli bir ziyafet çektik kendimize. Aslında ötekilerle paylaşmamız gerekirdi ama, kaz ikimizi bile tam doyurmamıştı. Patrick İrlanda üstüne öyküler anlattı bana, için için yanan yosunlardan, her tepenin altında yaşayan cinlerden söz etti.

"O minik cinler var ya, çizmelerimi yüksük kadar küçültüler, inan olsun."

Ilık bir Temmuz gecesi yasak yerde avlanmaya çıkmış, dediğine göre. Hem ay varmış gökyüzünde hem de bol yıldız. Tam ağaçların arasından çıkıyormuş ki, insan boyunda yeşil bir ateşin yandığını görmüş. Ateş halkasının ortasında üç tane cin varmış. Bunların peri değil de cin olduklarını uzun sakallarından ve ellerindeki küreklerden anlamış. "Elbette ben de, kilise çanının cumartesi geceleri olduğu kadar sessiz durdum, sülün peşindeymişim gibi usul usul yaklaştım."

Perilerden, çalıp ateş halkasının altındaki toprağa gömdükleri hazineden söz ediyorlarmış. Derken cinlerden biri burnunu havaya kaldırıp ortalığı kuşkulu kuşkulu koklamış.

"İnsan kokusu alıyorum," demiş. "Pis bir adam, çizmeleri de çamurlu." Ötekilerden biri gülmüş. "Ne önemi var? Çamurlu çizmeli biri bizim gizli mahzenimize giremez ki."

"Nemize lâzım, tedbiri elden bırakmamalı, haydi gidelim," demiş ilk konuşan. Göz açıp kapayıncaya dek yok oluvermişler, ateş de onlarla birlikte uçup gitmiş. Patrick bir süre daha kıpırdamadan yaprakların arasında uzanmış, işittikleri üstüne kafa yormuş. Derken, yalnız olduğundan iyice emin olduktan sonra çizmelerini çıkarmış, ateş halkasının olduğu yere yürümüş yavaş yavaş. Toprakta en ufak bir ateş izi kalmamışmış ama, çıplak ayaklarının tabanlarına iğneler batar gibi oluyormuş.

"Elbette büyülü bir yerde olduğumu anladım."

Orayı bütün gece kazmış, sabah olduğunda bir iki köstebekle bir avuç solucandan başka bir şeycikler bulamamış. Yorgun argın çizmelerini bıraktığı yere dönmüş ki, bir de ne görsün? Orada duruyorlarmış.

"Yüksük kadar."

Ceplerini karıştırdı, bir çift minik çizme bulup bana uzattı. Çizmeciklerin her şeyi tamamdı, topukları aşınmış, bağcıkları eprimişti.

"İnan olsun ki, bir vakitler bunlar benim ayaklarıma uyuyordu."

Ona inanıp inanmamakta kararsızdım, kaşlarımın inip kalktığını o da gördü. Elini uzatıp çizmeleri geri istedi.

"Eve kadar çıplak ayakla yürüdüm. O sabah kiliseye ayine gittiğimde, mihraba kadar zor topalladım. Öylesine yorgundum ki, ayine gelen cemaati evlerine gönderdim." Eğri gülümsemesini çaktı, omzuma vurdu.

"Güven bana, sana öyküler anlatıyorum."

Başka öyküler de anlatırdı bana. Kutsal Bakire hakkında, ona nasıl güven olmayacağı hakkında...

"Kadınlar var ya, bizlerden bin kat akıllı hepsi. Ne yalanlar attığımızı hemen anlarlar. Kutsal Bakire de, kutsal mutsal ama ne de olsa kadın, ondan istediğini koparabilmiş bir tek erkek tanımadım. Gece gündüz dua etsen bile işitmez seni. Erkeksen eğer, en iyisi dualarını İsa'nın kendisinden başkasına etme."

Kutsal Bakire'nin aracımız olduğuna dair bir şeyler söyledim.

"Elbet öyledir, ama kadınlar için aracılık yapar yalnızca. Bak, bizim orada bir heykeli var, öylesine canlı gibi duruyor ki, sanırsın Meryem Ana'nın ta kendisi. Şimdi kadınlar gelir, ağlayıp sızlanırlar, çiçek falan getirirler. Ben de bir sütunun arkasına gizlenip bakmışımdır çok kereler, tüm azizler üstüne yemin ederim ki, o heykel kımıldar. Ammmaaa, erkekler geldi mi, kasketleri ellerinde boyun büküp şunu bunu dilerler, dualarını ederler ama o heykel yapıldığı taş kadar sert, kaya gibi durur öylece. Bu gerçeği kaç defa söyledim onlara. Doğruca İsa'ya gidin dedim (az ötede onun da heykeli var), ama sözüme kulak asmadılar, çünkü her erkek derdini dökeceği bir kadın olsun ister."

"Sen ona dua etmez misin hiç?"

"Elbette ki etmem. Senin anlayacağın aramızda anlaşma

gibi bir şey var; onun her türlü bakımını yaparım, gereken saygıyı da gösteririm ama birbirimize ilişmeyiz. Tabiî, Tanrı ırzına geçmeseydi bambaşka bir kadın olurdu."

Bu da ne demek oluyordu?

"Bak, kadınlar kendilerine saygılı davranılmasını isterler. Dokunmadan önce izin isteyeceksin. Bana sorarsan, Tanrı ulağını öyle olur mu olmaz mı diye sormadan paldır küldür göndermekle, sonra da kadıncağız saçını bile taramaya vakit bulamadan ona sahip olmakla hiç doğru davranmamıştır. Çok aceleye getirmiş işi. Bu yüzden, şimdi bizlere yüz vermemekte haklı yani."

Ömrümde Göklerin Kraliçesi'ni bu şekilde düşünmemiştim.

Patrick kızlardan hoşlanırdı, izin mizin almadan, çaktırmadan baktığını çok görmüştüm.

"Olsun, sıra o işe geldi mi, saçını tarayacak vakit bırakırım, öyle pat diye atlamam üstüne."

Noel iznimizin geri kalanını sütunun üstünde geçirdik. Elma sandıklarının arkasına sığınıp kağıt oynadık. Ama Yılbaşı gecesi geldiğinde Patrick merdivenini indirip ayine gitmemiz gerektiğini söyledi.

"Ben iman sahibi değilim."

"O zaman, dostum olduğun için geleceksin."

Kiliseden sonra bir şişe konyak vaadiyle beni kandırdı, böylece buz tutmuş sokaklara düştük, denizcilerin gittiği (karacılarınkine tercih ettiği) bir kiliseye yollandık.

Kasabanın kadınlı erkekli sakinleri yavaş yavaş dolduruyorlardı içerisini, soğuğa karşı iyice örtünmüşler, gene de bulabildikleri en iyi giysileri giymişlerdi. Kamptan yalnızca biz ikimiz vardık. Bu dayanılmaz havada hâlâ ayık kalmış başka kimse yoktu herhalde. Kilise pek süslü değildi, yalnızca pencerelerde renkli camlar vardı, bir de Gökler Kraliçesi'nin kırmızı giysili bir heykeli. Nedense onu selamlamaktan kendimi alamadım, bu da Patrick'in gözünden kaç-

madı. Eğri gülümsemesini çaktı.

İlahileri avazımız çıktığı kadar yüksek sesle söylüyorduk; salonun sıcaklığı, öteki insanların yakınlığı benim imansız yüreğimin buzlarını çözdü, don tutmuş camların ötesinde ben de Tanrı'yı gördüm. Pencereleri kafes kafes tutmuştu don, diz çöktüğümüzde, taş zeminde bir mezar soğukluğu hissediyorduk. En yaşlılar, gülümseyen yüzleriyle vakurdular; çocukların kimisi o kadar yoksuldu ki, ellerini ısıtmak için paçavralara sarmışlardı ama hepsinin de saçları meleklerinkini andırıyordu.

Gökler Kraliçesi yukardan bakıyordu.

Yalnızca bazılarımızın okumasını bildiği lekeli dua kitaplarımızı bir yana bırakıp tertemiz kalplerle aşai rabbani aldık. Bıyıklarını kırpmış olan Patrick, ilkinden sonra sıranın sonuna koşturarak İsa ile ikinci bir kez birleşmeyi başardı.

"Çifte kutsama," diye fısıldadı kulağıma.

Ben aşai rabbani almak niyetinde değildim ama güçlü kollara sığınmaya ve kesinliğe olan gereksinmem, bir de çevremi sarmalayan durgun, kutsal hava ayaklarımı zorlayarak mihraba doğru yöneltti ve oradaki yabancılar sanki öz oğullarıymış gibi baktılar gözümün ta içine. Diz çöktüm. Tütsünün kokusu başımı döndürüyor, papazın ağır ağır yinelediği sözler kalbimin gümbürtüsünü dindiriyordu. O anda bir kez daha düşündüm Tanrı'ya adanmış bir yaşamı; annemi de düşündüm. Şu anda o da benden çok uzaklarda bir yerde diz çökmüş, Tanrı'nın Krallığından payına düşeni almak için ellerini göğe doğru açmıştı mutlaka. Köyümdeki evlerin hepsi boş ve sessizdi ama ahır doluydu mutlaka. Kilisesi olmayan, kendilerini kiliseleştiren, kendi et ve kanlarıyla bir kilise oluşturmuş namuslu insanlarla doluydu.

Büyükbaş hayvanlar sabırlıdırlar, o sırada uyumuşlardır.

Mayasız ekmeği dilimin ucuyla aldım, dilim yandı. Şarapta bir ölüm tadı vardı ya da ikibin ölümün tadı. Papazın

yüzünde beni suçlayan ölmüş askerler gördüm. Şafak vakti sırılsıklam çadırlar gördüm. Memeleri morarmış kadınlar gördüm. Gümüş kadehe yapıştım, papazın çekiştirdiğini, onu benden kurtarmaya çalıştığını hissediyordum.

Kadehe sıkıca yapıştım.

Papaz parmaklarımı sabırla birer birer açarak kadehini kurtardığında, iki avucumda da gümüşün bıraktığı izleri gördüm. Benim çıkmaz lekelerim bunlar mı olacaktı yoksa? Her ölüm, her yaşayan ölüm için ben mi kan akıtacaktım? Bu görev bir askere düşecek olsaydı dünyada asker kalmazdı. Hepimiz cinlerle birlikte tepelerin altında kaybolurduk. Hepimiz deniz kızlarıyla evlenirdik. Hiçbirimiz evimizden ayrılmazdık.

Patrick'i ikinci aşai rabbanisini almak için sırada bekler bıraktım, buz tutmuş gecenin içine daldım. Daha saat oniki olmamıştı. Tanrı'yı ve İmparator'u ululayan, yeni yılı selamlayan çanlar çalmaya başlamamış, meşaleler yakılmamıştı.

Bu yıl bitti artık, dedim kendi kendime. Bu yıl ellerimin arasından kayıp gidiyor, bir daha da geri gelmeyecek. Domino haklı, şimdiki zamandan başka bir şey yok. Unut gideni, unut gidenleri. Onu geri getiremezsin. Onları geri getiremezsin.

Derler ki her kar tanesi ötekilerden farklıdır. Bu doğru olsaydı dünya nasıl sürüp giderdi? Hayatta dizlerimizin üstünden nasıl kalkardık? Bu mucize karşısında nasıl kendimize gelebilirdik?

Unutarak. Çok fazla şey tutamayız aklımızda.

Yalnızca şimdiki zaman var, hatırlanacak hiçbir şey yok.

Çocuğun biri kırmızı terzi tebeşiriyle sek sek kareleri çizmiş kaldırım taşlarının üstüne, ince buz tabakasının altında öylece duruyor. Oynarsın, kazanırsın, oynarsın, kaybeder-

sin. Oynarsın. Aslolan, kaçınılmaz olan, oynamaktır. Bir yıldan öteki yıla atarsın sevdiğin her şeyin zarını. En çok neye değer veriyorsan onun rizikosunu alırsın. Çömeldim, buz tabakasının üstüne kendi öfke dolu karelerimi çizdim. Belki de Şeytan olacaktı karşımdaki. Belki de Gökler Kraliçesi. Napolyon, Joséphine. Kaybettiğin takdirde kime kaybettiğin önemli mi?

Son ilahi, bir haykırış gibi yükseldi kiliseden.

Sıradan, birbirinden ayırt edilmeyen pazar sabahlarında, herkesin yatakta ya da sevgilisiyle birlikte olmayı düşlediği pazar günlerinde işitmeye alıştığımız yarım yamalak ilahiler gibi değildi bu. Kusursuzluk bekleyen bir Tanrı'ya yöneltilmiş ılık bir yakarış değildi. Sevgi ve güven akıyordu kilisenin kirişlerinden, kapıları ardına dek açıyor, taşların soğukluğunu sürükleyip atıyor, taşları bile haykırtıyordu. Titreşimlerle sarsılıyordu kilise.

Ruhum Tanrı'yı yüceltiyor.

Onları böylesine coşturan neydi?

Üşüyen, aç gezen bu insanlara bir sonraki yılın mutlaka daha iyi olacağı inancını veren neydi? O muydu? Tahtında oturan basit üniformalı o küçük Tanrı mıydı?

Ne önemi var ki? Gerçek olduğunu gözlerimle gördüğüm bir şeyi neden sorguluyorum?

Sokağın üst yanından bir kadın geliyor bana doğru. Saçları kabarmış, çizmeleri buza sürttükçe turuncu kıvılcımlar çıkarıyor, kadın gülüyor. Kucağında sıkı sıkı tuttuğu bir bebe var. Doğruca bana geliyor.

"Yeni yılın mutlu olsun, asker."

Bebe uyumuyor, uçuk mavi gözleri kocaman kocaman açık, meraklı parmakları düğmelerinden burnuna sonra da bana uzanıyor. İkisini birden kollarımın arasına alıyorum. Duvarın dibinde bir o yana bir bu yana sallanan garip bir biçim oluşturuyoruz. İlahi sona ermiş, bir anlık sessizlikte şaşalıyorum.

Bebe geğiriyor.

Derken Manş Denizi'nin öte yanında meşaleler yanıyor bir anda, bizim iki mil ötemizdeki kamptan ayn anda yükselen sevinç çığlıkları durduğumuz yere dek ulaşıyor. Kadın kollarımdan çekiliyor, beni öpüyor ve kıvılcımlar saçan çizmelerini yere vura vura uzaklaşıp yok oluyor. Korumanı ondan eksik etme, Gökler Kraliçesi.

Geliyorlar işte öbek öbek, Tanrı'yı bir yıl için daha yüreklerine basmışlar. Kol kola, omuz omuza, kimi koşarak, kimi düğün konukları gibi uzun uzun adımlar atarak geliyorlar. Papaz, kilisenin kapısı önünde ışığın altında durmuş, yanında kızıl giysili koro oğlanları ellerindeki kutsal mumları rüzgârdan koruyorlar sönmesinler diye. Sokağın karşı yanında durduğum yerden açık kapıdan içerisini, tüm koridoru ta mihraba kadar görebiliyorum. Kilise boşalmış artık, içerde bir tek Patrick var, sırtı bana dönük olarak mihrap demirine tutunmuş. O dışarı çıkıncaya dek çanlar deliler gibi çalmaya koyulmuş, en azından bir düzine hiç tanımadığım kadın kollarını boynuma dolayarak beni kutlamışlar. Erkeklerin çoğu beş altı kişilik gruplar halinde kilise yakınında oyalanıyorlar ama kadınlar elele tutuşarak yolun bir ucundan bir ucuna uzanan koca bir halka oluşturmuşlar. Dans etmeye başlıyorlar, dönüyorlar, dönüyorlar, hızlı, daha hızlı, daha daha hızlı. Onları izleyeceğim diye başım dönüyor, gözlerim kararıyor. Söyledikleri şarkıyı çıkaramadım ama sesleri dolu dolu.

Kalbime elkoysunlar.

Aşk neredeyse ben de orada olmak istiyorum. Tatlı sularda yolu kesilmiş bir somon nasıl denizin yolunu bulursa, ben de öyle süreceğim aşkın izini.

"Hadi iç," dedi Patrick, bir şişe uzatarak. "Bunun gibisini bir daha bulamazsın."

"Sen nereden buldun?"

Mantarı kokladım, tatlı, olgun, yusyuvarlaktı.

"Mihrabın arkasında. Bu papazlar en iyi yudumları kendilerine ayırırlar."

Yürüyerek geri döndük kampa. Yolda bir takım askerlerle karşılaştık. Yeni yıla bir jest olsun diye kendini denize atmış bir arkadaşlarını taşıyorlardı. Adam ölmemişti ama o kadar üşümüştü ki konuşamıyordu. Isınsın diye kerhaneye götürüyorlardı onu.

Askerler ve kadınlar. Dünya bundan ibaret. Başka tüm roller gelip geçici. Başka herhangi bir rol olsa olsa bir jest.

Sıfırın altındaki inanılmaz soğuk yüzünden o gece mutfak çadırında yattık. İnanılmaz ve hissedilmez bir soğuk. İnsan gövdesi, dayanamayacağı bir aşamaya geldi mi dükkânı kapatıyor, sessizce kendi içine doğru yol alıp durumun düzelmesini bekliyor uyuşmuş ve yarı diri yarı ölü bir halde. Çevremizde yarı donmuş adamlar bir yılın daha sonunu uykuda geçiştirirlerken şarabı da konyağı da bitirdik, ayaklarımızı patates çuvallarının altına soktuk, çizmelerimizden başka hiçbir şey çıkarmadan yattık. Patrick'in düzenli soluk alıp verişlerinin horlamaya dönüşmesini dinledim. Cinlerle, hazinelerle dolu bir dünyaya dalıp gitmişti -her zaman bir hazine bulacağından emindi, isterse bu mihrabın arkasından yürütülmüş bir şişe şarap olsun. Belki de Gökler Kraliçesi ona göz kulak oluyordu aslında.

Martılar bağrışmaya başlayıncaya dek uyumadan yattım. İşte, 1805 yılının ilk günü. Ve ben yirmi yaşındaydım.

İKİNCİ BÖLÜM

Maça Kızı

HER YANI suyla çevrilmiş, yol ya da sokak yerine su kanallarının donattığı, arkasında yalnızca sıçanların geçebildiği çamur birikintileri bulunan bir kent var. Yolunuzu kaybedecek olursanız -ki bu kolaydır- kendinizi paçavralar ve kemiklerle dolu pis bir sarayı koruyan yüzlerce göz ile karşı karşıya bulabilirsiniz. Yolunuzu bulacak olursanız -ki bu da kolaydır- bir kapının eşiğinde yaşlı bir kadına rastlayabilirsiniz. Yüzünüze bakarak talihinizi okur.

Bir labirentler kentidir burası. Her gün aynı noktadan yola çıkarak aynı yere yönelebilir, ama hiçbir gün aynı yolu izlemeyebilirsiniz. Aynı yolu izleyecek olsanız bile bu bir yanlışlık sonucudur. Av köpeklerine taş çıkartan burnunuz burada işinize yaramaz. Pusula okuma kursuna gitmişliğiniz nafiledir. Yoldan geçenlere güvenle yaptığınız tarifler onları hiç adını duymadıkları meydanlara, haritada yer almayan kanallara gönderir.

Gideceğiniz yer her neresiyse her zaman önünüzdedir de, dümdüz gitmek diye bir şey yoktur burada. Kuşun uçtuğu yöndeki hiçbir kestirme yol, suyun tam öte yanındaki kah-

vehaneye ulaştırmaz sizi. Kestirme yollar yalnızca kediler içindir, inanılmaz deliklerden, siz izlediğinizde ters yöne kıvrılıveren dönemeçlerden geçerler. Ama burada, bu cıva benzeri kentte, inancınızı uyanık tutmanız şarttır.

İnanç oldu mu her şey mümkündür.

Bir söylentiye göre bu kentin insanları su üstünde yürüyebilirlermiş. Daha da garibi, ayakları kaz ayağı gibiymiş. Hepsinin değil, ama mesleği babadan oğula devreden kayıkçılarınki öyleymiş.

Efsane şu:

Bir kayıkçının karısı hamile kaldı mı, gökte dolunayın çıkmasını, çevreden de elin ayağın çekilmesini bekler. Sonra kocasının teknesini alıp, ölülerin gömülü olduğu korkunç adaya doğru kürek çeker. Adaya vardığında kayığı kıyıya çeker, pruvalarına demet demet biberiye bırakır ki vücutsuz ruhlar içine doluşup onunla birlikte geri gelmesinler. Ailesinden en son ölen kişinin mezarına koşturur. Ona sunacağı armağanlar bellidir: bir matara şarap, kocasının bir tutam saçı, bir adet gümüş para. Bu armağanları mezarın üstüne bıraktıktan sonra yapması gereken şey, çocuğu kız olursa temiz kalpli, erkek olursa kaz ayaklı doğması için dua etmektir. Kaybedecek vakit yoktur. Şafaktan önce evine dönmesi, kayığın da bir gün bir gece tuzla örtülü kalması gerekmektedir. Böylece kayıkçılar sırlarını ve mesleklerini kendilerine saklarlar. Yeni gelenlere yer yoktur aralarında, rekabet etmeleri imkânsızdır. İsterseniz dünyanın rüşvetini verin, hiçbir kayıkçı çizmesini çıkarmaz. Turistlerin balıklara elmas attıklarını gördüm, ama hiçbir kayıkçının çizmelerini çıkarttığını görmedim.

Bir vakitler zayıf karakterli, akılsız bir adam varmış. Karısı kayığı temizler, balıkları satar, çocukları yetiştirir, her yıl zamanı geldiğinde o korkunç adaya gidermiş. Evleri yazın sıcak, kışın soğukmuş, eve giren yiyecek az, doyurulacak

karın çokmuş. Bir gün bu kayıkçı bir turisti o kiliseden bu kiliseye gezdirirken adamla lafa dalmışlar, şu kazayağı konusu açılmış. Adam konuyu açtıktan sonra cebinden bir kese altın çıkarmış ve sessizce kayığın içine bırakmış. Kış yaklaşıyormuş, kayıkçı ise sıskanın biriymiş, çizmesinin tekini bir kerecik çıkarıp şu yabancıya ayağını göstermenin bir zararı olmayacağını düşünmüş. Ertesi gün, sabah ayinine giden iki papaz sandalı bulmuşlar. Turist anlaşılmaz sözler haykırarak eliyle ayak parmaklarını çekiştiriyormuş. Kayıkçı görünürde yokmuş. Adamı San Servelo tımarhanesine götürmüşler -parası pulu olup da aklı yerinde olmayanların kapatıldığı sakin bir yermiş orası. Bilmem ama, herhalde hâlâ oradadır.

Peki, ya kayıkçı?

O benim babammış.

Onu hiç tanımadım, çünkü ortadan kaybolduğunda daha doğmamıştım.

Boş bir kayıkla kalakaldığından birkaç hafta sonra hamile olduğunu farketmiş annem. Geleceğinin belirsiz olmasına, artık resmen bir kayıkçıyla evli sayılmamasına karşın, o kasvetli ritüeli yinelemeye karar vermiş ve uygun bir gecede adaya doğru sessizce küreklere asılmış. Kıyıya vardığında, sandalı bağlarken, alçaktan uçan bir baykuş kanadıyla omzuna çarpmış. Annemin canı yanmamış ama küçük bir çığlık atarak gerilemiş ve bu arada biberiye demetini denize düşürmüş. Bir an hemen geri dönmeyi düşünmüş ama, istavroz çıkartıp babasının mezarına koşmuş, armağanlarını sunmuş. Aslında kocasının mezarına gitmesi gerektiğini biliyormuş ama, onun mezarı yokmuş ki. Öldüğü zaman bile yaşadığı süredeki kadar "yok" olmanın ona pek yakıştığını düşünerek yeniden kayığa binmiş, yengeçlerin bile uzak durduğu kıyıdan ayrılmış. Daha sonra sandala o kadar çok tuz yüklemiş ki, tekne batmış.

Kutsal Bakire onu koruyormuş anlaşılan, daha ben doğmadan yeni bir koca bulmuş. Bu seferki hali vakti yerinde bir fırıncıymış, pazar günleri çalışmayacak kadar zenginmiş.

Doğduğum saat güneşin tutulduğu saate denk düşmüş. Annem doğumu güneş tutulması geçinceye kadar uzatmak için elinden geleni yapmış ama, ben daha o zamandan şimdiki kadar sabırsızmışım. Ebe süt kaynatmak için aşağı indiğinde kafamı çıkarmışım. Kızıl saçlı güzel bir kafa ve tutulan güneşi aratmayacak bir çift göz.

Bir kız.

Doğum kolay olmuş, ebe beni ayak bileklerimden tutup baş aşağı bir iki sallayınca çığlığı basmışım. Ama kuruyayım diye beni sırtüstü yatırdıklarında annem şak diye bayılmış, ebe de bir şişe şarap daha açmak zorunda kalmış.

Kaz ayaklıymışım.

Kayıkçılar tarihi baştan sona taransa kaz ayaklı bir tek kız çocuğu bulunmaz. Baygınlığı sırasında bir demet biberiye canlanmış annemin gözlerinde, dikkatsizliğinden dolayı hep suçlamıştır kendisini. Oysa, belki de fırıncıyla geçirdiği keyifli demlere yüklemeliydi suçu. Sandal denizin dibini boyladığından beri babamı hiç aklından geçirmemişti. Sandal yüzer durumdayken bile pek düşünmemişti onu zaten. Ebe kalın bıçağını çıkararak iğrenç parçaları hemen oracıkta kesip atmayı önermiş, annem de acı duymayacağımı ya da bir anlık acının hayat boyu utanç duymaktan daha iyi olacağını düşünerek bitkince başını sallamış. Ebe, ilk iki ayak parmağımın arasındaki yarı saydam üçgene bir kesik atmaya çalışmış ama bıçak hiçbir iz bırakmadan derinin üstünden kaymış. Her iki ayağın da bütün parmak aralarını defalarca zorlamış ebe, sonuç olarak bıçağı eğrilmiş ama başka bir şey olmamış.

"Kutsal Bakire'nin iradesi bu," demiş sonunda şişede ka-

lan son damlayı da başına dikerek. "Bunları kesecek bıçak yok bu dünyada."

Annem ağlayıp sızlanmaya koyulmuş, üvey babam eve gelinceye dek de susmamış. Görmüş geçirmiş bir adam olan fırıncı bir çift kaz ayağından kolay kolay korkacaklardan değilmiş.

"Ayakkabı giydiği sürece kimse farkına varmaz bu durumun, kocaya vardığında ise, adam onun ayaklarıyla mı ilgilenecek sanki?"

Bunun üzerine annem az çok yatışmış. Ondan sonraki onsekiz yılı normal bir aile olarak geçirdik.

Bonaparte 1797'de bizim labirentler kentini ele geçirdiğinden beri hemen hemen herkes kendini zevk-ü sefaya adadı. Özgür ve vakur bir yaşama alışmış insanlar birdenbire ortada özgür ve vakur bir yaşam kalmayınca başka ne yapabilirler ki? Delilerin, zenginlerin, içi sıkılanların, sapkınların büyülü adası haline geliverdik. Parlak ve utkulu günlerimiz geride kalmıştı ama aşırılığımız daha yeni başlıyordu. O adam sırf kapris olsun diye kiliselerimizi yerle bir etmiş, hazinelerimizi yağmalamıştı. Yanında gezdirdiği o kadının tacını Aziz Mark kilisesinden çalınmış mücevherler süslüyor. Her şeyden acıklısı, diri canlı atlarımızı alıp ellerini Şeytan ile Tanrı arasına uzatan adamlara teslim ederek taşlaştırdı, yaşamı utanmaz bir biçimin içine hapsetti. Onları Basilika'dan alıp dünya kentlerinin en orospusu olan Paris'te hazır bir meydana dizdi.

Çok sevdiğim dört tane kilise vardı, çevremizdeki sakin adalara bakarlardı koyun ötesinden. Onları yıktı, halka açık bir park yaptırdı yerlerine. Biz halka açık bir park istemiyorduk ki. İsteseydik bile, biz yapacak olsaydık, asker gibi sıralanmış yüzlerce çam ağacıyla doldurmazdık orasını. Joséphine botanistmiş diyorlar. Bize birazcık daha egzotik bir şeyler bulamaz mıydı? Fransızlardan nefret etmiyorum. Ba-

bam onlardan memnun. Saçma sapan pastalara olan düşkünlükleri yüzünden işleri çok açıldı.

Bana da Fransızca bir ad koydu.

Villanelle. Eh, pek fena sayılmaz.

Fransızlardan nefret etmiyorum. Onları görmezden geliyorum.

Onsekiz yaşıma geldiğimde kumarhanede çalışmaya başladım. Kızlar için pek fazla iş alanı yok. Fırında çalışıp kolları bacak kadar kalın, elleri kızarık bir kadın olarak yaşlanmak istemedim. Bildiğiniz nedenden dolayı dansöz de olamazdım. Asıl yapmak istediğim şey, yani teknelerde çalışmak ise cinsiyetim dolayısıyla bana kapalı bir meslekti.

Arada bir sandala binip tek başıma saatlerce kürek çekerdim, kanallar arasında dolaşır, koya açılırdım. Kayıkçıların gizli yöntemlerini öğrendim gözlemlerim ve içgüdülerim sayesinde.

Ne zaman konuksevmez görünen karanlık bir su yolunda uzaklaşan bir tekne kıçı görsem, hemen peşine takılır, kentin içindeki öteki, pek az kişinin bildiği öteki kenti bulurdum. Bu gizli kentte hırsızlar, Yahudiler, doğu diyarlarının kıraç topraklarından gelmiş, anasız babasız, çekik gözlü çocuklar yaşardı. Kediler ve sıçanlar gibi sürüler halinde dolaşırlar ve onlarla aynı yiyeceklerin peşinde koşarlardı. Onların neden burada olduklarını, hangi uğursuz gemiyle geldiklerini kimseler bilmezdi. Görünüşe göre oniki onüç yaşlarında ölüyorlardı ama yerlerini hep yenileri dolduruyordu. Pis bir tavuk artığı için birbirlerine bıçak çektiklerini görmüşümdür.

Sürgünler de var. Şık kapıları ışıltılı kanallara açılan parıl parıl saraylarından kovulmuş kadınlar, erkekler. Paris'teki kayıtlara göre bu kadın ve erkekler resmen ölüdürler. Kaçarken çantalarına sıkıştırdıkları birkaç parça altın tabakla birlikte buralarda saklanırlar. Yahudiler tabakları satın al-

dıkları sürece, ellerinde satacak bir şeyler kaldığı sürece yaşarlar. Kanalın birinde şişmiş bir cesedin sürüklendiğini gördüğünüzde altınların tükendiğini anlarsınız.

Bir vakitler bir filosu ve sayısız kedisi olan, baharat ticaretiyle uğraşan bir kadın şimdi burada, sessiz kentte yaşıyor. Kaç yaşında olabileceği konusunda hiçbir fikrim yok. Kuytu bir girintinin içinde yaşıyor, saçları, duvarları kaplayan sümüğümsü çamurun rengi gibi yeşil. Gel-git hafiflediğinde taşlara takılıp kalan nebati maddeleri yiyor. Hiç dişi yok. Dişe gereksinmesi de yok. Kaçarken evinin salonundan sürüklediği perdeleri giyiyor hâlâ. Perdenin birini gövdesine sarmış, ötekini pelerin gibi omuzlarına dolamış. Bunları öylece üstünden çıkarmadan uyuyor geceleri.

Onunla konuşmuşluğum var. Ne zaman bir kayığın geçtiğini duysa kafasını girintisinden çıkarır, günün acaba hangi vaktinde olduğumuzu sorar. Hiç saatin kaç olduğunu sormaz; böylesi bir soru sormayacak kadar filozof ruhludur. Bir keresinde akşam vakti gördüm onu: lambası hayaletimsi saçlarını aydınlatıyordu. Bir bezin üstüne kokmuş et dilimleri diziyordu. Yanında gümüş şarap kadehleri vardı.

"Akşam yemeğine misafirlerim var," diye seslendi ben kayıkla yanından geçerken. "Sizi de davet ederdim ama, adınızı bilmiyorum."

"Villanelle," diye bağırdım.

"Venediklisiniz ama, adınızın arkasına saklanıyorsunuz. Zarlardan, şans oyunlarından kaçının."

Başını yeniden bezine çevirdi. Onunla daha sonra da karşılaştım ama adımı hiç kullanmadı, beni tanıdığına dair bir şey belli etmedi.

Kumarhanedeki işime gittim. Zar atıyor, kağıt açıyor, fırsat düştükçe cüzdan çalıyordum. Her gece bir mahzen dolusu şampanya içiliyor, hesabı ödeyemeyenlerin hakkından gel-

mek içinse vahşi bir köpek aç bekletiliyordu. Erkek kılığındaydım çünkü bu müşterilerin hoşuna gidiyordu. Daracık pantalonların, maskemsi yüz boyalarının gerisinde hangi cinsin bulunduğunu tahmin etmeye çalışmak oyunun bir parçasıydı.

Aylardan ağustos. Bonaparte'ın doğum günü. Sıcak bir gece. Piazza San Marco'daki kutlama balosuna gidilecekti. Biz Venediklilerin kutlayacak nesi olduğu meçhuldü tabiî. Adetlerimize uygun olarak kıyafet balosu yapılıyordu. Kumarhane, açık havada oyun masaları, şans kulübeleri düzenlemişti. Kentimiz keyif arayan Fransız ve Avusturyalılarla dolup taşıyordu, her zamanki şaşkın İngilizler de vardı, ve hatta eğlenmeye kesin kararlı bir grup Rus. Konuklarımızı eğlendirmek en iyi yaptığımız işlerden biridir. Fiyatı yüksektir ama keyif kesin ve keskindir.

Dudaklarıma parlak kırmızı boya sürdüm, yüzümü bembeyaz pudrayla kapladım. Bir de ben eklememe gerek yoktu, çünkü tam da uygun yerde doğal bir benim vardı. Kumarhanede giydiğim iki yandan çizgili dar sarı pantalonumu, memelerimi saklayan bol korsan gömleğimi üstüme geçirdim. Memelerin belli olmaması kuraldı, ama bıyığı kendi zevkim için ekledim. Belki de korunmak için. Dar, karanlık sokaklar pek boldur, şölen gecelerinde ise sarhoş eller daha boldur.

Eşi benzeri olmayan meydanımızın (ki Bonaparte "Avrupa'nın en büyük kabul salonu" diyerek aşağılamıştı) bir ucundan bir ucuna ahşap bir iskele kurulmuş, barutla donatılmıştı. Gece yarısı barutlar ateşlenecekti. Pek çok kafa yukarı bakarken pek çok cebin korumasız olacağı umudundaydım.

Balo akşam saat sekizde başladı, şans kulübesinde kağıt açarak işe başladım.

Maça kızı, kazandınız, Sinek ası kaybettiniz. Bir daha oynayın. Nesine oynuyorsunuz? Saatiniz? Eviniz? Metresiniz? Vücutlarından fışkıran aciliyet kokusuna bayılırım. En sakininde, en zenginine bile vardır bu. Korku kokusuyla seks kokusu arası bir şey. Tutku, herhalde.

Kumarhanede çoğu gece benimle Şans oynamaya gelen bir adam var. İri yarı bir adam, avuçları fırıncı hamuru gibidir. Arkamda durup ensemi sıkıştırdığında terli avuçları cızırtıya benzer bir ses çıkarır. Yanımda hep mendil taşırım. Yeşil bir yelek giyer, üstünde bir bu yelekle kaldığını çok gördüm, çünkü zar attı mı peşinden gitmeden edemez. Çok parası var. Herhalde var. Benim bir ayda kazandığımı bir anda harcayabiliyor. Ama, kumar masasında ne kadar çıldırırsa çıldırsın kurnazlığı elden bırakmaz. Erkeklerin çoğu, sarhoş oldular mı ceplerini ya da cüzdanlarını yenlerinde taşırlar. Ne kadar zengin, ne kadar altın yüklü olduklarını herkes görsün isterler. Bu öyle değil. Pantalonunun önünden içine sarkıttığı bir kesesi var, üstelik akçelerini çıkartır ken arkasını döner. Bunu hayatta söğüşleyemem.

Elimi attım mı orada başka ne var, belli değil.

O da beni merak ediyor bu konuda. İkide bir apış arama takılıyor gözü, onu huylandırmak için kabarık bir şeyler sokuşturuyorum orama kimi kez. Memelerim küçük olduğu için beni ele verecek bir çizgi yok. Boyum da bir kız için, hele Venedikli bir kız için, epey uzun.

Ayaklarımı görse ne derdi acaba?

Bu gece en iyi takım elbisesini giymiş, bıyıkları da ışıldıyor. Kâğıtları önüne yelpaze gibi açıyorum, kapıyorum, karıştırıyorum, yeniden açıyorum. Seçiyor birini. Çok düşük, kazanamaz. Bir daha seç. Çok yüksek. Ceza. Gülüyor, masanın üstüne parayı atıyor.

"İki gün içinde bıyık uzatmışsın."

"Bizim aile kıllıdır."

"Yakışmış." Gözleri üstümde dolaşıyor her zamanki gibi, ama masanın öte yanında sıkı duruyorum. Bir para daha çıkarıyor. Kâğıtları seriyorum. Kupa Oğlanı. Uğursuz bir kâğıttır ama kendisi aynı fikirde değil. Tekrar geleceğine söz vererek, Kupa Oğlanını da şans getirsin diye yanına alarak oyun masasına geçiyor. Nedense hep götürürler kartları. Yeni bir deste mi açayım, bundan sonraki müşteriye hile mi yapayım, kararsızım. Bir sonraki müşterinin kim olacağına bağlı.

Geceye bayılıyorum. Çok eskiden, kendimize özgü bir takvimimizin olduğu, dünyaya yüz vermediğimiz dönemde Venedik'te günleri geceden başlatırdık. Tüm ticaretimiz, gizlerimiz, diplomasimiz karanlık üstüne kuruluyken, güneşin ne yararı olabilirdi ki? Karanlıkta sanki tebdili kıyafet içindesinizdir, burası ise türlü tebdili kıyafetlerin kentidir. O günlerde (onları zaman içine yerleştiremiyorum; çünkü zaman gün ışığı ile ilgili bir şey), güneş battığında kapılarımızı açar, pruvamızda örtülü bir ışık, (karanlık ışıltılı sular üstünde) kayardık. Bütün teknelerimiz siyaha boyalıydı, su üstünde iz bırakmazlardı. Ticaretimiz parfüm ve ipek üstüneydi. Ve zümrüt ile elmas. Devlet İşleri. Sırf su üstünde yürümemek için yapmadık köprülerimizi. Köprü bir buluşma yeridir. Tarafsız bir yerdir. Dikkat çekmeyen bir yerdir. Birbirine düşman kişiler köprü üstünde buluşmayı yeğlerler, kavgaları da o boşlukta son bulur. Biri karşı tarafa geçer, öteki bir daha geri gelmez. Âşıklar için köprü bir olasılıktır, şanslarının bir metaforu. Fısıltı ticaretinin yürümesi içinse gece vakti bir köprüden uygunu var mı?

Felsefeye yatkın insanlarız biz, açgözlülükle, arzularla alış veriş içindeyiz, hem Şeytan ile hem Tanrı ile eleleyiz. İkisini de elden çıkarmak istemeyiz. Yaşayan bu köprü herkes için çekicidir. Orada ruhunu kaybedersin ya da bulursun.

Ya kendi ruhlarımız?

Siyam ikizleridir onlar.

Şimdilerde eskisinden daha çok ışık var karanlıkta. Her yanda meşaleler yanıyor, askerler sokaklarda aydınlık istiyorlar, kanallarda yansımalar görmek istiyorlar. Sessiz ayaklarımıza, incecik bıçaklarımıza güvenemiyorlar. Gene de aranırsa bulunur karanlık; az kullanılan su yollarında ya da koya açıldığınızda. Böylesi bir karanlık az bulunur. Dokunduğunuzda yumuşaktır, ellerinizde ağırlıktır. Ağzınızı açıp içinize alabilirsiniz karın boşluğunuzda sıkı bir yumak oluşuncaya dek. Top gibi havaya fırlatıp bir elinizden bir elinize atabilirsiniz, altından geçebilirsiniz, içinde yüzebilirsiniz. Bir kapı gibi açabilirsiniz.

Eski Venediklilerin, en koyu geceyi delip geçen kedi gibi gözleri vardı, en içine dalınmaz yollardan sendelemeden geçerlerdi. Şimdi bile, bizlere dikkatle yakından bakarsanız, bazılarımızın gündüzleri kısık gözlü olduğumuzu farkedersiniz.

Karanlıkla ölümün aynı şey olduğunu düşünürdüm eskiden. Sanki ölüm, ışığın yokluğuydu. Sanki ölüm, insanların alışverişlerini, sevişmelerini her zamanki gibi ama daha inançsızca sürdürdükleri bir gölgeler diyarından başka bir şey değildi. Gece, gündüzden daha geçici gelir insanlara, özellikle de âşıklara; daha az belirlidir ayrıca. Bu bakımdan yaşamlarımızın bir özetidir, çünkü yaşam belirli değildir ve geçicidir. Gündüz bunu unuturuz. Gündüz her şey sonsuza dek sürüp gider. Burası hiçbir şeyin belirli olmadığı bir kent. Yıllar ve yüzler birbirlerine benzer ama değildirler. Ölüm de böyle olacak. Hiç tanışmadığımız insanları tanıyıp duracağız sonuna dek.

Ama karanlık ile ölüm aynı değil.

Biri geçici, öteki değil.

Cenaze törenlerimiz harikadır. Geceleri yaparız, karanlık köklerimize dönerek. Siyaha boyalı tekneler suları yarar, tabutun üstündeki haç kara kehribardandır. İki kanalın kesiştiği yere bakan penceremden zengin bir adamın onbeş (sayının tek olması şarttır) kayıklık cenaze kortejinin koya doğru açılışını seyrettim bir kez. Aynı anda, bir yoksulun zift kaplı cilasız tabudunu taşıyan tek bir sandal da açılıyordu koya. Yaşlı bir kadıncağız, asıldığı kürekleri suya zar zor değdirerek ilerlemeye çalışıyordu. Bir an çarpışacaklar sandım, ama zengin adamın kayıkçıları hızlandılar. Derken dul bayan eliyle bir işaret yaptı, kortej onbirinci teknede yavaşlayarak yoksulun sandalına yer açtı, pruvaya da bir ip attılar ki, yaşlı kadın kürekleri bırakıp sırf dümeni ayarlayarak onlara uyabilsin. Böylece korkunç San Michele adasına doğru yol aldılar. Onları gözden kaybettim.

Bana kalırsa, öleceksem eğer, tek başıma kimsenin olmadığı bir yerde öleyim. Mayıs ayında sıcak taşların üzerine uzanayım, tüm gücüm içimden çekilinceye dek öylece yatayım, sonra da kanala yuvarlanıvereyim. Böyle bir şey Venedik'te hâlâ mümkün.

Şimdilerde gece, keyif pezevenklerinin hizmetinde ve onların hesabına göre bu gece bir *tour de force* olacak. Ağızları köpük köpük, sarı dilli ateş yiyiciler var. Dans eden bir ayı var. Tatlı, tüysüz pembe tenli minicik kız çocukları var, bakır tepsiler içinde şekerlenmiş badem dağıtan. Her türlü kadın var, hepsi de kadın olmayan. Meydanın en ortasında, Murano cam atölyesinin işçilerinin yaptığı dev bir kadın ayakkabısı var ki her an şampanya ile dolup taşıyor. Şampanyadan tadabilmek için dilimizi köpek gibi kullanarak içmeniz gerekiyor ya, konuklar bunu yapmaya bayılıyorlar. Adamın biri boğulmuş ama bunca yaşamın ortasında bir ölünün ne önemi var?

Yukarda, barutun patlamaya hazır beklediği iskeleden aşağı birtakım ağlar, trapezler sarkıtmışlar. Akrobatlar buralardan sıçrayıp uçuyorlar, aşağıda dans edenlerin üstüne grotesk gölgeler düşürüyorlar. Kimi kez trapeze dizlerinden asılmış biri, yerde duran birinin hizasından uçarak bir öpücük kapıveriyor. Bu tür öpüşleri severim. Ağzı doldurur, bedeni özgür bırakır. İyi öpebilmek için insan yalnızca öpmeli. Bedenin üstünde dolaşan eller, kekeleyen kalpler olmamalı. Zevk yalnızca ve yalnızca dudaklarda yoğunlaşmalı. Tutku tel tel ayrıldığında daha tatlıdır. Cıva gibi bölünüp, bir daha bölünüp, daha daha bölünüp son anda toparlanmalı.

Görüyorsunuz ya, aşkın yabancısı değilim.

Saat ilerliyor. Yüzünü maskeyle kapamış olan şu kadın da kim? Benim kâğıtlarımla şansını deneyecek mi?

Evet. Parayı avucunun içinde tutuyor, öyle ki benim uzanıp almam gerekiyor. Teni sıcacık. Kağıtları açıyorum. Birini seçiyor. Karo onlusu. Sinek üçlüsü. Derken Maça Kızı.

"Şanslı bir kart. Venedik'in sembolü. Siz kazandınız."

Gülümseyerek maskeyi yüzünden kaldırdı. Altın benekli gri-yeşil bir çift göz gördüm. Elmacık kemikleri çıkıktı, allık sürmüştü. Saçları benimkilerden daha koyu, daha kızıldı.

"Yeniden oynayacak mısınız?"

Başını "hayır" anlamında salladı, garsonlardan birine şampanya söyledi. Herhangi bir şampanya değil, Madame Clicquot. Fransız kökenli tek iyi şey. Kadehini sessizce şerefe kaldırdı, belki de kendi şansının şerefine. Maça Kızı ciddi bir kazançtır, genellikle bundan kaçınmaya dikkat ederiz. Hâlâ bir şey söylememişti, kristalin ötesinden gözünü kırpmadan bana bakıyordu. Derken, kadehini birden başına dikip bitirdi, yanağımı şöyle bir okşadı. Yalnızca bir an dokundu bana, sonra kayboldu. Bense kalbim çatlaya-

cakmış gibi çarparak, elimde dünyanın en iyi şampanyasının dörtte üç dolu şişesiyle kalakalmıştım. Her ikisini de dikkatle sakladım.

Aşk konusunda pragmatiğim, erkeklerden de kadınlardan da zevk almışımdır ama bu güne dek kalbime nöbetçi aramak zorunda kalmadım hiç. Kalbim güvenilir bir organdır.

Geceyarısı barutları ateşlediler ve Aziz Mark kilisesinin üstündeki gökyüzü milyonlarca renkli parçaya ayrıldı. Havai fişek gösterisi yarım saat kadar sürdü, bu arada şunun bunun cebinden topladığım paralarla bir arkadaşıma kulübedeki yerimi bir süre alması için rüşvet verdim. Kalabalığı ite kaka hâlâ köpürdeyen camdan ayakkabıya doğru yol aldım, onu aradım.

Yok olmuştu. Yüzler, elbiseler, maskeler, öpücükler vardı; her adımda bir başkası el atıyordu orama burama, ama o yoktu. Bir piyade askeri yolumu kesti, elindeki iki cam topu göstererek benimkilerle değişip değişmeyeceğini sordu. Oysa bu tür sevimli oyunlara girişecek havada değildim, onu itip geçtim, yalvaran gözlerle bir işaret aradım.

Rulet masası. Oyun masası. Falcı kadınlar. Üç memeli harika kadın. Şarkı söyleyen goril. Çifte hızlı dominolar ve tarot.

Oralarda değildi.

Hiçbir yerde yoktu.

Vaktim dolmuştu, kafam şampanya dolu, kalbim boş bir halde şans kulübesine geri döndüm.

"Genç bir kadın geldi, seni sordu," dedi arkadaşım. "Şunu bıraktı."

Masanın üstünde bir küpe teki duruyordu. Roma yapısıydı görünüşe göre, biçimi farklıydı. Şimdilerde bilinmeyen, hemen ayırt edilen eski sarı altındandı.

Küpeyi kulağıma taktım, kağıtları kusursuz bir yelpaze

biçiminde açarak Maça Kızını ayırdım. Bu gece başkası kazanmamalıydı. Bu kartı ona saklayacaktım, günün birinde ihtiyacı olana dek.

Şenlik çabuk solar.

Daha saat üç olmadan eğlence meraklıları Piazza San Marco'yu çevreleyen kemerlerin arasından kaybolmaya başlamışlar, ya da koyu kahve satmak için erken açan kahvehanelerin önünde yığılmışlardı. Kumar oyunları da bitmişti. Oyun masaları toplanıyordu. Benim de işim bitmişti, nerdeyse şafak sökecekti. Genellikle doğruca eve giderim, yolda fırınını yakmaya giden üvey babamla karşılaşırım. Omzuma bir iki şaplak atar, ne çok para kazandığıma dair bir iki şaka patlatır. Tuhaf bir adamdır. Bir omuz silkişi, bir göz kırpışı olarak özetlenebilir. Kızının karşı cinsin kılığına girerek bir yandan da kullanılmış çanta, cüzdan satarak hayatını kazanmasını hiç garip karşılamamıştır. Ona bakarsanız, kızının kaz ayaklı doğmasını da garip karşılamamıştır.

"Çok daha tuhaf şeyler vardır," demişti.

Herhalde vardır.

Bu sabah eve gidecek değilim. Dimdik uyanığım, bacaklarım gergin. Yapılacak en akla yakın şey bir tekne ödünç alıp kendimi Venedik usulü -yani, suyun üstünde- sakinleştirmek.

Büyük Kanal daha şimdiden sebze sandallarıyla dopdolu. Keyif için kürek çeken bir tek benim galiba; ötekiler, bir yandan yük yükler ya da boşaltırken, bir yandan aralarında tartışırken arada bana şaşkın gözlerle bakıyorlar. Bunlar benim insanlarım, istedikleri kadar bakabilirler bana.

Küreklere asılıyorum, Rialto'nun altından geçiyorum. Kentin bir yarısının öteki yarısıyla savaşmasını önlemek için gerektiğinde açılıp kapanabilen bir yarı-köprü bu. Gü-

nün birinde sabitleştirecekler burayı ve herkes birbirinin kardeşi, anası olacak. Ve bir paradoksun sonu gelecek.

Köprüler birleştirir ama aynı zamanda ayırırlar da.

İyice açıldım artık, suya doğru eğilen yapıları geçtim. Kumarhaneyi de geçtim. Tefecileri, kiliseleri, resmî devlet binalarını geçtim. Koya açılmış durumdayım, rüzgar ve martılardan başka hiçbir şey yok.

Küreklerin getirdiği bir kesinlik, kuşaklar boyu böyle ayakta durup böylesi bir ritm ve kolaylıkla kürek çekmenin getirdiği kesin bir güvenlik var. Bu kent başlarının çaresine bakmayı bilen hayaletlerle doludur. Ataları olmayan hiçbir aile var olduğunu duyumsayamaz.

Atalarımız. Ait olma duygumuz. Geleceğin kehaneti geçmiştedir ve gelecek sırf geçmiş yüzünden mümkündür. Geçmiş ve gelecek olmasa, şimdiki zaman kısmî kalır. Tüm zaman ezelî ve ebedî bir şimdidir, dolayısıyla tüm zaman bizimdir. Unutmanın hiçbir anlamı yok, hayal kurmanın ise her türlü anlamı var. Şimdiki zaman böylece zenginleşir. Şimdiki zaman böylece bütünleşir. Bu sabah, koyda, geçmiş dirseğimin dibinde yanımsıra kürek çekerken geleceğin suyun üstünden ışıldadığını görüyorum. Suya düşen aksim gözüme çarpıyor, yüzümün eğrilip büğrülen, çarpılan görünümlerinde ilerde neler olabileceğini görüyorum.

O kadını bulursam geleceğim ne olacak?

O kadını bulacağım.

Korkuyla seks arasında bir yerde tutku var.

Tutku aslında bir duygudan çok bir yazgı. Bu rüzgâr karşısında kürekleri bırakıp yelken açmaktan başka bir seçeneğim var mı?

Şafak söküyor.

O sabahı izleyen haftaları uyuşuk bir koşuşturma içinde geçirdim.

Var mı böyle bir şey? Var. Belirli bir akıl bozukluğuna çok benzeyen bir durum. Kendim gibileri San Servelo'da gördüm. Başlıca belirtisi her an bir şeyler yapma zorunluluğu hissetmeniz. Yaptığınız şeyler ne kadar anlamsız olursa olsun, gövde sürekli hareket halinde, kafa ise bomboş.

Sokaklarda dolaşıyor, Venedik'in çevresini sandalla dört dönüyordum. Gece yarıları çarşaflarım içinden çıkılamayacak kadar birbirine dolanmış, tüm kaslarım gerilmiş olarak uyanıyordum. Kumarhanede çift devriye çalışmaya başladım; öğleden sonraları kadın, akşamları erkek kılığında gidiyordum. Önüme yemek konulduğunda yiyor, gövdem bitkinlikten zonklamaya koyulduğunda uyuyordum.

Kilo kaybettim.

Durup dururken gözlerim dalıyor, nerden nereye gittiğimi sık sık unutuyordum.

Üşüyordum.

Hiç günah çıkartmaya gitmem; Tanrı bizim günah çıkartmamızı değil, ona meydan okumamızı ister. Gene de bir süre kiliselere gittim çünkü yürekten yapılmışlardı. O güne dek esrarını çözemediğim akla uzak yürekler. O kalpler öylesine özlem doluymuş ki, taşlar hâlâ haykırıyor. Sıcak kiliseler bunlar, güneşin altında yapılmış.

En arkada oturuyor, müziği dinliyor, ayin sırasında bir şeyler mırıldanıyordum. Tanrı beni hiç cezbetmez ama süslü donanımlarını severim. Kendim ona kapılmam ama başkalarının neden kapıldığını anlamaya başlıyorum. İçimde bu duygular, beni tehdit eden bu deli aşk varken, hangi yer güvenli olabilir? Barut nerede depolanır? Geceleri nasıl uyunur artık? Biraz farklı biri olsaydım tutkuyu kutsal bir şeye dönüştürüp yeniden uyumayı başarabilirdim. O zaman bu çılgın coşku gene benim çılgın coşkum olurdu ama korku duymazdım.

Şişko müşterim benim kadın olduğuma karar vermiş, ev-

lenme teklif etti. Lüks içinde yaşayacakmışım, istediğim önümde istemediğim arkamda olacakmış, tek şartı kendi rahat yuvamızda da delikanlı gibi giyinmeyi sürdürmem. Hoşuna gidiyor böylesi. Bana özel olarak ne bıyıklar, oramı kabartmak için neler neler yaptıracakmış. Nasıl eğlenecekmişiz, ne oyunlar oynayacakmışız, nasıl kafa çekecekmişiz. Hemen oracıkta, kumarhanenin ortasında bıçağı çektiğim gibi bir yerine saplamak geldi içimden ama, Venedik pragmatizmim ön plana geçti, şuna bir oyun oynayayım dedim. O kadını hiçbir zaman bulamayacağımın sızısını dindirmek için her şeye hazırdım artık.

Bu herifin zenginliğinin kaynağını hep merak etmiştim. Miras mı kalmış? Faturalarını hâlâ annesi mi ödüyor?

Hayır. Parayı kazanıyormuş meğer. Fransız ordusuna et ve at sağlayarak kazanıyormuş parasını. Kedilerin bile burun kıvıracağı etler, dilencilerin bile binmeye tenezzül etmeyeceği atlarmış bunlar dediğine göre.

Peki bunu yapmasına neden izin veriyorlar?

Bu kadar malı bu kadar hızlı sevkeden başka hiç kimse yokmuş herhangi bir yerde. Siparişler gelir gelmez mallar yola çıkıyormuş.

Anlaşılan Bonaparte savaşlarını ya çok çabuk kazanıyor ya da kazanamıyor. Âdeti böyle. Onun kaliteye değil hıza gereksinmesi var. Askerlerinin birkaç günlük yürüyüş, birkaç günlük savaş süresince ayakta kalmalarına ihtiyacı var. Atlar bir tek saldırı için gerekli. O kadarı yetiyor. Atlar topalmış, adamlar zehirleniyorlarmış, gerektiği kadar dayandıkları sürece, ne önemi var?

Yani, bir et taciriyle evlenmem söz konusuydu.

Bana şampanya ısmarlamasına izin verdim. Ama en iyisinden. O sıcak ağustos gecesinden beri Madame Clicguot tat-

mamıştım. İçki dilimden boğazıma doğru yuvarlanırken başka anılar da uyandırdı. Bir tek dokunuşun anıları. Bu kadar geçici bir şey nasıl böylesine kaplayıcı olabilir?

Öyle ya, İsa "İzleyin beni," demiş, izlemişler.

Bu düşlere dalmışım, adamın elinin bacağım üstünde ilerlediğini, parmakları karnıma varıncaya dek farketmemişim. Bir anda mürekkep balığı ve yapışkan kolları canlandı gözümün önünde. Onu iteledim, dünyadaki tüm Madame Clicguot şişelerini önüme dökse onunla evlenmeyeceğimi haykırdım. Yüzü her zaman kırmızı olduğundan aşağılamalarımın onda ne gibi duygular uyandırdığını anlamak zordu. Diz çökmüş olduğu yerden ayağa kalktı, yeleğini düzeltti, işimi kaybetmek isteyip istemediğimi sordu.

"İşimi kaybetmem çünkü yetenekliyim, senin gibi müşterilerse her allahın günü şu kapıdan giriyorlar."

O zaman bana vurdu. Çok sert vurmadı ama sersemledim. O güne dek kimse vurmamıştı bana. Ben de ona vurdum. Sertçe.

Gülmeye başladı, üstüme üstüme gelerek beni duvara dümdüz yapıştırdı. Bir balık yığınının altında kalmak gibi bir şeydi bu. Debelenmeye kalkışmadım, benden en az iki kat ağırdı, kahramanlık taslamanın anlamı yoktu. Kaybedecek bir şeyim de yoktu ayrıca, daha mutlu durumlarda kaybetmiştim kaybedeceğimi zaten.

Gömleğimin üstünde bir leke kaldı, veda niyetine de bir teklik atıp gitti.

Etçinin birinden başka ne bekleyebilirdim ki?

Oyun salonuna geri döndüm.

Venedik'te kasım ayı nezle mevsiminin başlama ayıdır. Aziz Mark gibi, nezle de tarihsel kalıtımımızın bir parçasıdır. Çok eskiden Üçler Konseyi'nin esrarlı yönetimi altında ya-

şadığımızda ortadan yokedilen hain ya da talihsiz kişilerin nezleden öldükleri açıklanırdı. Böylece kimse kimseye hesap vermek zorunda kalmazdı. Bu dayanılmaz burun tıkanıklığının sebebi, koydan içeri doğru yayılan ve Piazza'nın bir ucundan öteki ucun görülmesini engelleyen sistir. Yağmur da yağar, ince, hüzünlü bir yağmur.. Kayıkçılar sırılsıklam paçavralarının altında oturup çaresizce kanalları süzerler. Böyle havalarda yabancılar buradan uzaklaşırlar, bu konuda söylenebilecek tek iyi şey de budur. Fenice'deki parıl parıl su kapısı bile kararır.

Kumarhanede işim olmadığı, başka bir işim de olmadığı bir öğle sonrasında Florian'a bir kadeh bir şey içmeye, oturup Meydan'ı seyretmeye gittim. Boş vakitleri değerlendirme açısından üstüne yoktur.

Aşağı yukarı bir saattir oturuyordum ki, birinin beni gözlediği duygusuna kapıldım. Yakınımda kimseler yoktu ama az ötede, bir paravanın arkasında biri vardı. Üstünde durmadım. Ne olacaktı yani? Her an ya gözlüyor ya da gözleniyoruz. Derken garson yanıma gelip bir paket uzattı.

Açtım. Bir küpe teki. Ötekinin eşi.

Ve işte, o karşımda duruyordu. İşe gitmek için hazırlanmış olduğumdan sırtımda o akşam giydiğim kıyafet vardı. Bunu hatırladığım anda elim üst dudağıma gitti.

"Kesmişsiniz," dedi.

Gülümsedim. Konuşamadım.

Beni ertesi akşam yemeğe davet etti, adresini alarak kabul ettim.

O gece kumarhanede çalıştığım sürece ne yapacağıma karar vermeye çalıştım. Beni bir delikanlı sanıyordu, oysa değildim. Evine kendim olarak gitsem, yanlış anlaşılma konusunda bir iki şaka yapıp nazikçe oradan ayrılsam mı? Bu düşünce kalbimi sıkıştırıyordu. Onu bulduğumdan bunca kısa süre sonra yeniden kaybetmek. Zaten kendim neydim

ki? Bu çizmeler, bu dar pantalon, jartiyerimden daha az mı gerçekti? Bende onu ilgilendiren şey neydi?

Oynarsın, kazanırsın. Oynarsın, kaybedersin. Oynarsın.

En iyisinden bir şişe şampanya alabilecek kadar para çaldım.

Âşıklar en iyi yanlarını en önemli anlarda gösteremezler. Ağız kurur, avuçlar terler, konuşma doğru dürüst sürdürülemez, ve kalp her an göğüsten fırlayıp bir daha hiç geri gelmemekle tehdit eder insanı. Âşıkların kalp krizine kurban gittikleri olmuştur. Âşıklar heyecandan çok fazla içip çaptan düşerler. Çok az yedikleri için coşkuyla bekledikleri birleşme anında bayılıverirler. Okşamayı beceremezler, yüzlerindeki boyalar akar. Hepsi bu kadar da değil. Giyiminize mi, yemeğinize mi, şiirinize mi, en çok neyinize güvendinizse mutlaka aksar.

Evi zarifti, sakin bir suyolu üstünde, modaya uygun ama bayağı olmayan bir yerde. Kabul salonu pek büyüktü, iki ucunda koca koca pencereler, işsiz güçsüz bir kurt köpeğinin seveceği cinsten bir de şömine vardı. Yalın döşenmişti; büyük beyzi bir masa, bir de *chaise-longue*. Çin işi birkaç süsleme - bunları gelen gemilerden alıyor, koleksiyon yapıyormuş. Duvara monte edilmiş vitrinler içinde sergilenen çok çeşitli garip böcek ölüleri de vardı. Ömrümde hiç görmemiştim bu gibi şeyler, bu merakını anlayamadım doğrusu.

Evini gezdirirken bana çok yakın duruyor, kimi resimleri, kitapları özellikle gösteriyordu. Merdivenlerden çıkarken eliyle dirseğimi tuttu, yemeğe oturduğumuzda ise karşısına değil yanına oturttu beni, şarap şişesi ikimizin arasındaydı.

Operadan, tiyatrodan, kente gelen konuklardan, havadan ve kendimizden söz ettik. Gerçek babamın kayıkçı olduğu-

nu söyledim ona. Güldü, kazayaklı olduğumuz konusundaki söylencenin doğru olup olmadığını sordu.

"Elbette," dedim ve bu şaka onu daha çok güldürdü.

Yemeğimizi bitirmiştik. Şişe boşalmıştı. İlerlemiş bir yaşta evlendiğini, inatçı ruhlu ve bağımsız gelirli olduğu için evlenmeyi hiç düşünmediğini söyledi. Kocası eski kitap ve el yazmaları ticareti yapıyormuş. Doğudan gelen kitaplar, yarı-kartal yarı-aslan ejderhaların inlerini gösteren, balinaların avlanma alanlarını belirleyen çok eski haritalar. Hazreti İsa'nın son yemekte kullandığı Kutsal Kase'nin yerini işaretlediği iddia olunan hazine haritaları. Sessiz, sakin, kültürlü bir adammış kocası, ondan hoşlanıyormuş.

Kendisi şu sırada seyahatteymiş.

Yemeğimizi bitirmiştik, şişe boşalmıştı. Gerginlik yaratmayacak ya da tekrar olmayacak bir şey söylemek olanaksızdı. Yanında beş saatten fazla kalmıştım zaten, gitme vakti gelmişti. Ayağa kalktığımızda, bir şey almak için bir adım attı, elimi uzattım, ve işte o kadar, kollarımın içine doğru döndü, ellerim onun kürek kemiklerinde, onunkilerse benim bel kemiğimde kaldı. Birkaç saniye öylece durduk, ben cesaretimi toplayıp ensesine çok hafif bir öpücük kondurana dek. Geri çekilmedi. Cesaretim arttı, ağzından öptüm onu, alt dudağını birazcık ısırarak.

O da beni öptü.

"Seninle sevişemem," dedi.

Ferahladım, derin bir umutsuzluğa düştüm.

"Ama seni öpebilirim."

Böylece, daha başlangıçtan itibaren, zevkimizin sınırlarını belirledik. O halının üstüne uzandı, ben de onunla dik açı oluşturacak biçimde uzandım, öyle ki yalnızca dudaklarımız birleşebiliyordu. Böylesi bir öpüşme insanın aklını garip biçimde karıştırıyor. Doyuma ulaşmak için feryat eden açgözlü beden tek bir duyumla yetinmek zorunda kalıyor ve nasıl

körlerin işitme duyusu keskinleşir, sağırlar ise otların büyümesini hissedebilirlerse, bu durumda da ağız sevişmenin odak noktası oluyor, her şey oradan geçiyor ve yeniden betimleniyor. Tatlı ve çok kesin bir işkence bu.

Bir süre sonra onun evinden ayrıldığımda hemen uzaklaşmadım, dışarda durup odaların ışıklarını birer birer söndürüşünü izledim. Arkasında karanlığı kapata kapata en üst kata çıktı. Artık yanan bir tek ışık kalmıştı, onun odasınınki. Kocası yokken gecenin geç saatlerine dek kitap okuduğunu söylemişti bana. Bu gece okumadı. Kısaca pencerenin önünde durdu, sonra bütün ev karardı.

Ne düşünüyordu?

Ne hissediyordu?

Boş meydanlarda ağır ağır yürüdüm, Rialto'yu geçtim, sis suyun üstünde oyalanıyordu. Tekneler örtülü ve boştular, yalnızca sıraların altında yuvalanmış kediler vardı. Ortalıkta hiç kimseler yoktu. Paçavralarına sarınıp herhangi bir kapının içine kıvrılan dilencilere bile rastlamadım.

Bir günden bir güne nasıl değişebiliyor her şey? Yaşamınız düzenli, hayatınızdan memnunsunuz, belki biraz inançsızsınız ama genel olarak işleriniz tıkırında; derken, en ufak bir ön uyarı olmaksızın, sağlam kapının aslında bir tuzak kapağı olduğunu kavrıyor ve kendinizi bambaşka bir coğrafyası olan, törelerini hiç bilmediğiniz yabancı bir yerde buluyorsunuz.

Yolcuların hiç değilse seçme özgürlükleri var. Başka diyarlara yelken açanlar gidecekleri yerin farklı olacağını biliyorlar. Kâşifler önceden hazırlıklıdırlar! Oysa bizler gibi kan damarları boyunca yolculuk eden, içsel kentlere rastlantı sonucu uğrayan kişilerin hiçbir hazırlığı yok. Eskiden ağzı kolay laf yapan bizler birden yaşamın yabancı bir dil olduğunu kavrıyoruz. Bataklıkla dağlar arasında bir yerde;

korku ile seks arasında bir yerde; Tanrı ile Şeytan arasında bir yerde tutku var. Oraya giden yol çok ani çıkıyor karşınıza, dönüş yolu ise daha beter.

Böyle konuştuğuma kendim de şaşıyorum. Gencim, hayat önümde, ondan başkaları da çıkacaktır karşıma. Onunla tanıştığımdan beri ilk kez bir başkaldırı duygusu beliriyor içimde. Kişiliğim ilk kez ayaklanıyor. Bir daha görüşmeyeceğim onunla. Giderim evime, çıkarıp atarım bu giysileri, yoluma devam ederim. Evi bile terkederim istersem. Eminim benim et taciri, bir iki kıyak karşılığında beni Paris'e gitmeye ikna edilebilir.

Tutkuymuş. İçine tüküreyim.

Kanala tükürdüm.

Derken ay bulutların arasından göründü, tam dolunay. Annemin o korkunç adaya doğru inançla kürek çekmişliğini anımsadım.

Kanalın yüzeyi işlenmiş kara kehribar görünümündeydi. Ağır ağır çizmelerimi çıkardım, bağları gevşeterek yavaş yavaş çözdüm. Her bir ayak parmağımın arasında benim kendime özgü hilallerim vardı. Saydamlığı olmayan, solgun parçacıklar. Hiç kullanılmamış. Bunları çok ellemiştim ama gerçek olduklarına hiçbir zaman inanmamıştım. Söylentilerin doğru olup olmadığını annemin ağzından alamamıştım. Kayıkçı akrabalarım yoktu. Ağabeylerim çoktan biryerlere gitmişlerdi.

Suyun üstünde yürüyebilir miydim?

Olabilir miydi böyle bir şey?

Karanlığın içine uzanan kaygan basamaklarda biraz durakladım. Ne de olsa aylardan Kasım'dı, suya düşersem ölebilirdim. Ayağımı su yüzeyinde dengelemeye çalıştım, soğuk bir boşluğa bastım.

Bir kadın bir kadını bir geceden fazla sevebilir mi?

Bir adım attım. Duydum ki ertesi sabah, dilencinin biri Rialto'da önüne çıkan herkese, geceleyin genç bir adamın kanalın bir ucundan öteki ucuna sert toprak üstünde yürür gibi yürüdüğünü iki gözleriyle gördüğünü anlatıyormuş.

Size öyküler anlatıyorum. Güvenin bana.

Bir dahaki buluşmamız için bir subay üniforması ödünç almıştım. Daha doğrusu çalmıştım.

Olay şöyle gelişti:

Kumarhanedeydim, saat gece yarısını geçmişti, bir asker bana yaklaşıp alışılmadık bir iddia önerdi. Onu bilardoda yenersem para kesesini olduğu gibi bana verecekti. Çıkarıp gösterdi, yuvarlak, ağzına kadar dolu bir kese. Damarlarımda babamın kanı dolaşıyor herhalde, hayatımda bir keseye karşı koyamamışımdır.

Peki, ya kaybedersem? O zaman ben kendi kesemi armağan edecekmişim ona. Ne demek istediğini anlamamak olanaksızdı.

Oyuna başladık, canı sıkılmış bazı müşteriler bizi seyre koyuldular. Askerin bayağı iyi oynadığını görünce şaşırdım. Kumarhanede birkaç saat geçiren biri hiçbir oyunu iyi oynayamaz.

Kaybettim.

Onun odasına gittik. Kadının yüzü koyun yatıp kollarını çarmıha gerilmiş İsa gibi iki yanına açarak yatmasından hoşlanan bir erkekti. İşini kolay gören, becerikli biriydi, çok geçmeden uykuya daldı. Boyu aşağı yukarı benimki kadardı. Gömleğiyle çizmelerini ona bıraktım, gerisini alıp çıktım.

Beni eski bir dost gibi karşıladı, hemen üniformanın neyin nesi olduğunu sordu.

"Sen asker değilsin ki."

"Tebdil-i kıyafet."

Ünlü bir Venedikli papaz ve diplomat olan Sarpi gibi hissediyordum kendimi: ömründe hiç yalan söylemediğini ama gerçeği de herkese açıklamadığını belirtmiş kendisi. Gece boyunca, yemek yediğimiz, içki içtiğimiz, zar oynadığımız süre içinde kimbilir kaç kez açıklama yapmaya niyetlendim. Her seferinde dilim ağzımda büyüdü, kalbim kendimi korumak istercesine ayaklandı.

"Ayakların," dedi.

"Ne?"

"Ayaklarını okşamama izin ver."

Kutsal Bakire, yardım et!

"Kendi evimin dışında çizmelerimi hiç çıkarmam. Öyle garip bir alışkanlık işte."

"O zaman gömleğini çıkar."

Gömleğim de olamaz. Önümü açarsam memelerim ortaya çıkar.

"Hava o kadar kötü ki, pek akla yakın olmaz bu. Herkes Venedik nezlesine tutulmuş durumda. Sise baksana."

Gözlerinin daha aşağılara kaydığını gördüm. Arzumun gözle görülür büyüklükte olacağını mı umuyordu?

Peki, ona neremi gösterebilirdim, dizlerimi mi?

Ona doğru eğilip boynunu, ensesini öpmeye koyuldum. Başımı saçlarına gömdü, onun yaratığı oldum. Onun kokusu benim atmosferim oldu. Daha sonra, yalnız kaldığımda, gündelik havayı koklayan ve sevdiğimi bedenimden boşaltan burun deliklerime küfrettim.

Yanından ayrılacağım sırada dedi ki: "Kocam yarın dönüyor."

Ya?

Yanından ayrılacağım sırada dedi ki: "Seni bir daha ne zaman görebileceğimi bilmiyorum."

Bu kadın bunu sık sık yapıyor mu acaba? Kocası yolculu-

ğa çıktığında sokaklara düşüp benim gibi birini mi arıyor hep? Venedik'te herkesin zaafları, günahları vardır. Belki yalnızca Venedik'te değil. Gözüne kestirdiği kişileri evine yemeğe davet edip gözlerini onlarınkine dikerek biraz hüzünlü bir havayla onlarla sevişemeyeceğini mi açıklıyor? Tutkunun engellemelerinden çıkan tutku. Peki ya ben? Her oyunda bir joker çıkma olasılığı vardır. Beklenmeyen, kontrol dışı kart. Ellerimiz titremese de, önümüzde kristal bir küre olsa da, dünyaya istediğimiz gibi hükmedemezdik. Denizlerde fırtına çıkıverir, karada da başka fırtınalar vardır. Yalnızca manastır pencerelerinden her ikisine de sakince bakabilirsiniz.

Onun evine dönüp kapısını güm güm çaldım. Kapıyı biraz araladı. Şaşırmış gibiydi.

"Ben kadınım," dedim, soğuk alma tehlikesini göze alarak gömleğimi kaldırdım.

Gülümsedi. "Biliyorum."

Evime dönmedim o gece. Orada kaldım.

Kiliseler Noel'e hazırlanmaya başladı. Her Madonna yaldızlandı, her İsa yeniden boyandı. Papazlar şaşaalı altınlarını, kızıllarını sandıklardan çıkardılar, tütsülerin kokusu özellikle tatlıydı. Kendimi Tanrı'nın güvenli kollarına bırakmak için günde iki kez ayine gider oldum. Yayılıp kendimi sıcaklığa bırakmaktan hiçbir zaman vicdan azabı duymamışımdır. Yazın duvarlara yaslanarak yaparım bunu, ya da Levanten kertenkeleler gibi kuyuların demir kapakları üstüne uzanırım. Ahşabın ısıyı tutuşuna bayılırım, becerebilirsem kayığımla açılır bütün gün güneşin altında yatarım. O zaman bedenim gevşer, aklım bir yerlere uçar gider; transa girdiklerini söyleyen kutsal kişiler de kendilerini böyle mi hissederler diye merak ederim. Doğu diyarlarından gelme kutsal kişiler gördüm. Bir keresinde, boğa oyunları yasak-

landığında, gelip kendilerini sergilemişlerdi. Bedenleri iyice gevşekti ama, bunun yedikleri yiyecekler yüzünden olduğu söylenmişti.

Benim yayılmalarımın kutsal bir yanı yok, ama aynı sonuca varılabiliyorsa eğer, Tanrı bozulur mu? Sanmıyorum. Tevrat'a bakarsanız, belli bir sonuca varmak için her yol mübahtır. Biz Venedikliler pragmatik insanlar olduğumuzdan bunu gayet iyi anlarız.

Güneş yok şu sıralar, ben de başka biçimlerde yayılmak durumundayım. Kilisede yayılmak demek, orada olandan yararlanıp bedelini ödememek demektir. Oranın sıcaklığını, rahatlığını, coşkusunu paylaşıp gerisine kulak asmayacaksın. Noel'de olur bu, Paskalya'da olmaz. Paskalya zamanı hiç kiliseye uğramam. İçersi çok kasvetlidir, dışarda ise artık güneş çıkmıştır.

Günah çıkartmaya gitsem, hangi günahı itiraf edebilirim? Karşı cinsin kılığında gezdiğimi mi? İsa da yapmış aynı şeyi, papazlar da yapıyorlar.

Hırsızlık yaptığımı mı? İsa da yapmış, papazlar da yapıyorlar.

Âşık olduğumu mu?

Aşkımın nesnesi Noel dolayısıyla yolculuğa çıkmış bulunuyor. Bunu her yıl yaparlarmış. Kocası ve kendisi. Acı çekeceğim sanmıştım, ama karnım ve böğrüm taşlarla doluymuş gibi dolaştığım ilk birkaç günden sonra, rahatladım; mutluyum. Eski arkadaşlarımla görüşüyorum, nerdeyse eskisi kadar emin adımlarla yürüyorum sokakta tek başıma dolaşırken. Rahatlamamın nedeni: artık gizli buluşmalar yok, çalınmış saatler yok. Özellikle bir hafta hatırlıyorum ki, sevgilim her gün iki kez kahvaltı etmek zorunda kaldı. Birini kocasıyla, birini benimle. Birini evdeki yemek odasında, birini Meydan'daki kahvede. Öğlen yemekleri bir felâket oluyordu ondan sonra tabiî.

Tiyatroya gitmeye pek meraklıdır, ama kocası sahne sanatlarından hoşlanmadığı için hep yalnız gidiyor. Bir süre her oyunun yalnızca ilk perdesini görebildi, ara verildiği anda bana koşuyordu.

Venedik sokak çocuklarıyla doludur, biraz para karşılığında bir terli avuçtan ötekine nameler taşırlar. Buluşabildiğimiz saatlerde çok şiddetli bir tutkuyla ama kısa süreler boyunca sarılıyorduk.

Benim için giyinip süslenir. Aynı giysiyi iki kez giydiğini görmedim daha.

Şimdiyse kesin bir bencillik içinde yaşıyorum. Kendimden başka kimseyi düşünmüyorum. Sırf onun evinin pancurlarını açışını görmek için sabahın köründe kalkıp yollara düşeceğime, canım ne zaman isterse o zaman kalkıyorum yataktan. Garsonlarla, kumarbazlarla flört ediyorum, bundan hoşlandığımı hatırlıyorum. Kendi kendime şarkılar söylüyorum, gidip kiliselerde yayılıyorum. Özgürlüğün böylesine enfes olması, çok ender olmasından mı? Âşıktan uzak kaldığında biraz soluk alıyorsan, ayrılığın geçici olduğunu bildiğinden mi? Sonsuza dek bırakıp gitmiş olsaydı beni, parıltılı günler yaşamazdım. Geri geleceğini bildiğim için mi keyif alıyorum yalnızlıktan?

Paradokslardan beslenen zavallı kalp; sevgiliye özlem duyduğu halde yokluğundan gizlice zevk alan; geceleri sabaha kadar bir işaret diye kıvranıp sabahleyin kahvaltıda kendinden emin görünen; güvenlik, bağlılık, sevecenlik umuduyla yanarken, en değerli şeylerle rulet oynayan... kalp.

Kumar oynamak bir zaaf, bir günah değil, insan olduğumuzun bir ifadesi.

Hepimiz kumar oynarız. Kimisi oyun masasında yapar bunu, kimisi başka yerde.

Oynarsın, kazanırsın, oynarsın, kaybedersin. Oynarsın.

Kutsal bebek doğdu. Annesi göklere yükseldi. Babası unutuldu. Melekler koro bölümünde ilahiler söylerken Tanrı her kilisenin çatısında oturmuş, aşağıdakileri kutsamakla meşgul. Tanrı ile birleşmek, kendi aklını onunkiyle çarpıştırmak, aynı anda hem kazandığını hem de kaybettiğini bilmek... nasıl da harika bir şey. Bir kurbanın o dayanılmaz güzellikteki mazohizmine başka nerede böylesine korkusuzca bırakabilirsin kendini? Onun mızraklarının altına uzanıp gözlerini kapa. Her şey denetimin altında. Oysa aşkta öyle mi? Hiç değil.

Onun sana olan ihtiyacı, senin ona olan ihtiyacından daha fazla, çünkü o sana sahip olmamanın sonuçlarını biliyor. Sense, hiçbir şey bilmediğinden, şapkanı havaya fırlatıp bir gün daha yaşayabilirsin. Sığ sularda gezinirken onu hiç aklına getirmezsin, oysa o bu sırada akıntının senin ayak bileklerin çevresindeki gücünü hesaplamakla uğraşıyordur.

Yayılıp oturmana bak. Keşişlerin dediklerine bakma, sabahleyin erkenden kalkmasan da Tanrı ile karşılaşabilirsin. Kilisenin kanepesine yayıldığında karşılaşabilirsin Tanrı ile. Çile insanoğlunun icadıdır, çünkü insanoğlu tutkusuz var olamaz. Din korku ile seksin arasında bir yerdedir. Ya Tanrı? Gerçekten? Biz Onun adına sesimizi yükseltmediğimizde, tek başınayken? Saplantılıdır sanırım, ama tutkulu değildir.

Düşlerimizde kimi kez arzu okyanuslarından kurtulmaya çabalar, Yakup'un merdivenini tırmanır, her şeyin düzgün olduğu yere varırız. Sonra insan sesleri bizi uyandırır, boğuluruz.

Yılbaşı gecesi, yüzlerce mumun ışığıyla cıvıl cıvıl bir tekneler dizisi Büyük Kanal'dan aşağı doğru ilerliyordu. Zenginlerle yoksullar aynı suyu paylaşıyor, gelecek yılın geçen yıldan daha iyi olacağına dair aynı umutları besliyorlardı. An-

nemle babam, en şık fırıncı giysileri içinde, hastalara ve evsizlere somun somun ekmek dağıtıyorlardı. Babam kafayı bulmuştu, bir Fransız kerhanesinde öğrendiği şarkıyı söylemeye çalışırken ağzını zor kapattılar.

Ötelerde, gizli kentin içine saklanmış olan sürgünler kendi aralarında kendi kutlamalarını yapıyorlardı. Karanlık kanallar her zamanki kadar karanlıktılar, ama dikkatli bakışlar, sarı bedenlerin paramparça satenlere büründüğünü, yerin dibinde bir delikten bir kupa parıltısı yansıdığını gözleyebilirdi. Çekik gözlü çocuklar bir yerlerden bir keçi çalmışlar, kayığımla yanlarından geçerken onun boğazını büyük bir ciddiyetle kesmekteydiler. Bana bakmak için bir an durdular, kızıl bıçakları havada kaldı.

Filozof arkadaşım balkonuna çıkmıştı. Yani, yaşadığı girintinin iki yanındaki demir halkalara tutturduğu iki portakal sandığının üstündeydi. Yanından geçerken, günün hangi vaktinde olabileceğimizi sordu.

"Nerdeyse Yeni Yıl."

"Biliyorum. Kokusu geldi."

Elindeki kupayı kanalın suyuna daldırıp çıkarıp yudumlamaya devam etti. Yanından uzaklaştıktan sonra kavradım, başındaki taç, kuyruklarından birbirine bağlanmış sıçanlardan oluşmuş bir halkaydı. Yahudilerin hiçbirini görmedim. Bu gece kendi işlerine bakıyorlardı.

Hava çok soğuktu. Rüzgâr yoktu ama insanın ciğerlerini donduran, dudaklarını ısıran bir ayaz vardı. Parmaklarım küreklerin çevresinde uyuşmuşlardı, kayığı bir yere bağlayıp Aziz Mark Meydanı'ndaki kalabalığa karışmayı düşünür gibi oldum. Ama yayılacak bir gece değildi. Bu gece ruhlar kenti basmış, dillenmişlerdi. Kulak veren işitir ne dediklerini. Bu gece sevgilim evindeydi.

Kayığımla evinin önüne geldim. Işıkları kısıktı, onun gölgesini, kolunu, varlığının herhangi bir izini görebilmek

umudundaydım. Görünmüyordu ama onu hayalimde canlandırabiliyordum: oturmuş, kitap okuyor, yanı başında bir kadeh şarap. Kocası kendi çalışma odasında, yeni edindiği harika bir hazineyi incelemekte. İlk haç, ya da dünyanın merkezine, ejderhaların olduğu yere giden yolun haritası neredeymiş, onları araştırıyor.

Evin rıhtımında durdum, parmaklıklara tırmanarak pencereden içeri baktım. Sevdiğim yalnızdı, bir şey okumuyor, iki elinin avuçlarına bakıyordu. Bir keresinde ellerimizi karşılaştırmıştık; benimkiler çizik çizik, buruşuktu, onunkilerse bu dünyada daha uzun süre bulunmuş olmalarına karşın bir bebeğinki kadar saftılar. Avuçlarına baktığında ne görmeye çalışıyordu? Geleceğini mi? Önümüzdeki yılı mı? Ya da, geçmişine mi bir anlam vermeye çalışıyordu? Geçmişin hangi yolla şimdiye vardığını mı anlamaya uğraşıyordu? Yoksa, bana olan arzusunun hangi çizgide bulunduğunu mu araştırıyordu?

Tam camı tıklatacaktım ki, kocası odaya girerek onu irkiltti. Adam onu alnından öptü, o da gülümsedi. Onları birlikte seyrederken bir anda gördüğüm şeyi bir yıl düşünsem sırrına varamazdım. Bizim ikimizin içinde kavrulduğumuz ateşli kazanın içinde yaşamıyorlardı; ama aralarında öyle bir yakınlık, öyle bir sükûnet vardı ki, kalbime bıçak saplandı sanki.

Soğuktan titredim, birden iki kat yükseklikte, havada olduğumun farkına vardım. Bir âşık bile arada sırada korkar.

Meydan'daki büyük saat onikiye çeyrek kalayı vurdu. Aceleyle kayığıma atlayıp koyun içine kürek çektim, ne ellerimi ne de ayaklarımı hissediyordum. O kıpırtısızlığın, sessizliğin içinde kendi geleceğimi; kafelerde buluşmaların, çarçabuk giyinmelerin ne türlü bir gelecek vaadettiğini düşündüm. İnsan kalbi kolay aldanır, güneşin günde iki kez doğacağına, güllerin bizim için açtığına inanıverir.

Bu büyülü kentte her şey olabilirmiş gibi görünüyor. Zaman duruyor. Kalpler atıyor. Gerçek dünyanın yasaları geçersiz. Tanrı çatı kirişlerinde oturup Şeytan ile alay ediyor, Şeytan ise kuyruğunu Tanrı'mıza batırı batırıveriyor. Öteden beri böyledir bu. Kayıkçıların kaz ayaklı oldukları söylenir, dilencinin biri de bir delikanlının su yüzünde yürüdüğünü gördüğünü iddia ediyor.

Sen beni terkedersen, kalbim suya dönüşüp sellere kapılacak.

Büyük saatin üstündeki Mağribiler çekiçlerini sallayıp sırayla vuruyorlar. Çok geçmeden, Meydan koşuşan insan bedenleriyle dolacak, ağızlarından çıkan sıcak soluklar kafalarının üstünde minik bulutlar oluşturacak. Benim soluğum, ejderhanın ağzından fırlayan ateş gibi doğruca önüme fışkırıyor. Atalar suyun içinden sesleniyorlar, Aziz Mark'ın orgu çalmaya başlıyor. Donmakla erimek arasında. Aşk ile umutsuzluk arasında. Korku ile seks arasında, tutku var.

Küreklerimi suya bıraktım. İşte 1805 yılının ilk günü.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Sıfır-altı Kış

SINIRLI zafer diye bir şey yoktur. Her zafer gerisinde bir başka kin, bir başka yenilmiş ve aşağılanmış halk bırakır. Korunması, savunulması, korkulması gereken bir başka yer. Bu ıssız yere gelmeden önce savaşta öğrendiklerim, herhangi bir çocuğun bana anlatabileceği şeylerdi.

"İnsanları öldürecek misin, Henri?"

"İnsanları değil, Louise, yalnızca düşmanları."

"Düşman nedir?"

"Senden yana olmayan biri."

Fetheden sen olduğunda kimse senden yana değildir. Düşmanlarınız dostlarınızdan çok daha fazla yer kaplarlar. Onca dümdüz, sıradan yaşam nasıl birdenbire öldürülecek erkek ve ırzına geçilecek kadına dönüşür? Avusturyalılar, Prusyalılar, İtalyanlar, İspanyollar, Mısırlılar, İngilizler, Polonyalılar, Ruslar. Bu insanlar düşmanlarımız ya da bağımlılarımızdı. Daha başkaları da vardı ama liste çok uzun.

Sonuç olarak İngiltere'yi istila etmedik. Küçük teknelerimizi çürümeye bırakarak Boulogne'dan tabur tabur ayrıldık, Üçler Birliği ile savaşmaya gittik. Ulm'da, Austerlitz'de

savaştık. Ve Eylau'da ve Friedland'da. Tayınsız savaştık, çizmelerimiz ayaklarımızda paralandı, geceleri iki üç saat uyuduk, gündüzleri binlercemiz öldü. İki yıl sonra, Bonaparte bir ırmağın ortasında, bir teknenin üstünde Rus Çarı ile sarmaş dolaş oluyor, bir daha savaşmak zorunda kalmayacağımızı söylüyordu. *Bizim başımızın belası İngilizler'di. Rusya bizden yana olduğu sürece İngilizler bizi rahat bırakacaktı.* Artık bize karşı birleşmiş uluslar, taarruzlar olmayacaktı. Sıcak ekmek ve Fransa çayırları.

Ona inandık. Ona hep inanırdık.

Austerlitz'de bir gözümü kaybettim. Domino yaralandı ve hâlâ bizimle birlikte olan Patrick, artık bir sonraki şişeden daha ötesini göremiyor. Bu kadarı yeterli olmalıydı. Çekip gitmeliydim tüm askerlerin yaptığı gibi. Adımı değiştirip küçük bir köyde bir dükkân açmalı, belki de evlenmeliydim.

Buraya geleceğim hiç aklıma gelmemişti. Manzara güzel, martılar pencereme konup ekmek alıyorlar. Buradakilerden biri martıları kaynatıyor, ama yalnızca kışın. Yazın solucan dolu oluyorlar.

Kış.

Akla hayale uzak sıfır-altı kış.

"Moskova üstüne yürüyeceğiz," dedi, Çar ona ihanet edince. Önceden niyetli olduğu bir şey değildi, hızlı bir harekât istiyordu. Kendisine karşı gelmeyi göze alan Rusya'ya sert bir tokat atıp geçecekti. Savaşları her zaman kazandığı yolla kazanabileceğine inanıyordu. Sirkte gösteri yapan, her tür seyircinin numaralarına hayran kalacağına inanan bir köpek gibiydi, oysa seyirci ona alışmaya başlamıştı. Ruslar Grande Armée'ye karşı doğru dürüst savaşmaya bile kalkmadılar, durmadan geri çekilmeyi sürdürdüler, geride bı-

raktıkları köyleri yakarak, geride yiyecek hiçbir şey, yatacak hiçbir yer bırakmayarak. Onlar kışın içine doğru yürüdüler, biz de peşlerinden gittik. Rus kışının içine yazlık ceketlerimizle daldık. Karların üstüne kâğıt tutkalıyla yapıştırılmış çizmelerimizle bastık. Atlarımız soğuktan öldüğünde karınlarını deşip ayaklarımızı barsaklarının içine sokardık uykuya yattığımızda. Bir keresinde, adamlardan biri uykudayken hayvan donmuş, sabahleyin ayaklarını çekip çıkarmaya çalıştığında sertleşmiş kalın barsağın içinde sıkışıp kaldıklarını farketti. Ne kadar uğraştıysak biz de kurtaramadık adamı, öylece bırakıp yolumuza devam etmek zorunda kaldık. Çığlıkları susmak bilmedi.

Bonaparte kızakla yol alıyor, ön saflardaki askerlere umutsuz emirler yağdırıyor, Rusların oyununu bir kez olsun bozmaya uğraşıyordu. Onların oyununu bozacak halimiz yoktu. Neredeyse yürüyecek halimiz kalmamıştı.

Köylerin yakılmalarının sonuçları yalnızca bizi etkilemiyordu; oralarda yaşayanları da etkiliyordu. Yaşamlarını güneşe ve aya göre sürdüren köylüler.. Aynı annemle babam gibi her şeyi olduğu gibi kabullenen, hasat zamanını iple çeken insanlar. Gün ışıdığı sürece çok çalışıyorlar, yoruluyorlar, dinlenmek için İncil'den öykülere, orman öykülerine sığınıyorlardı. Ormanların kimisi iyi kimisi kötü ruhlarla doluydu; her ailenin anlatacak mutlu bir öyküsü vardı: bir ruhun yardımıyla çocuklarının hayatı nasıl kurtulmuş ya da kaybolan tek inekleri nasıl geri gelmiş gibi.

Çar'a "Babacık" diyorlar ve ona Tanrı'ya taparcasına tapıyorlardı. Onların bu yalınlığında bir ayna gibi kendi özlemimi gördüm ve ömrümde ilk kez anladım beni buralara getiren kendi babacık ihtiyacımı. Bu köylüler evcimen insanlar, kapılarını sıkıca kapayıp ocak başında sıcak çorbalarını içebildikleri, kara ekmeklerini yiyebildikleri sürece mutlular. Gecenin karanlığına karşı şarkı söylüyorlar ve ay-

nı bizim gibi hayvanlarını mutfakta yatırıyorlar kışın. Kışın hava dayanılmayacak kadar soğuk, toprak ise bir askerin bıçağı kadar sert. Yapabilecekleri tek şey lambaları yakıp kilerde depoladıkları yiyecekleri yemek ve baharı düşlemek.

Ordu köylerini yaktığında, bu insanlar kendi evlerini ateşe vermiş, yılların emeğini, aklı selimini yok etmekte yardımcı olmuşlar. Babacık için yapmışlardı bunu. Sıfır altı kışın ortasında açıkta kalmışlar, birer ikişer, kimi kez ailece ölmüşlerdi. Yürüyerek ormana gitmiş, donmuş ırmakların kıyısında oturmuşlardı. Çok uzun süre oturamazlardı, kan çabuk donar. Gene de biz geçerken şarkılar söyleyecek kadar uzun süre hayatta kalanlar vardı. Sesleri zalim havada yükseliyor, yanmış evlerinin iskeletleri üstünden bize ulaşıyordu.

Bir tek kurşun sıkmadan öldürmüştük onları. Kar yağsın da onları sonsuza dek örtsün diye dua ettim. Kar yağdığında dünyanın yeniden temiz olduğuna inanasım gelir.

Her kar tanesi bir başkasından farklı mıdır? Kimseler bilmez.

Şimdi yazmayı kesmem gerekiyor. Günlük idmanımı yapmam gerek. İdmanınızı her gün aynı saatte yapmanızı bekliyorlar burada, yoksa sağlığınız bozulacağı için tasalanıyorlar. Sağlığımızın yerinde olmasını isterler ki, ziyaretçiler geldiğinde mutlu dönsünler. Keşke bugün bir ziyaretçim gelse.

O savaşın en kötü yanı arkadaşlarımın ölümünü seyretmek değil, yaşamalarını seyretmekti. Birtakım öyküler duymuştum insan bedeni ve insan kafası hakkında, uyum sağlayabileceği koşullar, dayanabilmek, yaşamı sürdürebilmek için seçebileceği yollar konusunda. Güneşte cayır cayır yanıp deri değiştiren, fazla pişmiş yulaf lapası kadar kalın ve kara yeni bir deri edinen insanlar hakkında öyküler duymuştum. Vahşi hayvanlara yem olmamak için uykusuz yaşama-

yı öğrenenler de varmış. Beden her ne pahasına olursa olsun yaşama asılıyor. Gerekirse kendi kendini yiyor. Besinsiz kalınca yamyamlaşıyor, kendi yağını, sonra kaslarını sonra kemiklerini kemiriyor. Açlıktan ve soğuktan delirmiş askerlerin kendi kollarını kesip pişirdiklerini gördüm. Oranı buranı kesmeyi ne kadar sürdürebilirsin? Her iki kol. Her iki bacak. Kulaklar. Göğüsten kesitler. Kendinizi kese kese bitirip geriye bir tek yağmalanmış sarayında ataduran kalbi bırakabilirsiniz.

Hayır. İşe kalple başlamalı. O zaman soğuğu da fazla hissetmezsiniz. Acıyı da fazla hissetmezsiniz. Kalbi yok ettikten sonra elinize sahip olmanız için bir sebep kalmaz. Gözleriniz ölümü görür ama titremez. Bizi eleveren kalbimizdir hep, bizi ağlatan, yolumuza devam edeceğimize ölülerimizi gömmekle vakit kaybetmemize yol açan. Geceleri rahatımızı kaçıran, kendi kendimizden nefret ettiren kalbimizdir hep. Bize eski şarkılar söyleten, eski sıcak günlerin anılarını canlandıran, yangını yeni sönmüş her köyde sarsılmamıza yol açan kalbimizdir hep.

O sıfır-altı kışı ve o savaşı atlatabilmek için kalplerimizi yığın edip sonsuza dek bir yana atmıştık. İnsan kalbini rehinciye bırakamıyor ki. Temiz bir beze sarıp, emaneten bırakıp, durumlar iyileşince geri alamıyorsunuz ki.

Ölümle yüzyüze geldiğinizde yaşama tutkunuza bir anlam veremiyorsunuz. Yapabileceğiniz tek şey tutkunuzdan vazgeçmek. Ancak o zaman sağ kalabilirsiniz.

Ya bunu yapmayı reddederseniz?

Canını aldığınız her adam için, ikiye böldüğünüz her yaşam için, yok ettiğiniz her acıklı hasat için, geleceğini çaldığınız her çocuk için acı çekecek olsaydınız delilik ilmeğini boynunuza geçirdiği gibi sizi kokmuş ırmakların, sessiz kuşların egemen olduğu karanlık ormanlara sürüklerdi.

Kalpsiz insanlarla birlikte yaşadığımı söylediğimde, kelimenin tam anlamını kullanıyorum.

Haftalar ilerledikçe, evimize dönmeyi konuştuğumuzda, evimiz hem sevişip hem dövüştüğümüz bir yer olmaktan çıktı. Ateşin söndüğü, her dakika yapılacak zor bir işin bulunduğu bir yer olmaktan çıktı. Evimiz neşenin, güzelliğin, aklın odak noktası haline geldi. Bu savaşı sırf bir gün evimize dönebilmek için sürdürdüğümüze inanmaya başladık. Evimizi güvenli tutmak, onu hayalimizde canlandırmaya başladığımız şekliyle yaşatmak için savaşıyorduk sanki. Kalplerimizi atmıştık ya, süngülerimizin ucuna yapışan yarım yamalak ateşlerimizi besleyen duygu silsilesini kırpacak güvenilir bir uzvumuz kalmamıştı. Dayanabilmek için inanmayacağımız şey yoktu: Tanrı bizden yanaydı, Ruslar şeytanın ta kendisiydiler. Karılarımızın hayatı bu savaşa bağlıydı. Fransa'nın geleceği bu savaşa bağlıydı. Bu savaştan başka seçeneğimiz yoktu.

Ya yalanların en büyüğü? Evimize dönecek ve hayata orada bıraktığımız yerden devam edebilecektik. Kalplerimiz kapının arkasında, köpeğin yanında bizi bekliyordu.

Herkes Ulysses kadar şanslı değildir.

Havanın ısısı düştükçe, biz konuşmaktan da vazgeçmişken, bizi ayakta tutan tek umut Moskova'ya varmaktı. O kocaman kentte yiyecekler, sıcak odalar ve dostlar bekliyordu bizi. Son darbeyi vurduğumuz anda Rusların barış yapacaklarından emindi Bonaparte. Daha şimdiden teslimiyet ilanları kaleme alıyor, kâğıdı boyun eğme cümleleriyle dolduruyor, en altta Çar'a ancak imza atacak yer bırakıyordu. Savaşı kazanmakta olduğumuzu sanıyordu galiba, oysa onların arkasından koşmaktan başka bir şey yaptığımız yoktu. Tabii, damarlarındaki kanın iyimser akmasını sağlayacak

kürkleri vardı üstünde.

Moskova bir kubbeler kenti, güzel olma amacıyla yapılmış, meydanlar ve tapınma kenti. Gördüm orayı, kısaca. Altından kubbeler, sarı-turuncu bir aydınlık.. İnsanlar gitmişlerdi.

Orayı da ateşe vermişlerdi. Bonaparte ordusundan birkaç gün önce oraya vardığında bile her yan yanıyordu ve alevler uzun süre sönmedi. Yakılması güç bir kentti.

Yangınlardan uzak bir yerde kamp kurmuştuk, o gece yemeğini ben götürdüm: aşçıbaşının ölmüş bir askerin miğferi içinde özenle yetiştirdiği maydanozlarla donanmış sıska bir tavuk. Sanırım o gece anladım artık kalamayacağımı. Sanırım o gece başladım ondan nefret etmeye.

Nefretin, yani sevgiden sonra gelen nefretin, ne olduğunu bilmezdim. Koskocaman, umutsuz ve doğrulanmamak için çırpınan bir duygu. Ve doğrulandığı her gün daha da canavarlaşan bir duygu. Aşk tutku idiyse, nefret bir saplantı olacaktır. Bir zamanlar sevileni boyun bükmüş, acımaya bile değmeyecek konumda görme ihtiyacı. Tiksintiye çok yakın, vakur olmaya çok uzak. Yalnızca bir zamanlar sevdiğinizden değil, kendinizden de nefret edersiniz. Nasıl sevmiş olabilirsiniz bunu?

Birkaç gün sonra Patrick'in geldiğini duyduğumda, dondurucu soğukta onu aramaya çıktım. Paçavralara sarınmış, yanıbaşında bir kavanoz rengi belirsiz sıvıyla buldum onu. Gözcülük görevini hâlâ sürdürüyordu, düşmanın beklenmedik manevralarını haber veriyordu bu kez, ama hiç ayık gezmediğinden gördüklerini pek ciddiye alan yoktu. Kavanozu yüzüme yüzüme sallayarak, bir yaşam karşılığı elde ettiğini açıkladı. Köylünün biri, şerefiyle, ailesiyle birlikte ölebilmek için yalvarmış ve bunun için Patrick'e bu kavanozu vermiş. İçinde ne vardıysa bizimkini kasvetli bir havaya sokmuştu. Açıp kokladım. Saman ile ihtiyarlık karışımı

bir koku. Ağlamaya başladım, gözyaşlarım elmas kırıntıları olarak döküldü.

Patrick kırıntılardan birini yerden alıp tuzumu ziyan etmememi öğütledi.

Düşünceli düşünceli ağzına attı.

"İçindeki bu içkiyle birlikte iyi gidiyor."

Bir masal vardır: yurdundan sürülmüş bir prenses diyar diyar dolaşırken ağladıkça gözyaşları mücevhere dönüşürmüş. Onu izleyen bir saksağan tüm mücevherleri toplayıp düşünceli bir prensin penceresinin içine bırakmış. Prens dünyanın altını üstüne getirip prensesi bulmuş, muratlarına erip ömür boyu mutlu olmuşlar. Saksağana kraliyet kuşu unvanıyla bir de meşe ormanı vermişler. Prenses gözyaşlarından upuzun bir kolye yaptırmış, takmak için değil, kendini mutsuz hissettiğinde bakmak için. Kolyeye her baktığında artık mutsuz olmadığını biliyormuş.

"Patrick, cepheden kaçacağım. Benimle gelir misin?"

Güldü. "Şimdi yarı canlı olabilirim ama çok iyi biliyorum ki, eğer seninle yaban yollara düşersem çok geçmeden tam ölü olurum."

Israr etmedim. Yanyana oturup paçavraları ve alkolü paylaştık, ayrı ayrı hayaller kurduk.

Domino benimle gelir miydi acaba?

Yüzünün yarısını uçuran bombayla yaralandığından bu yana pek konuşmuyordu. Yara izlerini örtsün ve kanamayı emsin diye başını çepeçevre bir bezle sarıyordu. Soğukta fazla kaldığında yaralar açılıyor, ağzına kan ve irin doluyordu. Doktor sebebini izah etmişti. Dikişler atıldıktan sonra yaralar mikrop mu ne kapmış. Doktor omzunu silkmişti. Savaşın ortasındaydık, elinden geleni yapmıştı ama, her yan kol bacak doluyken, acıları dindirmek ve yaraları temizlemek için elinde üzüm konyağından başka bir şey yokken ne yapabilirdi ki? Yaralı asker sayısı çok fazlaydı, ölseler da-

ha iyi olacaktı. Domino, Bonaparte'ın kızağının durduğu kaba saba çadırda yatıp kalkıyordu. Bonaparte'ın gereçlerine bakma görevi onda olduğu için şanslıydı, ben de subay mutfağında çalıştığım için şanslıydım. Ötekilerden daha az üşüyor, daha iyi besleniyorduk. Böyle deyince sanki rahatımız yerindeymiş izlenimi uyanıyor....

Soğuk çalmasının en kötü sonuçlarından korunuyorduk, her gün yemek yiyebiliyorduk, o kadar. Ancak, çadır bezi ve patates sıfır-altı kış ile baş edemezdi; olsa olsa donarak ölmenin getirdiği mutlu dalıp gidişi engelliyordu. Askerler, bir daha hiç kalkmayacaklarını bilerek son kez yattıklarında, çoğu gülümser. Kar üstünde uykuya dalmak bir tür rahatlamaktır.

Hasta görünüyordu.

"Cepheden kaçacağım, Domino. Benimle gelir misin?"

O gün sancıları o kadar fenaydı ki, hiç konuşamıyordu. Çadırın içine sürüklenmiş yumuşak karın üstüne şöyle yazdı:

DELİ.

"Deli değilim, Domino, askere yazıldığım günden beri alay ediyorsun benimle. Sekiz yıldır dalganı geçiyorsun. Beni ciddiye al artık."

NEDEN? diye yazdı.

"Çünkü burada kalamam. Bu savaşlar hiç bitmeyecek. Yurdumuza dönsek bile başka bir savaş çıkar. O bütün savaşları sonsuza dek bitirecek sanmıştım, kendisi öyle söylemişti. Bir tane daha, demişti, bir tane daha, ondan sonra barış. Ama her seferinde bir tane daha oluyor. Ben şimdi bitirmek istiyorum."

GELECEK, diye yazdı sonra kelimenin üstüne bir çizgi çekti.

Ne demek istiyordu? Kendi geleceği mi? Benim geleceğim mi? Deniz kıyısında geçirdiğimiz tuzlu günler geldi ak-

lıma, güneş çayırları sarartırdı, askerler deniz kızlarıyla evlenirlerdi. Defterimi yazmaya o zaman başlamıştım, hâlâ duruyor. Domino bana kızmış, geleceğin bir hayal olduğunu söylemişti. *Yalnızca şimdiki zaman var, Henri.*

Ne yapmak istediğinden, nerelere gideceğinden hiç söz etmemişti. İlerde bekleyen güzel günler konusunda yaptığımız amaçsız tartışmalara hiçbir zaman katılmamıştı. Geleceğe inanmazdı, yalnızca şimdiye inanırdı. Bizim geleceğimiz, bizim yıllarımız amansızca birbirinin aynı şimdilere dönüştükçe, onu daha iyi anlamaya başlamıştım. Sekiz yıl geçmişti ben hâlâ savaştaydım, hâlâ tavuk pişiriyor, hâlâ evime dönmeyi bekliyordum. Sekiz yıl boyunca gelecekten söz etmiş, şimdiye dönüştüğünü görmüştüm. Yıllarımı 'Önümüzdeki yıl başka şeyler yapıyor olacağım' diyerek ama her yıl aynı şeyleri yaparak geçirmiştim.

Gelecek. Üstüne çizgi çekilmiş.

Savaş böyle yapar işte.

Ona tapmak istemiyorum artık. Kendi hatalarımı kendim yapmak istiyorum. Ecelimle ölmek istiyorum.

Domino bana bakıyordu. Kar sözcüklerini örtmüştü bile.

SEN GİT, diye yazdı.

Gülümsemeye çalıştı. Ağzı gülümseyemiyordu ama, gözleri parlamıştı; aynı eski günlerde en yüksek ağaçlardan elma koparmak için zıpladığı gibi yerinden fırlayarak kararmış çadır bezinden sarkan bir saçak buzu kaptı, bana uzattı.

Soğuğun biçimlendirdiği, içten içe ışıldayan çok güzel bir parçaydı. Daha dikkatli baktım. İçinde bir şey vardı, tam ortasında yukardan aşağı uzayan bir şey. Domino'nun boynundan eksik etmediği ince altın zincirdi bu. Uğuru olduğunu söylemişti hep. Onu neden çıkarıp bu hale getirmişti ve neden şimdi bana veriyordu?

El işaretleriyle anlattı. Yaralarından dolayı artık zincir takamıyordu, çıkarıp temizlemiş, kimsenin göremeyeceği bir yere

asmıştı. Bu sabah öyle buz tutmuş halde bulmuştu orada.

Sıradan bir mucize.

Geri vermeye çalıştım ama elimi itti, sonunda almayı kabul ettim, giderken kemerime takacağımı söyledim.

Onun benimle gelmeyeceğini baştan beri biliyordum galiba. Atları dünyada bırakamazdı. Atlar onun şimdisiydi.

Mutfak çadırına döndüğümde Patrick beni bekliyordu, yanında o güne değin hiç görmediğim bir kadın vardı. *Vivandière*'lerden biriymiş. Zaten üç beş tane kalmıştı ve yalnızca subaylara hizmet ediyorlardı. Patrick'le ikisi aç kurtlar gibi tavuk butları yiyorlardı, bana da bir tane ikram etiler.

Dehşet içinde kaldığımı gören Patrick, "Heyecanlanma," dedi. "Bunlar Tanrı'mızın tayını değil. Bu hanım biryerlerden bulmuş, getirmiş, ben seni görmeye geldiğimde kendisi buradaydı, bunları pişiriyordu."

"Nerden buldun onları?"

"Sikişme karşılığı elde ettim. Ruslarda bol bol var, Moskova'da ise hâlâ bol bol Rus var."

Yanaklarım al al oldu, Rusların kaçıp gittiğini söyledim ağzımın içinde.

Kadın güldü. Rusların kar tanelerinin altında saklanabildiklerini açıkladı. Sonra dedi ki: "Hepsi birbirinden farklı."

"Ne?"

"Kar taneleri. Bir düşün."

Bir düşündüm ve ona âşık oldum.

O gece yola çıkacağımı söylediğimde benimle gelip gelemeyeceğini sordu.

"Sana yardımcı olabilirim."

Topal olsaydı bile alırdım onu yanıma.

İğrenç içkisinin son damlasını da yutan Patrick, "İkiniz de gidiyorsunuz madem, ben de geliyorum," dedi. "Burda tek başıma kalıp da ne yapacağım?"

Bir an bozuldum, içim kıskançlıkla doldu.

Belki de Patrick bu kadını seviyordu. Belki bu kadın da Patrick'e âşıktı.

Aşk. Sıfır-altı kışın ortasında. Nerden geldi aklıma böyle bir şey?

Kadının geri kalan yiyeceklerinin yanı sıra Bonaparte'ınkilerden de epeyce koyduk çıkınımıza.

O bana güvenirdi, güvenini sarsacak hiçbir şey yapmamıştım.

Ne yapalım, büyük adamlar bile yanılabilirler.

Alabileceğimizi aldık, kadın da gidip üstünde bir kürkle geri geldi, kürk de Moskova yadigârıymış. Geçerken Domino'nun çadırına uğradım, gözden çıkarabileceğim kadar yiyecek bıraktım, kızağın buz tutmuş kenarına adımı tırmıkladım.

Ve yolumuza gittik.

Bir gece bir gün hiç durmadan yürüdük. Adımlarımız ipsiz sapsız bir ritm tutturmuştu, dizlerimiz ya da akciğerlerimiz çözülecek diye durmaya korkuyorduk. Hiç konuşmuyorduk, ağzımızı burnumuzu sıkıca örtmüştük, gözlerimiz incecik birer yarıktan bakıyordu. Taze kar yoktu. Sert zemin ayaklarımızın altında çınlıyordu.

Topukları kaldırım taşlarından kıvılcımlar fışkırtan, bebesini bağrına basmış bir kadın canlandı anılarımda.

"Yeni yılın mutlu olsun, asker."

Neden bütün mutlu anılar dün gibidir aradan yıllar geçtiği halde?

Geldiğimiz yönü izleyerek geri gidiyorduk, yakılmış köylerin kara kalıntıları ürkünç işaret gönderlerimizdi. Ama çok ağır ilerliyorduk. Rus askerlerine ya da kendi ordumuzun aç ve çıldırmış üyelerine rastlayacağız diye yollarda açık açık yürümeye korkuyorduk. Başkaldıranlar genellikle

hain olarak niteleniyorlar ve yakalandıklarında en ufak bir hoşgörü ile karşılanmıyor, dertlerini anlatacak fırsatı bulamıyorlardı. Doğal bir sığınak bulabildiğimiz yerlerde kamp kuruyor, ısınmak için birbirimize yanaşıyorduk. Kadına dokunmak istiyordum ama bedeni tümüyle örtülüydü, benim de ellerimde eldiven vardı.

Yedinci gece, ormandan çıktık, ilkel tüfeklerle dolu bir kulübe bulduk. Rus askerlerinin yedek deposu falan sandık ama görünürde kimseler yoktu. Çok bitkindik, her şeyi göze aldık, fıçıların dibindeki barut kalıntılarıyla ateş bile yaktık. İlk kez çizmelerimizi çıkarmayı göze alacak kadar kuytu bir sığınak bulmuştuk. Çok geçmeden Patrick ile ikimiz çıplak ayaklarımızı ateşe doğru uzatmıştık.

Yol arkadaşımız çizmelerinin bağcıklarını gevşetti ama, ayaklarını çıkartmadı. Bu beklenmedik lüksten yararlanmadığı için şaşırdığımı farketmiş olacak ki, "Babam kayıkçıydı" dedi. "Kayıkçılar çizmelerini çıkarmazlar." Bir şey demedik. Belki onun âdetlerine duyduğumuz saygıdan, belki de sırf yorgunluktan. Öyküsünü -dinlemek istiyorduysak eğer,- anlatmayı öneren kendisiydi.

"Ocakta ateş yanarken öyküye doyum olmaz," dedi Patrick. "Bir yudum da içecek olsaydı." Ve dipsiz ceplerini karıştırarak derinlerden bir yerden bir kavanoz daha iğrenç alkol çıkardı.

Kadının anlattığı öykü:

Kendimi bildim bileli kumarbazım. Benim için doğal bir ustalık bu, aynı hırsızlık ve sevişmek gibi. İçgüdüsel olarak bilmediğim bir şeyler vardıysa bunları da kumarhanede çalıştığım sırada, başkalarının oynamasını seyrederek, insanların nelere değer verdiklerini, dolayısıyla neleri tehlikeye atabileceklerini gözleyerek öğrendim. Karşı konmasını imkânsız kılacak biçimde meydan okumayı öğrendim. Kazan-

mak umuduyla kumar oynarız ama bizi asıl heyecanlandıran neleri kaybedebileceğimizin bilincidir.

Herkes kendi tabiatına uygun bir oyun seçer; iskambil, zar, domino, kılıç... Bu gibi tercihler süstür yalnızca. Tüm kumarbazlar ter dökerler. Ben şansın egemen olduğu bir kentten geliyorum; orada her şey mümkündür ama her şeyin bir fiyatı vardır. O kentte bir gecede servet kazanabilir ya da kaybedebilirsiniz. Ezelden beri böyledir bu. İpek ve baharat yüklü gemiler batar, hizmetkâr efendisine ihanet eder, sır ortaya çıkar, kilisenin çanları kazaya kurban giden bir başkası için çalar. Öte yandan, meteliksiz maceraperestler de her zaman kabul görmüşlerdir burada. Şans getirdiklerine inanılır, kimi kez kendilerine de güler şans. Kente yayan giren kimileri at üstünde çıkarlar, servetlerini trompetlerle duyuran kimileri ise Rialto'da dilenmek zorunda kalırlar. Ezelden beri böyledir bu.

Kurnaz kumarbaz her zaman geriye bir şeyler saklar, başka bir sefer oynamak için; bir cep saati ya da av köpeği diyelim. Ama Şeytan'ın ta kendisi olan kumarbaz çok değerli bir şey saklar hayatta yalnızca bir tek kez oynayabileceği bir şey. Gizli bir bölmenin ardında saklar o en değerli, en harika, kimsenin ne olduğunu bilmediği şeyi.

Böyle bir adam tanıdım; her iddianın peşinden koşan bir akşamcı değildi, eve gitmektense gömleğine kadar kaybetmeye hazır bir müptelâ da değildi. Altın ve ölüm ticareti yaptığı söylenen düşünceli bir adamdı. Her kumarbaz gibi çok kaybeder; her kumarbaz gibi en olmadık anda çok kazanırdı, ama duygularını hiç belli etmezdi, pek fazla bir şeyi risk etmediği izlenimini uyandırmıştı bende. Hobi olarak kumar oynadığını düşünmüş, onu fazla dikkate almamıştım. Anlayacağınız, tutkuyu severim ben, umutsuzlar arasında olmak hoşuma gider.

Onu dikkate almamakla hata etmişim. En değer verdiği

şeyi ortaya koyacağı bahsi bekliyormuş meğer. Gerçek bir kumarbazdı. En değerli, en harika şeyi ortaya koymaya hazırdı ama bir köpek, bir horoz ya da bir çift zar uğruna değil.

Sakin bir geceydi, masaların yarısı boştu, dominoları kutularından bile çıkarmamıştık. O da oradaydı, ortalıkta dolaşıyor, orada burada dalga geçiyor, içki içiyor, onunla bununla flört ediyordu.

Benimse içim sıkılıyordu.

Derken salona bir adam girdi, her zamanki müşterilerimizden biri değildi, hiçbirimiz tanımıyorduk onu. Yarım yamalak bir iki şans oyunundan sonra, ötekini gördü, ona yanaştı. Yarım saatten fazla konuştular, öylesine daldılar ki birbirleriyle eski arkadaş olduklarını sandık, ilk andaki merakımız ilgisizliğe dönüştü. Ancak, zengin adam yanında garip bir biçimde eğilmiş duran arkadaşı ile salonun ortasına gelerek bir açıklama yapmak istediğini belirtti, çok önemli bir bahisten söz edecekti, biz de kenara çekilip konuşmasını bekledik.

Anlaşılan, arkadaşı sandığımız kişi bir yabancıymış, Ortadoğu'dan, egzotik kertenkelelerin yetiştiği, her şeyin bizler için alışılmadık olduğu diyarlardan gelmişmiş. Onun ülkesinde insanlar para pul gibi değersiz şeyler sürmezlermiş oyun masasına, çok daha yüksek oynarlarmış.

Yaşamına.

Bahis yaşam üstüneydi. Kazanan istediği herhangi bir biçimde kaybedenin canını alacaktı. İstediği araçları kullanarak, istediği kadar uzun sürdürebilecekti bu işlemi. Kesin olan tek şey, oyunun sonunda yalnızca birinin hayatta kalacağıydı.

Zengin dostumuz gözle görülür biçimde heyecanlıydı. Yüzlerin, oyun masalarının ötesinde bir yere, bizlerin var olmadığı bir uzama bakıyordu, acının ve kaybın var olduğu bir uzama. Servetler kaybetmek onun için anlamsızdı.

Kaybedecek servetleri vardı.

Metreslerini kaybetmek onun için anlamsızdı.

Dünya kadınlarla doluydu.

Yaşamını kaybetmek onun için anlamsız mıydı?

Bir tek yaşam vardı. O yaşamın değeri ölçülemezdi.

O gece o bahsi sürdürmemesi için ona yalvaranlar oldu, kimsenin tanımadığı o yaşlı adamın kötücül yanını görenler; kimbilir, belki de aynı öneriyle karşılaşıp reddetmekten korkanlardı.

Neyi tehlikeye attığın neye değer verdiğini belirtir.

Koşullar şöyleydi:

Üçlü bir oyun.

Birincisi rulet... ki yalnızca kader kraliçesidir.

İkincisi iskambil... ki ustalığın oynadığı bir rol vardır.

Üçüncüsü domino... ki ustalık ön plandadır ama şans bilmediğiniz bir kılıkta saklanır.

Şans sizin renklerinize mi bürünmüştür?

Kılıkların her an değiştiği bir kenttir burası.

Koşullar üstünde anlaşmaya varılmış, kuralların kesinlikle uygulanacağı belirlenmişti. Üç oyundan ikisini alan kazanacaktı, herhangi bir seyirci itiraz edecek olursa beraberlik söz konusuydu ve bu beraberliği çözmek kumarhanenin yöneticisine bırakılmıştı.

Koşullar adil görünüyordu, herkesin birbirini dolandırdığı bu dünyada fazlasıyla adildi hatta. Gene de, kimsenin tanımadığı bu adam, kendi halinde görünmesine, tehditkâr davranmamasına karşın, kimilerinde kuşku uyandırmıştı.

Şeytan zar atmaya gelecek olursa, bu görünümde mi gelir?

Böyle sessiz sedasız gelip, kulağımıza fısıl fısıl mı konuşur?

Işık saçan bir melek görünümünde gelseydi, hemen gardımızı alırdık.

Başlama işareti verildi: Oynayınız.

İlk oyun boyunca hepimiz içtik, kırmızı ile siyahın elimizin altında dönüşünü, minik metal topun bir o sayı bir bu sayı ile kazanma kaybetme söz konusu olmaksızın oynaşmasını seyrettik. Önceleri zengin dostumuzun kazanacağı kesin görünüyordu, ama son anda top duracak gibi olduğu girintiden fırladı, bir kez daha döndü, olası son değişikliğin gerçekleştiğini belirten acıklı sesle duruldu.

Çemberin dönüşü durdu.

Talih yabancıya gülmüştü.

Bir anlık bir sessizlik oldu. Bir işaret, taraflardan birinin yüzünde tasa, ötekininkinde rahatlama belirten bir iz bekledik ama, her ikisi de, sanki balmumundan yapılmış yüzlerle çuha kaplı masaya doğru yürüdüler. İskambil oyunu. Kimse kâğıtların nasıl düşeceğini bilemez. İnsan kendi eline güvenmek durumundadır.

Kartlar hızla dağıtıldı, bu adamlar oyuna alışıktı.

Onlar aşağı yukarı bir saat kadar oynadılar, bizler de içtik. Dudaklarımızı yaş tutmak için içiyorduk çünkü masaya atılan her kağıt dudaklarımızı kurutuyordu, çünkü her seferinde yabancının kazanması daha bir kaçınılmazlaşıyor gibiydi. Salondaki hava garip bir biçimde yabancının kazanmamasından yanaydı, sanki kaybetmesi hepimizin uğurunaydı. Zengin dostumuzun aklını şansına lehimlemesi için tek bir irade oluşturmuştuk. Ve bunu başardı.

İskambilde o kazandı, artık başabaştılar.

İki adam, domino taşlarının önüne oturmadan önce bir an bakıştılar. Her birinin yüzünde ötekininkinden bir şeyler vardı. Zengin dostumuz daha hesabi bir ifadeye bürünmüş, ona meydan okuyan yabancı ise önceye oranla daha düşünceli, kurta daha az benzeyen bir yüze kavuşmuştu.

Bu oyunda da birbirlerine eşit şansa sahip oldukları he-

men başlangıçta belli oldu. İkisi de ustaca oynuyor, boşlukları, numaraları kavrıyor, şimşek hızıyla hesaplar yapıyor, birbirlerini şaşırtıyorlardı. İçmekten vazgeçmiştik. Domino taşlarının mermer masa üstündeki tıkırtılarından başka hiçbir ses, hiçbir hareket yoktu salonda.

Saat geceyarısını geçmişti. Dışarda, suyun rıhtım taşlarına vuruşunu duyuyordum. Boğazımdaki tükürüğün sesini bile duyuyordum. Mermer masanın üstünde çıkırdayan taşları duyuyordum.

Derken ne taş kaldı ne boşluk.

Yabancı kazanmıştı.

İki adam aynı anda ayağa kalktılar, el sıkıştılar. Derken zengin adam ellerini mermerin üstüne koydu, ve titrediklerini gördük. İnce, bakımlı, rahata alışkın eller titriyordu. Yabancı bunu farketti, gülümseyerek bahsin şartlarını yerine getirmeyi önerdi.

Kimsenin sesi çıkmadı, hiçbirimiz onu durdurmaya davranmadık. Olayın gerçekleşmesini mi istiyorduk? Bir tek ölümün pek çok yaşamın yerini tutmasını mı umuyorduk?

Sebeplerin ne olduğunu bilmiyorum, bildiğim tek şey sessiz kaldığımız.

Ölüm şekli şu olacaktı: ellerden başlayarak bütün uzuvların birer birer kesilmesi.

Zengin adam başını belli belirsiz salladı, sonra da bizleri eğilerek selamlayıp yabancıyla birlikte orayı terk etti. Bu kadar. İkisini de bir daha görmedik. Bütün olanların bir şaka olduğuna, ikisinin gözden uzaklaşır uzaklaşmaz bir köşe başında ayrıldıklarına, hepsi hepsi birbirlerini korkutmaktan öte bir şey yapmadıklarına kendi kendimizi inandırmıştık, ama bir ay sonra bir paket geldi: içi çuha kaplı camdan bir kutu içinde, tırnakları manikürlü bir çift bembeyaz el. Sol elin başparmağı ile işaret parmağı arasında bir rulet to-

pu, sağ elin başparmağı ile işaret parmağı arasında bir domino taşı vardı.

Kumarhanenin yöneticisi cam kutuyu duvara astı. Hâlâ orada duruyor.

Gizli bölmenin gerisinde çok değerli, harika bir şeyin saklı olduğunu söylemiştim. Bunun her zaman bilincinde değilizdir, meraklı gözlerden ne sakladığımızı, meraklı gözlerin kimi kez kendi gözlerimiz olduğunu çoğu kez bilmeyiz.

Sekiz yıl önce bir gece, beni şaşkınlığa uğratan bir el gizli bölmeyi açtı ve kendime sakladığım şeyin ne olduğunu bana gösterdi.

Kalbim güvenilir bir uzvumdur, o zaman kalbim olamazdı. Her gün kullandığım, çalışkan kalbim yaşama gülüp geçer, hiçbir şeyi ele vermezdi. Ama doğudan gelmiş, birbiri üstüne katlanan, her birinin bir alttakini örttüğü kâğıt bebekler görmüştüm, kalbin de kendi kendini örtüp saklayabileceğini bilirdim.

Girdiğim oyun bir şans oyunuydu, ortaya koyduğum değer ise kalbim. Bu gibi oyunlar yalnızca bir tek kez oynanabilir.

Bu gibi oyunları hiç oynamamak en iyisidir.

Sevdiğim kişi bir kadındı. Bunun alışılmış bir şey olmadığını kabul edin. Onu yalnızca beş ay süresince tanıdım. Birlikte dokuz gece geçirdik ve onu bir daha hiç görmedim. Bunun da alışılmış bir şey olmadığını kabul edin.

İskambili her zaman zara tercih etmişimdir. Böylesi bir kart çektiğim için şaşırmamam gerekirdi.

Maça kızı.

Yalın ve zarif bir yaşam sürdürüyordu, bazen kocası yeni bir bulguyu (eski kitap ve harita uzmanıydı) incelemek için kent dışına giderdi. Tanıştığımızdan kısa bir süre sonra kocası gene iş için gitti. Dokuz gün dokuz gece evinde birlikte kaldık, kapıyı hiç açmadık, pencereden hiç bakmadık.

Çıplaktık, utanıyorduk.

Ve mutluyduk.

Dokuzuncu gün, kocası dönmeden önce yapacağı ev işleri olduğu için beni bir süre yalnız bıraktı. O gün çok yağmur yağıyordu, camları kırbaçlayan, kanalları fokurdatan, sıçanları ve derin labirentler içinde yaşayan sürgünleri doyuran yüzeyin altında kalmış çöpleri su yüzüne çıkaran bir yağmur. Yeni yılın ilk günleriydi, beni sevdiğini söylemişti. Onun sözüne inanmazlık etmedim, çünkü ne kadar doğru olduğunu hissediyordum. Bana dokunduğunda sevildiğimi, hem de o güne dek tanımadığım bir tutkuyla sevildiğimi anlıyordum. Öylesi bir tutkuyu ne kendimde ne de bir başkasında duymuştum.

Günümüzde aşk bir moda, ve her modaya uyan kentimizde aşkı hafife almayı, kalbimizi tehlikelerden uzak tutmayı çok iyi biliriz. Kendimi uygar bir kadın sanırdım, ama vahşi olduğumu ayrımsadım. Onu kaybedebileceğimi düşündüğümde,tek başıma bir hayvan gibi dostsuz kalmaktansa ikimizi de ıssız bir yerde boğmayı yeğliyordum.

Dokuzuncu gece, hizmetkârları her zamanki gibi savmıştı, her zamanki gibi başbaşa yedik, içtik. Otlu omlet yapmayı severdi, bir tacirden satın aldığı acı turplarla birlikte yerdik yaptığı omleti. Konuşmalarımız arada bir susmalara dönüyordu, dalgın gözlerinde yarını görüyordum. Yarın ayrılacaktık, alışılmadık yerlerde garip buluşmalara indirgenecekti yaşamımız yeniden. Sık sık gittiğimiz bir kahvehane vardı, Padova'lı öğrenciler, ilham bekleyen ressamlarla dolu olurdu. Orada kimse tanımazdı onu, dostlarına orada yakalanamazdı. Dokuz gecelik armağan kucağımıza düşmeden önce orada buluşurduk, bize ait olmayan saatlerde buluşurduk.

Onun hüznüyle hiçbir zaman buluşmadım; çok ağır bir yüktü.

Yanında ancak şans eseri uyanabileceğin birine âşık olmanın bir anlamı yok.

Kumarbaz kazanma umuduyla oynar, kaybetme korkusuyla yüreği titrer, kazandığında talihin yanında olduğuna, yeniden kazanacağına inanır.

Dokuz gece mümkün olmuştu madem, neden on olmasın?

Böylece haftalar geçer, onuncu geceyi beklemekle, yeniden kazanmayı beklemekle, ama bu arada o en değerli, en harika, yeri doldurulamayacak şeyi azar azar kaybetmektesinizdir.

Kocasının alışverişi yalnızca eşi olmayan şeylerle sınırlıydı. Başka birinin de sahip olduğunu sandığı herhangi bir hazineyi almaya yanaşmazdı.

Benim kalbimi satın alıp ona vermeyi düşünür müydü?

Başından beri dokuz geceye oynamıştım. Sabahleyin ayrılırken onunla bir daha görüşmeyeceğimizi söylemedim. Ama hiçbir buluşma önerisi yapmadım. O da beni zorlamadı bu konuda. Yaşlandıkça yaşamın verdiklerini almayı öğrendiğini ama pek az beklentisi kaldığını söylemişti pek çok kez.

Ve onu terkettim.

Ne zaman ona gitmek için kıvranmaya koyulsam kumarhaneye gidip aptalın birinin kendini oyun masalarında rezil etmesini seyretmeyi yeğledim. Başka geceler kumar oynayabilir, kendimi biraz daha azaltabilirdim. Ama onuncu geceden sonra onbirinci gelecekti, sonra onikinci ve sürüp gidecekti, hiç doymamanın acısıyla dolu sessiz boşluğun en ortasına doğru. Aç çocuklarla dolu bir boşluk. Kocasını seviyordu o.

Evlenmeye karar verdim.

Benimle öteden beri evlenmek isteyen bir adam vardı. Onu reddetmiş, küfürlerle göndermiştim. Tiksindiğim bir

adamdı. Şişko parmaklı zengin bir adam. Erkek kılığına girmemi isterdi. Zaman zaman erkek kılığına girmek hoşuma gider. Aramızdaki tek ortak yan buydu.

Her gece kumarhaneye gelir, yüksek oynar ama hiçbir zaman çok değerli bir şeyini kumara sürmezdi. Salak değildi. O korkunç elleriyle yakaladı beni, patlamak üzere olan çıbanları andıran parmak uçlarını üstümde gezdirdi, teklifi konusunda fikrimi değiştirip değitirmediğimi sordu. Üçümüz birlikte dünyanın her yanını dolaşabilirmişiz. O, ben, ve orama tıkıştırdığım balık bozuntusu.

Değişken bir kenttir benim doğup büyüdüğüm yer. Her zaman aynı büyüklükte değildir. Sokaklar bir gecede ortaya çıkar ya da yok oluverirler. Yeni su yolları karayı zorlarlar. Kimi günler kentin bir ucundan ötekine ulaşamazsınız, yolculuk öylesine uzun sürer; kimi günler ise şöyle bir dolaşmaya çıktığınızda teneke bir prensin krallığını geziyormuşcasına avucunuzun içindedir kent.

Bu kent, birbiriyle karşılaşmayan ama birbirinin varlığını her an algılayan iki kişiden ibaretmiş gibi gelmeye başlamıştı bana. Ne zaman sokağa çıksam ötekini görmeyi umuyor ve bundan korkuyordum. Yabancıların yüzünde onu, aynada kendi yüzümü görüyordum.

Dünya.

Dünya insanın korkmadan yürüyeceği kadar geniş bir yerdir mutlaka.

Törensiz mörensiz evlendik ve hemen yollara düştük: Fransa, İspanya, ve hatta İstanbul. Bu konuda verdiği sözü tuttu, kahvemi her ay başka bir ülkede içtim.

İklimin ılıman olduğu bir kentte, kaldırım kahvelerinde oturup kahvesini içerken dünyanın önünden geçip gitmesini seyretmeyi seven bir Yahudi genci vardı. Denizciler, yolcular, saçlarında kuğular saklayan kadınlar, daha bir sürü

ilginç şeyler görürdü her gün.

Bir gün uçan bir kadın gördü. Kadının giysileri de arkasından uçuyordu.

Kadın güzeldi, bu genç de güzelliğin insanı iyiye yönelttiğini bildiğinden, onu kahvesini paylaşmaya davet etti.

"Kaçıyorum," dedi kadın.

"Kimden kaçıyorsun?"

"Kendimden."

Gene de orada biraz oturmayı kabul etti, çünkü çok yalnızlık çekiyordu.

Gencin adı Salvadore idi.

Sıradağlardan ve operadan söz ettiler. Soluk almak için kafalarını sudan çıkarmaya gerek görmeden bir ırmak boyunca yüzebilen metal zırhlı hayvanlardan söz ettiler. Herkesin sahip olduğu ama herkesin gizli tuttuğu en değerli, en harika şeyden söz ettiler.

"İşte," dedi Salvadore, "şuna bir bak," ve dışı emaye içi kadife kaplı bir kutu çıkardı, kutunun içinde kalbi vardı.

"Karşılığında seninkini bana ver," dedi.

Ama kadın bunu yapamazdı, çünkü kalbiyle birlikte yolculuk etmiyordu, kalbi başka bir yerde çarpıyordu.

Gence teşekkür etti, kocasının yanına döndü. Vücudunda dolaşan birer yengeçti kocasının elleri.

Genç adam sık sık düşünürdü o güneşli günde gördüğü, küpeleri rüzgârda uçuşan güzel kadını.

İki yıl boyunca yolculuğumuzu sürdürdük. Sonra, saatini ve üstündeki tüm parayı çalarak onu terkettim. Yakalanmamak için erkek kılığına girdim, bizimki içtiği kırmızı şarapla yediği kazı horlayarak sindiredursun, ben her zaman dostum olan karanlığa karıştım.

Gemilerde, konaklarda çeşitli işler buldum, beş yabancı dil öğrendim, üç yıl boyunca kaderimin kentine uğrama-

dım. Derken aklıma esti, bir gemiye bindiğim gibi evime döndüm, çünkü kalbimi geri almak istiyordum. Oysa, gittikçe daralan kentte şansımı zorlamamayı akıl etmeliydim. Çok geçmeden beni yakaladı. O sırada başka bir kadınla yaşıyordu ama, soyulup terkedilmekten dolayı duyduğu korkunç öfke dinmemişti.

Görmüş geçirmiş bir adam olan bir dostu, anlaşmazlığımızı çözebilmemiz için bir bahis önerdi. Karı-koca kâğıt oynayacaktık, kazanırsam özgürlüğüme sahip olacak, istediğim gibi yaşamamı sağlayacak parayı da ondan alacaktım. Kaybedersem kocam, öldürmek ya da taciz etmek dışında her istediğini yapabilecekti bana.

Başka ne seçeneğim vardı?

O zaman kötü oynadığımı sanmıştım, sonradan bir rastlantı sonucu öğrendim ki kâğıtlar işaretliymiş, bahis başından beri hileliymiş. Daha önce de söyledim ya, kocam aptal değildir.

Başımı yiyen Kupa Oğlanıydı.

Kaybettiğimde beni zorla eve götürecek, mesele böylece kapanacak sanmıştım. Ama öyle olmadı, beni üç gün bekletiktikten sonra, belli bir yerde buluşmak üzere haber gönderdi.

Yanında dostu, bir de yüksek rütbeli bir Fransız subayı vardı. Bu adamın General Murat olduğunu öğrendim.

Beni kadın giysilerim içinde baştan aşağı süzdükten sonra bir de erkek kılığında görmek istedi. Gördüğüne hayran kaldı, eşyalarının arasından büyükçe bir çanta çıkarıp kocamla arasındaki masanın üstüne koydu.

"Sözleştiğimiz miktar burada," dedi.

Ve kocam, titreyen parmaklarla parayı saydı.

Beni satmıştı.

Orduya katılacaktım, Generallerin zevklerine hizmet edecektim.

Murat'ın dediğine göre büyük bir onurdu bu.

Kalbimi yanıma alacak kadar zaman tanımadılar bana, yalnızca bavullarımı toplayabildim. Bu yüzden şükran duyuyorum onlara şimdi; buralar kalbi olan birine göre değil.

Kadın sustu. Patrick'le ben, o konuştuğu sürece ağzımızı açmamış, yerimizden kıpırdamamıştık, şimdi de söyleyecek bir şey bulamıyorduk. Sessizliği bozan gene kendisi oldu.

"Şu iğrenç alkolden bana da verin, her öykünün bir ödülü olmalı."

Tasasız görünüyordu, öyküsünü anlatırken yüzünde beliren gölgeler yok olmuştu. Ama ben yaşamımın gölgelenmeye başladığını hissettim.

Bu kadın hiçbir zaman sevemezdi beni.

Onu çok geç bulmuştum.

Hiçbir anı birbirine benzemeyen sular kenti hakkında daha başka şeyler sormak istiyordum ona, gözlerinin bana karşı değilse bile herhangi bir şeye karşı sevgiyle aydınlandığını göreyim diye. Ama yatma hazırlığı içinde kürklerini yaymaya başlamıştı bile. Elimi yüzüne dokundurdum çekinerek, düşüncelerimi okumuş gibi gülümsedi.

"Bu kardan bir kurtulalım, seni kılık değiştirenlerin kentine götürürüm, orada kendine uygun bir kılık bulursun."

Bir tane daha. Bu asker giysileri içinde zaten kılık değiştirmiş durumdayım.

Evime dönmek istiyorum.

Gece biz uyurken kar yeniden başlamış. Sabah kalktığımızda kapıyı açamadık, ne Patrick, ne ben, ne de üçümüz bir arada. Tahtayı çatlak yerlerinden kırmak zorunda kaldık. Ben hâlâ sıska olduğumdan, insan boyunu aşmış olan kar yığıntısının içine itilen de ben oldum.

Ölümcül sersemletici, içine dalıp da bir daha hiç çıkmamaya çağıran yığını ellerimle kazmaya koyuldum. Kar soğukmuş gibi görünmez, hiçbir ısısı yokmuş gibi görünür.

Kar yağdığında, ellerinize konan hiçlik parçalarına baktığınızda herhangi birine zarar verebilecekleri aklınızdan bile geçmez. Basit bir çoğalmanın böylesi büyük bir değişiklik yapacağı aklınıza gelmez.

Oysa şaşılacak bir şey değil bu. Bonaparte bile sayıların önemi olduğunu kavramaya başlamıştı. Bu uçsuz bucaksız ülkede bizim kaynaklarımızı çok çok aşan kilometreler, insanlar ve kar tanecikleri var.

Kuru kalsınlar diye eldivenlerimi çıkardım, ellerimin rengi yavaş yavaş kırmızıdan beyaza, beyazdan çok güzel bir deniz mavisine dönüştü, damarlarım nerdeyse mosmor görünüyordu, nerdeyse anemon renginde. Ciğerlerimin donmaya başladıklarını hissediyordum.

Bizim orada, çiftlikte, geceyarısı don yaptı mı toprak parıldar, yıldızlar sertleşir. Oranın soğuğu kırbaç gibi düşer insanın üstüne, ama hiçbir zaman gövdenizin için için donduğunu hissedecek kadar üşümezsiniz. İçinize çektiğiniz havanın gövde sıvılarınızı ele geçirdiğini, buzdan göllere dönüştürdüğünü hissetmezsiniz. Burada ise, soluk aldığımda sanki mumyalanıyormuşum gibi oluyordum.

Kapının açılmasını sağlayacak kadar kar temizlemek hemen hemen tüm sabahı aldı. Yanımızda barut ve pek az yiyecek alarak kendimize Polonya'ya (Napolyon'un adlandırmasıyla Varşova Dükalığı'na) doğru bir yol çizmeye çalıştık. Planımız sınırları izleyerek ilerlemek, sonra Avusturya'ya inmek, Tuna'yı aşarak Venedik'e doğru yol almaktı, limanlar kapalıysa eğer Trieste'ye gidecektik. 1,300 millik bir yolculuk.

Vilanelle pusula ve harita kullanmakta ustaydı, bunun Generallerle yatmanın yararlarından biri olduğunu söylüyordu.

Kar yığıntıları yüzünden umduğumuzdan çok ağır ilerliyorduk. Eğer beklenmedik bir sapma yapmak zorunda kal-

masaydık iki hafta geçmeden ölebilirdik. Saptığımız yol, bizim orduların yayıldığı yerden uzakta bir küme eve ulaştırdı bizi. İlerde duman gördüğümüzde sönmekte olan bir köy yangını sandık önce, ama Patrick yıkıntılar değil damlar gördüğüne yemin etti. Kılavuzumuzun kötü bir ruh olmadığına güvenmek durumundaydık. Eğer orası yanan bir köyse, askerlerin pek uzakta olmaması gerekirdi.

Villanelle'in öğüdüne uyarak Polonyalıymışız numarası yaptık. Kendisi Lehçe de Rusça da konuşuyordu. Bize kuşkuyla bakan köylülere, Fransızlar tarafından hizmet için esir alındığımızı ama nöbetçileri boğazlayarak kaçtığımızı, yakalanmamak için de üniformalarını çaldığımızı açıkladı. Fransız askerlerini öldürdüğümüzü duyan Rus köylülerinin yüzleri hemen güldü, yiyecek ve barınak vaadleriyle bizi içeri buyur ettiler. Kırsal alanın ne kadar az bir bölümünün kıyımdan kurtulduğunu, köy yakmalarının ne kadar geniş kapsamlı olduğunu öğrendik bu insanlardan. Kendi evleri kurtulmuştu; çünkü iyice ücra bir köşedeydiler ve asıl önemlisi, üst düzey bir Rus subayı buradaki keçi çobanının kızına vurulmuştu. Rastlantısal bir aşk onun hayal gücünü de kalbini de coşturmuş. Bu Rus, köyü kurtaracağına söz vererek askerlerinin yolunu değiştirmiş, böylece onları izleyen Fransızlar da buraya uğramamışlar.

Anlaşılan aşk, savaşa da sıfır-altı kışa da karşı gelebiliyor. Bizi konuk eden adam aşkın aynı kar-ahududularına benzediğini açıkladı, bu narin meyvacıkların hava nasıl olursa olsun mutlaka şubat ayında açtıklarını söyledi. Nedenini kimse bilmezmiş, çam ağaçları köklerine kadar donsalar, en güçlü kuvvetli koyunları bile içerde tutmak zorunda kalsalar bile bu akla uzak seralık bitkiler yetişirmiş.

Keçi çobanının kızı tüm çevreye ün salmış.

Villanelle ikimizin evli olduğunu söylediğinden bizi aynı yatakta yatırdılar, zavallı Patrick ise sevimli bir budala olan

oğulun yatağını paylaşmak durumunda kaldı. İkinci günün sabahında onların yattıkları tavan arasından Patrick'in çığlıkları duyuldu. Koştuk baktık ki, bir öküz iriliğinde olan oğlan bizimkini sırt üstü yatırıp üstüne çıkmış. Çocuğun bir de kavalı var, Patrick altında avaz kıyamet bağıradursun, oğlan kendine göre birtakım ezgiler çalıyor. Onu yerinden oynatamadık bile. Neyse ki ev sahibesi elindeki bezle oğlunun sırtına şöyle bir vurdu, zavallı ağlayıp bağırarak dışarı kaçıp karlar arasında kayboldu. Bir süre sonra sürünerek geri geldi, annesinin ayaklarının dibine yattı, gözlerini boşluğa dikerek öylece kaldı.

"İyi çocuktur," dedi kadın Villanelle'e.

Anlattığına gire, çocuk doğduğunda bir ruh ziyaret etmiş bunları, beyin ile güç-kuvvet arasında seçim yapmalarını önermiş. Ev sahibemiz omuzlarını silkti. Koyunların keçilerin bakım istediği, koca koca ağaçların kesilmesi gereken bu vahşi yerde beynin insana ne yararı olabilirdi ki? Ruha teşekkür edip güç-kuvveti yeğlediklerini bildirmişler. Şimdiyse, daha ondört yaşında olan oğlan beş yetişkin erkeği taşıyacak, koca bir ineği kuzu yavrusu kaldırır gibi kaldıracak güce sahipmiş. İştahını dindirecek büyüklükte tabak olmadığı için yiyeceklerini kovaya koyuyorlardı. Böylece yemek vakti geldiğinde biz üçümüz önümüzde taslarımız, ev sahibiyle karısı önlerinde kuru ekmekleri ile otururken, oğlan masanın öteki ucunda, pencereyi saklayacak genişlikteki omuzlarıyla oturuyor, kepçesini kovaya daldırıp daldırıp çıkarıyordu.

"Evlenebilecek mi?" diye sordu Villanelle.

Evsahibi şaşırdı. "Elbette," dedi. "Onun gibi güzel, güçlü bir kocayı hangi kadın istemez? Vakti geldiğinde birini bulacağız ona."

Geceleri Villanelle'in yanında uyanık yatıyor, onun soluk alıp vermesini dinliyordum. Sırtını bana dönüp tortop ola-

rak uyuyor, kendisine dokunmamı istediğine dair en ufak bir işaret vermiyordu. İyice uykuya daldığından emin olduğumda dokunuyordum ona. Elimi kaburga kemiklerinin üstünde gezdiriyor, tüm kadınların bu kadar yumuşak, bu kadar diri olup olmadıklarını merak ediyordum. Bir gece birden bire benden yana döndü, onunla sevişmemi istedi.

"Ne yapacağımı bilmiyorum ki."

"O zaman *ben* seninle sevişirim."

Burada, şimdi bulunduğum ve hep kalacağım bu yerde o geceyi düşündükçe ellerim titriyor, kaslarıma sancılar giriyor. Vakit gece mi gündüz mü ayırt edemiyorum, yapmam gereken işi (bu öyküyü yazmayı, gerçekte olanları sizlere aktarmayı) şaşırıyorum. Olmayan şeyler yazmak istemiyorum. Kimi kez yanlışlıkla aklıma geliyor, gözlerimin önündeki kelimeler birbirine karışıyor, kaldırdığım kalemim elimde öylece kalıyor. O geceyi saatlerce düşünebilirim, ama hep aynı anı düşünüyorum. Üstüme doğru eğildiğinde dökülen altın parıltılı kızıl saçları, yüzümde, göğsümde gezinen saçları. Saçlarının arasında gözümü kaldırıp yüzüne baktım, saçlarını üstüme serdi ve ben, uzun otlar arasında yatıyormuşcasına güvende hissettim kendimi.

Köyden ayrıldığımızda haritamızın üstüne bir sürü kestirme yol çizilmişti ve verebileceklerinden çok daha fazla yiyecekle doldurmuşlardı çıkınlarımızı. Kendimi suçlu hissediyordum çünkü aslında bizi (Villanelle hariç) öldürmüş olmaları gerekiyordu.

Her nereye gitsek, Fransızlardan nefret eden kadın ve erkeklerle karşılaşıyorduk. Gelecekleri kendi iradeleri dışında kararlaştırılmış kadın ve erkekler. Bunlar düşünen insanlar değildiler, toprağa bağımlı, azla yetinen, törelerine bağlılık ve Tanrı'ya ibadetlerinde coşkun olan insanlardı. Hayatla-

rında pek fazla değişiklik olmamıştı belki, ama önderleri küçük düştüğü için kendilerini de küçük düşürülmüş hissediyorlardı. Kontrol ellerinden gitmişti ve Bonaparte'ın geride bıraktığı kukla krallara, askerlere kin duyuyorlardı. Bonaparte her zaman halkın iyiliğini düşündüğünü iddia ederdi, onları ilerletmeyi, eğitmeyi bildiğini savunurdu. Doğruydu bu; gittiği her yere ilerleme götürüyordu ama her zaman unuttuğu bir şey vardı: en basit insanlar bile, kendi hatalarını yapabilme özgürlüğünü isterler.

Bonaparte hata istemezdi.

Polonya'da hepimiz İtalyanmışız gibi yaptık ve istilâ edilmiş bir ırkın aynı şekilde istilâ edilmiş bir ırka gösterdiği sempatiden yararlandık. Villanelle aslen Venedikli olduğunu açıkladığında, eller ağızlara uçtu, dindar kadınlar istavroz çıkardılar. Şeytan'ın kenti Venedik. Sahiden anlattıkları kadar var mıydı? En onaylamaz görünüşlü kişiler bile çaktırmadan Villanelle'e yanaşıp kentte onbir bin fahişenin yaşadığı, hepsinin de krallardan daha zengin olduğu söylentilerinin gerçek olup olmadığını sordular.

Masal uydurmaya bayılan Villanalle ise en çılgın rüyalarında bile göremeyecekleri şeyler anlattı. Kayıkçıların kaz ayaklı olduklarını bile söyledi. Patrick ile ikimiz gülmemek için kendimizi zor tutarken, Polonyalılar gözlerini kocaman kocaman açarak her şeyi yuttular; hatta biri, belki Hazreti İsa'nın da su üstünde yürüyebilmesinin böylesi doğuştan bir özellik sayesinde olabileceğini söyleyecek kadar ileri gitti.

Yolumuza devam ettikçe Grande Armée hakkında bir sürü şey duyuyor, kaç bin insanın öldüğünü öğreniyorduk. Böylesine amaçsız bir ziyan hasta ediyordu beni. Paris'te orospularla geçirilen bir gecenin her genci yeniden canlandıracağını söylüyordu Bonaparte. Belki de doğruydu bu, ama yetişmeleri için onyedi yıl gerekiyordu.

Artık Fransızlara bile bıkkınlık gelmişti. Hayattan hiçbir beklentisi olmayan kadınlar bile savaşta ölsün diye oğul, oğul doğursun diye kız yetiştirmekten başka bir şeyler istiyorlardı. Hepimiz yorulmuştuk. Talleyrand, Rus Çarına şöyle yazmıştı: *Fransız halkı uygardır, önderleri uygar değil...*

Bizler de öyle pek uygar değiliz. Uzun süre onun istediğini biz de istedik. Zaferden zafere koşalım, ülkeler fethedelim, köleler edinelim, herkesçe övülelim istedik. Onun içindeki arzu bizimkinden daha uzun süre yandı, çünkü bunu hayatıyla ödeyeceği ihtimali her zaman çok uzaktı. En değerli, en harika şeyini son ana dek gizli bölmenin ardında saklayabildi o, ama biz, yaşamımızdan başka pek az şeye sahip olduğumuzdan, işin başından beri varımızla yoğumuzla girmiştik kumara.

Neler hissettiğimizi gördü.

Kayıplarımız üstüne kafa yordu.

Bizler ölürken onun çadırları, yiyecekleri vardı.

O bir hanedan kurmaya çalışıyordu. Bizler canımızı kurtarmak için savaşıyorduk.

Sınırlı zafer diye bir şey yoktur. Bir istilâ kaçınılmaz olarak bir başka istilâya yol açar, çünkü kazanılan korunmalıdır. Yolculuğumuz sırasında Fransa'ya dostluk besleyen hiç kimseye rastlamadık, yalnızca yıkılmış düşmanlarla karşılaştık. Aynı size ya da bana benzeyen, aynı umutları, aynı korkuları taşıyan, ne iyi ne de kötü insanlardı bu düşmanlar. Canavarlar, şeytanlar karşısında olacağım öğretilmişti bana, oysa karşımdakiler sıradan insanlardı.

Ama o sıradan insanlar da karşılarında şeytan bekliyorlardı. Avusturyalılar için tüm Fransızlar birer hayvandı, onlardan tiksinmeye bile değmezdi. Bizi hâlâ İtalyan bellediklerinden son derece cömert davranıyorlar, Fransızlardan ne kadar üstün olduğumuzu her fırsatta yineliyorlardı. Ya sahte kılığı-

mı üstümden atsaydım? Ne olacaktı o zaman, gözlerinin önünde şeytana mı dönüşecektim? Kokumu alacaklarından korkuyordum; üstüne bir nebze Bonaparte bulaşmış her şeyden iğrenmeye alışmış nazik burunlarının beni hemen ayırt edeceğini sanıyordum. Ama anlaşılan biz sırf görünüşümüzle varız. En tiksindiğimiz şeyleri ancak en belirgin durumlarda tanıyabiliyorsak, bütün o nefretlerimizin ne anlamı olabilir?

Tuna nehrine yaklaşmıştık ki, Patrick garip davranmaya başladı. İki aydan fazladır yollardaydık, bir gün kendimizi çam ağaçlarıyla çevrili bir vadide bulduk. Vadinin dibinde, yeşil bir kafesin içinde karıncalar gibi kalmıştık. Kardan ve en kötü soğuklardan kurtulduğumuz için hızla yol alıyorduk artık. Keyfimiz yerindeydi, iki haftaya kalmaz İtalya'ya varırız diye düşünüyorduk. Moskova'dan ayrıldığımızdan bu yana şarkı söylüyordu Patrick. Sözcükleri anlaşılmayan, ezgisiz şarkılardı bunlar ama sesine alışmıştık, hatta o sese uygun adım yürüyorduk. Son bir iki gündür sessizliğe bürünmüştü ama, hemen hemen hiç yemek yemiyor, konuşmak da istemiyordu. O gece vadide yaktığımız ateşin çevresinde otururken, birden İrlanda hakkında konuşmaya, evine dönmeyi ne kadar istediğini anlatmaya koyuldu. Acaba piskopos kendisini yeniden papazlığa kabul eder mi diye merak ediyordu. Papazlık günlerini arıyordu.

"Sırf kızlar için değil, ama onlar da vardı elbet."

İnsanın içinde iman olsa da olmasa da kiliseye gitmenin anlamlı olduğunu söyledi, kiliseye gitmek, ailen ya da düşmanın olmayan birini düşünmek anlamlıydı.

Bense bunun iki yüzlülük olduğunu savundum, o da Domino'nun benim için söylediklerinde haklı olduğunu; bir püriten yüreği taşıdığımı, zayıflığı, karmaşayı, kısaca insanlığı anlamadığımı söyledi.

Bu dedikleri beni çok incitti ama galiba haklıydı, bende bu kusur var.

Villanelle bize Venedik'teki kiliseleri anlattı; meleklerin, şeytanların, hırsızların, zina yapan kadınların, hayvanların tablolarıyla doluymuşlar. Patrick'in gözleri parladı, şansını ilk önce Venedik'te deneyebileceğini düşünüyordu.

Beni gece yarısı uyandırdı. Aklı başında değildi, sayıklıyor, kendini oradan oraya atıyordu. Onu tutmaya çalıştım ama çok güçlüdür, savurduğu yumruklara, tekmelere yanaşmayı ne ben, ne de Villanelle göze alabilirdik. Gece soğuktu ama o ter içindeydi, dudaklarında kan izleri vardı. Battaniyelerimizi onun üstüne yığdık, ateş yakmak için kuru odun bulmak üzere beni her zaman korkutan karanlığın içine daldım. Çok harlı bir ateş yaktık ama o bir türlü ısınamıyordu. Terliyor, titriyor, donarak öleceğini, Şeytan'ın akciğerlerine girdiğini, ona lanetler üflediğini haykırıyordu.

Şafak sökerken öldü.

Küreğimiz yoktu, kara toprağı kazmamız olanaksızdı. İkimiz çam ormanlarının başladığı yere kadar taşıdık onu, üstünü eğrelti otları, ağaç dalları ve yapraklarla örttük. Yazı bekleyen bir kirpi gibi gömdük onu.

Derken içimizi korku kapladı. Ölüm sebebi neydi, hastalığı biz de kapmış olabilir miydik? Havaya ve yola devam etmek isteğimize karşın, ırmak kıyısına inip üstümüzü başımızı, giysilerimizi yıkadık, solgun güneşin altında, ateşin başında titredik durduk. Villanelle iç karartıcı bir biçimde Venedik nezlesinden söz etti, ama o sıralar hiçbir bilgim yoktu şimdilerde beni her kasım ayında yakalayan bu hastalık hakkında.

Patrick'i oraya bıraktığımızda, iyimserliğimizi de onunla bıraktık.

Yolculuğumuzu tamamlayacağımıza inanmaya başlamıştık ama şimdi bu pek mümkün görünmüyordu. Bir kişi öl-

düğüne göre üç kişi neden ölmesin? İşi şakaya vurmaya çalışıyor, öküz çocuk üstüne oturduğunda yüzünün ne hale geldiğini, gördüğünü iddia ettiği çılgın görüntüleri hatırlıyorduk; bir keresinde Kutsal Bakire'yi altın bir eşek üstünde gökyüzünde gezerken gördüğünü bile ileri sürmüştü. Her zaman bir şeyler görürdü, bunları nasıl gördüğü, ne oldukları önemli değildi. Önemli olan görmesiydi ve öykülerini bize anlatması. Öykülerden başka bir şeyimiz yoktu.

Mucizevi gözünün ve bunun ilk ne zaman farkına vardığının öyküsünü de anlatmıştı. County Cork'da sıcak bir sabah, millet sıcaktan ve ter kokusundan (altı gün tarlada çalıştıktan sonra iyice yıkansa da kurtulamazmış insan ter kokusundan) bunalmasın diye kilisenin kapılarını ardına kadar açmışlarmış. Patrick, Cehennem ve bedeni şehvetin tehlikeleri konusundaki vaazını verirken gözlerini cemaat üstünde gezdiriyormuş. Daha doğrusu, sağ gözünü, çünkü birden fark etmiş ki sol gözü başka bir noktaya takılmış kalmış. Üç tarla ötedeki o noktada, kendi camaatinden iki erkek açık havada, Tanrı'nın gözleri önünde zina yapmaktaymışlar, eşleri ise aynı sırada kilisede diz çökmüşlermiş.

Vaazdan sonra Patrick'in kafası iyice karışmış durumdaydı. O adamları gerçekten gördüm mü, yoksa Aziz Jerome gibi şehevî hayaller görme illetine mi düştüm endişesi içindeymiş. O gün öğleden sonra söz konusu adamları görmeye gitmiş, birtakım konuşmalardan ve yüzlerindeki suçlu ifadeden anlamış ki gördüğünü sandığı şeyi gerçekten yapmışlar.

Cemaatte çok dindar ve çok iri göğüslü bir kadın varmış. Patrick kendisine verilmiş olan küçük papaz evinin bir yerinde durduğunda bu kadının yatak odasını olduğu gibi gördüğünü (hem de adi bir teleskop kullanmaksızın) fark etmiş. Arada bir bakıyormuş, sırf kadının günah işleyip iş-

lemediğini denetlemek için. Çünkü Tanrı'nın ona bu gücü dinsel bir sebepten verdiğine inanıyormuş.

Tanrı Samson'a da özel bir güç vermemiş miydi?

"Üstelik, Samson da kadınlara düşkündü."

Şimdi bizi görebiliyor muydu acaba? Kutsal Bakire'nin yanındaki yerinden aşağı bakıyor, onu düşünerek yolumuza devam ettiğimizi görüyor muydu? Belki artık her iki gözü de uzağı görüyordur. Onun cennette olduğunu umuyordum, cennet diye bir yerin varlığına inanmadığım halde.

Bize eve kadar göz kulak olsun istiyordum.

Arkadaşlarımın çoğu ölmüştü. Kırmızı ahırda gülüşerek doğurttuğumuz ineklerden söz eden beş delikanlıdan geriye yalnızca bir tane kalmıştı. Yıllar ilerledikçe tanıştığım, alıştığım pek çok başkaları ise şu ya da bu savaş meydanında ölümcül yaralar almışlar ya da kayıtlara kayıp olarak geçmişlerdi. Savaşan bir adam çok fazla bağ kurmamaya dikkat eder. Bir top güllesinin bir taş ustasını iki parçaya ayırdığını gözlerimle görmüştüm; sevdiğim bir adamdı, iki yarısını da alandan çekip alayım istedim, ama bacaklarını almak için geri döndüğümde, öteki kopuk bacaklar arasında onunkileri ayırt edemedim. Bir de, tüfeğinin kabzasından bir tavşan oyması yapan marangoz vardı, kurşuna dizdiler.

Savaşta ölmek şanlı şerefli bir şey gibi görünüyordu savaşta olmadığımızda. Ama, kan revan içinde, yaralı bir halde, boğucu dumanları aşarak, kendilerini süngülerin beklediği düşman saflarına koşan adamlar için savaşta ölmek yalnızca tek şey demekti. Ölmek. İşin garibi, gene de koşuyorduk savaşa. Grande Armée'ye yazılan gönüllülerin sayısı eğitilemeyecek kadar çoktu, cepheden kaçanların sayısı ise pek azdı, en azından son zamanlara kadar. Bonaparte, kanımızın savaşkan olduğunu söylüyordu.

Doğru olabilir miydi bu?

Eğer doğruysa, demek savaşların sonu hiç gelmeyecek. Ne şimdi ne herhangi bir tarihte. Ne zaman Barış! diye haykırarak evimize, sevgililerimize, toprağımızı bellemeye dönsek aslında barışta değil, bir sonraki savaştan önce soluklanmakta olacağız. Gelecekte hep savaş olacak. Gelecek. Üstüne çizgi çekilmiş.

Bizim kanımızda olamaz bu.

Üzümü ve güneşi seven insanlar neden bir adam uğruna sıfır-altı kışta ölmeye koşsunlar?

Ben neden yaptım bunu? Napolyon'u seviyordum. O benim tutkumdu, ve bizler savaşa gittiğimizde artık ılık insanlar olmadığımız duygusuna kapılırız.

Villanelle ne düşünüyordu bu konuda?

Erkekler şiddete düşkündür, işte o kadar.

Onunla birlikte olmak, gözünü iyice hareketli bir çiçek dürbününe dayamak gibiydi. Rengârenkti ve asal renklerden oluşmuştu; kalbin karmaşıklığını benden iyi anlıyordu ama düşünce tarzında kaçamağa yer yoktu.

"Labirentler kentinden geliyorum ben," demişti, "ama bana yolunu soracak olursan, dümdüz git derim."

Sonunda İtalya Krallığı'na varmıştık, tekneyle Venedik'e gitmeyi planlıyordu, Fransa'ya dönmenin benim için tehlikeli olmayacağı güne kadar onun ailesiyle birlikte kalabilecektim. Buna karşılık benden bir iyilik rica ediyordu, kalbini geriye almakla ilgiliydi bu iyilik.

"Hâlâ sevgilimde duruyor. Orada bıraktım. Geri almam için bana yardım etmeni istiyorum."

Ona yardım etmeye söz verdim, ama benim de bir isteğim vardı. Neden çizmelerini hiç çıkarmamıştı? Rus köylülerin yanında kaldığımız sırada bile, yatakta bile çıkarmıyordu.

Güldü, eliyle saçlarını arkasında topladı, gözleri parıl parıldı, iki kaşının arasında iki derin çizgi vardı. Ömrümde gördüğüm en güzel kadındı.

"Söyledim ya, babam kayıkçıydı. Kayıkçılar çizmelerini çıkarmazlar." Başka bir şey demedi, ama ben karar verdim, onun büyülü kentine vardığımızda kayıkçılar ve çizmeleri hakkında bir şeyler öğrenecektim.

Tekne yolculuğumuz iyi geçti, sakin ve ışıltılı denizin üstündeyken sanki savaşı ve kışı yıllarca uzakta bırakmıştık. Başka birinin geçmişiydi o. Böylece 1813 yılının Mayıs ayında ömrümde ilk kez Venedik'i gördüm.

Venedik'e denizden yaklaştığımızda -yapılması gereken budur- bir hayal kentinin yükselip havada titrediğini görür gibi olursunuz. Erken sabah ışığının bir oyunudur bu, binaların hiç hareketsiz durmadıkları izlenimini uyandırır. Benim çözebildiğim bir çizgi üstüne kurulmuş değil kent, sanki oradan buradan küstahça başını kaldırmış gibi. Maya gibi kendine özgü bir biçimde kabarmış. Herhangi bir başlangıç, bir ön adım yok, küçük tekneler için rıhtımlar yok, geminiz koyda demir atıyor ve birkaç saniye sonra kendinizi Aziz Mark Meydanı'nda buluyorsunuz. Villanelle'in yüzüne baktım; evine dönen, yuvaya dönüşten başka hiçbir şey görmeyen bir insanın yüzü. Gözleri kubbelerden kedilere kayıyor, gördüğü her şeyi kucaklıyor ve geri döndüğüne dair sessiz bir mesaj iletiyordu. Ona gıpta ettim. Ben hâlâ sıladan uzaktaydım.

Karaya ayak bastık, elimden tuttu, akla uzak bir labirentin içine daldık, benim dilime çevrildiğinde Yumruklar Köprüsü, daha da inanılmazı Tuvalet Kanalı gibi adlar taşıyan yerlerden geçtik. Sonunda sessiz bir suyoluna vardık.

"Burası evimin arka tarafı," dedi. "Ön kapı kanala açılır."

Ön kapıları suya mı açılıyor, yani?

Annesiyle üvey babası bizi müthiş bir coşkuyla karşıladılar; İncil'deki Kayıp Oğul evine döndüğünde böylesi bir sevinçle karşılandığını hayal etmiştim hep. İskemleler çekildi, herkes dizleri birbirine değecek kadar yakın oturdu, annesi ikide bir ayağa fırlayıp tepsiler içinde pastalar, sürahiler dolusu şarap getiriyordu. Her öykümüzün sonunda babası sırtıma bir şaplak indirerek, "Ha Ha" diyor, annesi ellerini Madonna'ya açıp "Şükürler olsun buradasınız," diye mırıldanıyordu.

Benim Fransız olmam onları hiç rahatsız etmedi. "Her Fransız Napolyon Bonaparte değil ki," dedi babası. "İyi adamlara da rastladım aralarında. Gerçi Villanelle'in kocası iyilerden değildi ama..."

Ona şaşkın şaşkın baktım. Şişko kocasının Fransız olduğunu hiç söylememişti bana. Dilimizi bu kadar iyi bilmesini, yaşamının büyük bir bölümünü askerler arasında geçirmişliğine bağlamıştım.

Omzunu silkti, açıklama yapmak istemediğinde genellikle bu hareketi yapardı. Kocasına ne olduğunu sordu.

"Her zamanki gibi gelip gidiyor, ama saklanabilirsiniz."

Farklı nedenlerden dolayı kaçak olan biz ikimizi saklamak düşüncesi Villanelle'in ana-babasının fena halde hoşuna gitmişti.

"Kayıkçıyla evli olduğum sıralarda, her gün yeni bir şeyler olurdu, ama tekne insanları aşiret gibidir. Şimdi bir fırıncıyla evliyim ya," adamdan bir yanak aldı, "onlar kendi yoluna, ben kendi yoluma." Gözlerini kıstı, bana doğru eğildi, o kadar yakınımdaydı ki sabah yediği kahvaltının kokusunu alabiliyordum. "Sana öyle öyküler anlatabilirim ki, Henri, tüylerin diken diken olur." Dizime öyle bir şaplak indirdi ki, sandalyemle birlikte geriye yuvarlandım.

"Çocuğu rahat bırak," dedi kocası. "Moskova'dan buraya yayan geleli çok olmadı."

"Madonna!" diye haykırdı kadın, "Ne sakarım!" ve beni bir pasta daha yemeye zorladı.

Yediğim pastalardan, içtiğim şaraptan başım dönüyordu, bitkinlikten düşecek haldeydim ama bana evi gezdirdi ve özellikle de parmaklıklı küçük bir pencere gösterdi. Buraya kanal kapısından gelecek herhangi bir ziyaretçiyi önceden görmemizi sağlayacak bir ayna yerleştirilmişti.

"Biz her zaman evde değiliz, kapıyı açmadan önce gelenin kim olduğunu bilmen gerek. İkinci bir tedbir olarak, sakalını kesmelisin bence. Biz Venedikliler kıllı değilizdir, böyle dikkat çekersin."

Ona teşekkür ettim ve iki gün iki gece uyudum.

Üçüncü gün uyandığımda ev sessiz, benim odam ise kapkaranlıktı çünkü kepenkleri sıkı sıkıya kapalıydı. Kanatları geriye ittim, yüzüme vuran, yerde kırık mızraklar oluşturan sarı ışığı içeri aldım. Güneşte tozları görebiliyordum. Oda alçaktı, düzgün değildi, duvarlarda, bir zamanlar tabloların asılmış olduğu solmuş kareler vardı. Köşede bir lavabo, üstünde buz gibi suyla dolu bir ibrik vardı. Soğuğu onca uzun süre çektikten sonra ulaştığım bu sıcaklık içinde yalnızca parmak uçlarımı daldırıp gözlerimdeki uyku izlerini silmekle yetindim. Bir de ayna vardı, döner tahta ayağa takılmış bir boy aynası. Sırları yer yer sökülmüştü ama kendimi görebiliyordum, sıska, fırlak kemikli, koca kafalı, haydut sakallı. Haklıydılar, dışarı çıkmadan önce traş olmalıydım. Kanala bakan penceremden, teknelerle gidip gelen bütün bir dünya gördüm. Sebze taşıyan, yolcu taşıyan tekneler, zengin bayanlar taşıyan tenteli tekneler, iskeletleri bıçak sırtı kadar ince, pruvaları yüksek. En garip tekneler bunlardı, çünkü sahipleri ayakta durarak kürek çekiyorlardı. Görebildiğim kadarıyla, kanalda belirli aralıklarla parlak renklerle çizgili direkler dikilmişti, kimisine bağlı kayıklar var-

dı, kimisinin altın yaldızları güneşten soyulmuştu.

Kullandığım pis suyu sakal kesiklerimle birlikte kanala boşalttım, geçmişimin sonsuza dek batmış olması için dua ettim.

Sokağa çıkar çıkmaz kayboldum. Bonaparte her gittiği yere düzgün yollar götürmüştür, binalar akılcı biçimde düzenlenir, sokak adları bir savaşı kutlamak için değiştirilebilir ama açık ve kesin biçimde belirlenmişlerdir. Burada, sokak levhaları hemen hemen hiç kullanılmamış, ya da aynı levha bir sürü yerde kullanılmış. Venedik'i Bonaparte bile akılcı bir düzene sokamamış.

Deliler kenti burası.

Her gittiğim yerde bir kiliseyle karşılaşıyordum, kimi kez aynı meydana yeniden geldiğimde kiliseler farklıymış gibi geliyordu. Belki de burada kiliseler mantar gibi bir gecede bitiyor ve şafak sökerken aynı hızla yok oluyorlardı. Belki de Venedikliler bu kiliseleri bir gecede konduruyorlardı. En güçlü oldukları dönemde bir günde bir kalyon inşa ederlermiş, tüm donanımlarıyla birlikte. Tam teşekküllü bir kilise yapamazlar mı? Kentte akla uygun olarak yapılmış tek yer halka açık bir park. Orada bile, sisli gecelerde, dört hayalet kilise yükseliyor, asker gibi sıraya dizilmiş çamları silip süpürüyor.

Beş gün fırıncının evine dönmedim çünkü yolumu kaybetmiştim ve bu insanlarla Fransızca konuşmaya utanıyordum. Yürüyor, yürüyor, ekmek satan yerler arıyor, iz süren bir köpek gibi havayı koklayarak ipucu arıyordum. Ama kiliselerden başka bir şey bulamıyordum.

Sonunda bir köşeyi döndüm, aynı köşeyi belki yüzlerce kez döndüğüme yemin edebilirdim ama bu kez Villanelle vardı karşımda, bir kayığın içine oturmuş saçlarını örüyordu.

"Fransa'ya döndüğünü sanmıştık," dedi. "Annemin kalbi fena kırıldı. Onun oğlu olmanı istiyor."

"Bir haritaya ihtiyacım var."

"İşine yaramaz. Burası canlı bir kent, her şey değişir."

"Villanelle, kentler değişmez."

"Henri, değişirler."

Kayığa binmemi emretti, yolda yiyecek alacağımıza söz verdi.

"Sana bir tur yaptıracağım, böylece bir daha kaybolmazsın."

Kayığın içi sidik ve lahana kokuyordu, kime ait olduğunu sordum. Ayı yetiştiren bir adama ait olduğunu söyledi, hayranlarından biriymiş. Ona fazla soru sormamayı öğrenmeye başlamıştım; cevaplar doğru olsun, yalan olsun, genelde doyurucu olmuyorlardı.

Güneşten uzaklaştık, dişlerimi takırdatan buz gibi tünellere daldık, adı bilinmeyen yüklerle dolu nakliye teknelerinin yanından geçtik.

"Bu kent kendi üstüne katlanır. Kanallar başka kanalları gizler, dar sokaklar kesişirler, sonra yeniden yeniden kesişirler, öyle ki tüm ömrünü burada geçirmezsen hangisi hangisidir bilemezsin. Bütün meydanları bellesen bile, Rialto'dan Ghetto'ya, oradan da koya güvenle gidebilecek yolu bulsan bile, daha bulamayacağın bir sürü yer olacaktır ve oraları bulduğun takdirde bir daha Aziz Mark Meydanı'nı göremeyebilirsin. Yaptığın şeylerde kendine bol zaman tanı ve başka bir yola girmeye, tasarlamadığın bir şey yapmaya hazırlıklı ol, eğer sokaklar seni öyle yönlendirirse."

Durmadan kendi üstünde dönen bir sekiz rakamı biçiminde ilerliyormuşuz gibi geldi bana. Özellikle esrarlı davrandığını, beni hayatta bir daha bulamayacağım bir yoldan mahsus götürdüğünü söylediğimde Villanelle gülümsedi, yalnızca kayıkçıların hatırlamayı umabilecekleri çok eski bir yol izlediğini açıkladı.

"İçsel kentler haritalarda gözükmez."

Yağmalanmış sarayların yanından geçtik, kepenksiz pencerelerden perdeler uçuşuyordu, bir iki yerde, kırık balkonlarda sıska insanlar görür gibi oldum.

"Onlar sürgünler, Fransızların yerlerinden yurtlarından ettiği kişiler. Bu insanlar öldüler ama yok olmuyorlar."

İhtiyar ve kötücül yüzlü bir grup çocuğun yanından geçtik.

"Seni bir dostumla tanıştırmaya götürüyorum."

Son kıvrıldığı kanal çöp ve pislik doluydu, pembe göbekleri şişmiş fare leşleri yüzüyordu yanımızda. Yer yer o kadar daralıyordu ki, kürekleriyle duvarları iteliyor, kuşaklar boyu birikmiş pisliği sıyırıyordu. Burada kimse yaşıyor olamazdı.

"Günün hangi vaktidir acaba?"

Villanelle güldü. "Ziyaret vakti. Bir dostumu getirdim."

Kayığı pis kokulu bir girintiye soktu, suya ha gömüldü ha gömülecek derme çatma sandıklardan oluşmuş bir çıkıntının üstüne çömelmiş bir kadın vardı, öylesine çökmüş, öylesine pimpisti ki insan demeye bin şahit isterdi. Saçları parlıyordu, garip, fosforlu bir küf yapışmıştı tellerine, kadına bir yeraltı şeytanı görünümü kazandırmıştı. Ağır bir kumaştan kat kat bir şeyler giymişti, kumaşın rengini ya da desenini ayırt etmek olanaksızdı. Ellerinden birinde yalnızca üç parmak vardı.

"Uzaklardaydım," dedi Villanelle. "Çok uzun süre uzaklardaydım, ama bir daha gitmeyeceğim. Bu Henri."

Yaşlı yaratık Villanelle'i süzmeye devam etti. Sonra konuştu: "Dediğin gibi uzaklardaydın. Yokluğunda geleceksin diye bekledim, kimi kez hayaletinin buralarda gezindiğini gördüm. Büyük tehlikeler atlattın ve önünde daha tehlikeler var, ama bir daha buradan ayrılmayacaksın. Bu yaşamında değil."

Birbirimize yanaşmış oturduğumuz yerde ışık yoktu. Suyun iki yanındaki binalar, başımızın üstünde bir kemer oluşturacak kadar yakındılar. O kadar yakındılar ki, çatılar yer yer birbirine değiyor gibiydiler. Kanalizasyonun içinde miydik? "Sana balık getirdim." Villanelle bir paket çıkardı, kadın eteklerinin altına saklamadan önce onu kokladı. Sonra bana döndü.

"Yeni kılıklarda karşına çıkacak eski düşmanlara dikkat et."

Oradan yeterince uzaklaşır uzaklaşmaz sordum: "Kim bu kadın?"

Villanelle omzunu silkti, gerçek bir cevap alamayacağımı anladım. "Sürgünlerden biri. Eskiden şurada otururdu." Unutulmuş bir yapıyı gösterdi eliyle. Binanın çiple rıhtımı çökmüş, alt katları sular basmıştı. Üst katlar depo olarak kullanılıyordu, pencerelerden birinden bir kasnak sarkıyordu.

"O orada oturduğunda ışıklar sabahlara kadar sönmezmiş, mahzenlerindeki şaraplar öylesine ender bulunur çinstenmiş ki, bir kadehten fazla içen ölebilirmiş. Denizlerde gemileri varmış, gemilerin getirdiği mallar sayesinde Venedik'in en zengin kadınlarından biri olmuş. Ondan söz edenler hep saygıyla konuşurlarmış, kocasından ise "Zengin Bayanın Kocası" diye söz ederlermiş. Bonaparte mallarına göz koyduğu için varını yoğun yitirmiş. Bu kadının mücevherlerini Joséphine takıyor diyorlar."

"Joséphine pek çok kişinin mücevherini takıyor," dedim.

Gizli kentten günışığına çıktık, yanyana sekiz dokuz geminin durduğu, gene de küçük gezi teknelerine yer bırakan geniş kanallara vardık. "Yılın bu mevsiminde ziyaretçimiz boldur. Ağustos'a kadar kalırsan Bonaparte'ın doğum günü kutlamalarına katılabilirsin. Ama belki o zamana kadar ölür. Öyle olursa mutlaka Ağustos'a kadar kalmalısın, birlikte cenazesini kutlarız."

Altı katlı, dikkat çekici bir konağın önünde durdurdu kayığı; bina bu tertemiz ve besbelli moda olan kanalın en iyi yerindeydi.

"O evin içinde kalbimi bulacaksın. Oraya gizlice gireceksin, Henri, ve kalbimi geri alacaksın."

Delirmiş miydi? Mecazi anlamda konuşmuştuk. Onun kalbi de tıpkı benimki gibi göğsünün içindeydi. Bunu ona izah etmeye çalıştım. Elimi tutup göğsüne bastırdı.

"Kendin bak."

Elimi göğsünün her yanında dolaştırdım. Hiçbir kıpırtı hissetmedim. Kulağımı dayadım, kayığın dibine çöküp hiç kımıldamadan dinledim. Yanımızdan geçen bir gondolcu bilgiç bilgiç gülümsedi.

Hiçbir şey işitemedim.

"Villanelle, kalbin olmasaydı hayatta olamazdın."

"Onca yıl birlikte olduğun o askerlerin kalpleri var mıydı sence? Benim şişko kocamın yağlarının arasında bir kalp saklı mıdır?"

Bu kez ben omzumu silktim, "Sen de biliyorsun ki bu bir deyim."

"Biliyorum, ama sana daha önce de söyledim. Burası senin bildiğin kentlerden değil. Biz her şeyi farklı yaparız."

"O eve girip kalbini aramamı mı istiyorsun?"

"Evet."

İnanılır gibi değildi.

"Henri, Moskova'dan ayrıldığında Domino içinde altın zincir bulunan bir saçak buzu vermişti sana. Nerde şimdi?"

Bu yadigarın nereye gittiğini bilmediğimi açıkladım. Herhalde çıkınımda erimişti, altın zinciri de kaybetmiştim. Kaybettiğim için utanıyordum aslında ama, Patrick öldüğünde bir süre sevdiğim şeylerle ilgilenememiştim.

"Bende," dedi.

"Altın sende mi?" İnanamıyordum, çok da sevinmiştim.

Demek zinciri bulmuş, demek aslında Domino'yu yitirmemişim.

"Saçak buzu bende." Elini çantasına daldırdı, Domino'nun beni yoluma göndermeden önce çadırın bezinden kapıp aldığı anki kadar sert ve soğuk parçayı çıkarıp uzattı. Elimde evirip çevirdim. Kayık durduğu yerde sallanıyor, martılar her zamanki gibi gidip geliyorlardı. Sorularla dolu bakışlarımı ona çevirdim. Omuzlarını kaldırdı, yüzünü yeniden evden yana döndürdü.

"Bu gece, Henri. Bu gece hepsi Fenice'e gideceklerdir. Seni buraya getirir, burada beklerim. Bir daha çıkmaya kıyamam diye içeri girmeye korkuyorum."

Saçak buzunu elimden aldı. "Kalbimi geri getirdiğinde, mucizeni veririm sana."

"Seni seviyorum," dedim.

"Sen benim kardeşimsin," dedi ve küreklere asıldı.

O, ben, anası, babası, hep birlikte akşam yemeği yedik. Ailem hakkında ayrıntılı bilgi vermemi istediler.

"Köyümün çevresinde, hindiba çiçeklerinin beneklediği parlak yeşil tepeler vardır. Yakınımızdaki ırmak her kış taşar, her yaz çamura dönüşür. Bu ırmağa bağımlıyızdır. Güneşe bağımlıyızdır. Benim geldiğim yerde sokaklar, meydanlar yoktur, genellikle tek katlı evler ve onların arasında patikalar vardır. Bilinçli ellerin çizdiği yollar değildir bunlar, pek çok ayağın yıllar yılı basa basa oluşturduğu yollardır. Kilisemiz yoktur, ibadetimiz için ahırı kullanırız; kış geldi mi samanlarla birlikte sıkışırız oraya. Devrimin pek farkına varamadık. Bizi de sizi şaşırttığı kadar şaşırttı. Elimizdeki odunu, yetiştirdiğimiz buğdayı, ara sıra da Tanrı'yı düşünürüz biz. Annem dindar bir kadındı, öldüğünde kollarını Kutsal Ana'ya açmış, yüzü sanki içerden aydınlanmış gibiymiş babamın dediğine göre. Bir rastlantı sonucu öl-

müş. Üstüne bir at düşmüş, kalçası kırılmış. O gibi şeyler için ilacımız yoktur, yalnızca karın ağrısı ve deliliğe karşı vardır. İki yıl önce olmuş bu. Babam hâlâ saban sürüyor, tarlaları delik deşik eden köstebekleri yakalıyor. Hasat zamanına kadar eve dönmeyi başarabilirsem ona yardımcı olurum. Benim ait olduğum yer orası."

"Ya beynin, Henri?" diye sordu Villanelle yarı alaycı bir sesle. "Papaz efendiden ders almışsın, dünyayı gezmişsin, savaşmışsın, senin gibi bir adam, köyde yeniden hayvanlarla başbaşa kalınca neler düşünecek?"

Omzumu silktim. "Beyin ne işe yarar?"

"Burada servet yapabilirsin," dedi babası, "gençler için pek çok fırsat vardır burada."

"Bizim yanımızda kalabilirsin," dedi annesi.

Ama o bir şey demedi. Burada kalıp onun erkek kardeşi olamazdım, kalbim onun aşkıyla çarparken.

"Biliyor musun," dedi annesi kolumu tutarak, "bu kent başka kentlere benzemez. Paris mi? Tüküreyim Paris'in içine." Tükürdü. "Ne varmış ki Paris'te? Birkaç bulvar, birtakım pahalı dükkânlar. Burada yalnızca delilerin bildiği nice esrar vardır. Kayıkçıların ayakları kaz ayağıdır inan olsun. Yo, gülme, dediğim doğrudur. Eski kocam kayıkçıydı, ordan biliyorum, onun oğullarını büyüttüm." Ayağını havaya kaldırıp eliyle parmaklarına ulaşmaya çalıştı. "İşte, her parmağın arasında şöyle kalınca bir zar vardır, bunlar sayesinde su üstünde yürürler."

Kocası, komik bir şey duyduğunda her zaman yaptığı gibi kahkahayı basıp su sürahisini masaya tak tak vurmadı. Gözlerini gözlerime dikip yarı gülümsedi.

"Bazı şeyleri körü körüne reddetmemeli. Villanelle'e sor."

Ama o ağzını açmadı. Çok geçmeden odayı terketti.

"Yeni bir koca gerek buna," dedi annesi yalvaran bir sesle. "Şu herif bir aradan çıksa... Venedik'te çok sık kaza olur,

her yan o kadar karanlık, sular o kadar derin ki. Biri daha ölecek olsa, kim fark eder, kim şaşar?"

Kocası onun kolunu tuttu, "Günaha girme," dedi.

Yemekten sonra, babası uyuklamaya, annesi de nakış işlemeye koyulduğunda Villanelle önüme düşüp tekneye götürdü beni, kara sular üstünde kaymaya başladık. Bu kez sidik ve lahana kokulu kayık yerine bir gondola almıştı; ayakta, hafif eğri ve zarif bir duruşla asılmıştı küreğe. Böyle daha az dikkat çekeceğimizi, gondolcuların iş çıkar umuduyla sık sık büyük konakların önünde oyalandıklarını söyledi. Bu tekneyi nerden bulduğunu soracaktım ki, pruvanın üstündeki yazıları okudum ve sözcükler gırtlağıma takılıp kaldı.

Cenaze gondolundaydık.

Gece serindi ama karanlık değildi, gökte parlayan ay, gölgelerimizin grotesk biçimlerde suya düşmesine yol açıyordu. Çok geçmeden evin rıhtımına vardık, dediği gibi içerde kimse yok görünüyordu.

O tekneyi bir halkaya bağlarken fısıldadım:

"Nasıl gireceğim içeri?"

"Bununla." Bir anahtar verdi, hapisane anahtarı gibi yassı ve düzgün. "Uğur diye saklamıştım ama bana hiç şans getirmedi."

"Kalbini nasıl bulacağım? Bu ev altı katlı."

"Kulağını dört aç, kalp atışları duymaya çalış, olmadık yerlere bak. Bir tehlike olursa martı gibi bağırırım, hemen çıkarsın."

Yanından ayrıldım, geniş bir hole girdim. İlk karşıma çıkan, pul pul derili, kafasından koca bir boynuz uzanan iri yarı bir hayvandı. Küçük bir çığlık attım, meğer cansız, doldurulmuş bir hayvanmış. Önümde ahşap bir merdiven vardı, yarı yolda kıvrılarak evin ortasına doğru bir yerde gözden

kayboluyordu. En üst kattan başlayıp aşağı inmeye karar verdim. Bir şey bulacağımı sanmıyordum ama, her odayı ayrıntılarıyla tarif edemezsem Villanelle'in beni yeniden zorla buraya göndereceğinden emindim.

Kapısını ilk açtığım odanın içinde bir harpten başka bir şey yoktu.

İkincisinde vitraylı onbeş pencere vardı.

Üçüncüsünde hiç pencere yoktu, yerde yanyana, kapakları açık içleri beyaz ipekle kaplı iki tabut vardı.

Dördüncü odanın tüm duvarları yerden tavana raflarla kaplıydı, raflar tıka basa kitapla doluydu. Bir de merdiven bulunuyordu.

Beşinci odada ışık yanıyordu, duvarlardan birini boydan boya bir dünya haritası örtüyordu. Denizlerinde balinalar, karalarında toprağı çiğneyen korkunç canavarlar olan bir harita. Birtakım yollar çizilmişti ki, kimi durduğu yerde yok oluyor, kimi de deniz kıyısına vardığı yerde birden sona eriyordu. Dört köşenin her birinde, ağzında çırpınan bir balık bulunan karabatak kuşları vardı.

Altıncı oda dikiş odasıydı, dörtte üçü işlenmiş bir duvar halısı tezgâhta gerilmiş duruyordu. Önünde bir deste iskambil kâğıdı duran, bacak bacak üstüne atmış genç bir kadın resmi işlenmişti. Kadın Villanelle'di.

Yedincisi bir çalışma odasıydı. Masanın üstü karınca duasını andıran bir yazıyla yazılmış günlüklerle kaplıydı. Yazıyı sökemedim.

Sekizinci odada yalnızca bir bilardo masası, yan duvarlardan birinde de bir kapı bulunuyordu. Kapı merakımı çekti, açtım ve çok geniş, oda büyüklüğünde bir dolabın içinde buldum kendimi. Her yanda elbiseler asılıydı, misk ve tütsü kokuyordu içerisi. Bir kadına ait bir yer. Burada hiç korku duymadım. Yüzümü elbiselere gömüp yere uzanayım, koku beni sarıp sarmalasın istedim. Villanelle'i, yüzüme dökülen

saçlarını düşündüm, onun bu tatlı, baştan çıkarıcı kadınla birlikteyken aynı şeyleri hisedip hissetmediğini merak ettim. Duvar kenarlarında abanoz kutular vardı, hepsi bir adın başharflerini taşıyordu. Birini açtım, içi ağzına dek minik şişelerle doluydu. Zevk ve tehlike kokuları saklayan şişeler. Her birinde en fazla beş damla vardı, demek son derece değerli ve güçlü esanslar içeriyorlardı. Bir tanesini hiç düşünmeden cebime koydum, çıkmak üzere kapıya yöneldim. Aynı anda duyduğum bir ses beni olduğum yere çiviledi. Fare ya da böcek sesine benzemiyordu. Düzenli, hiç aksamayan bir ses, kalp atışları gibi. Bir an benim kendi kalbim aksadı. Elbiseleri birer birer asıldıkları yerden çekip almaya, aceleyle ayakkabıları, iç çamaşırlarını filan ortalığa saçmaya koyuldum. Yere çömelip yeniden kulak kabarttım. Alçak, örtülü bir sesti duyduğum.

Yerde emekleyerek elbise yığınlarından birinin altına girdim, ipek bir iç gömleğine sarılı mavi bir kavanoz buldum. Kavanoz güm güm atan bir nabız gibiydi. Kapağı açmayı göze alamadım. Elimde tuttuğum bu en değerli, en harika şeyin ne olduğunu kontrol etmeyi göze alamadım. Sarılı olduğu ipeği bile açmadan, kaptığım gibi gerisin geriye kalan iki katı hıza indim, ıssız geceye fırladım.

Villanelle teknede dertop oturmuş, dalmış suyu seyrediyordu. Geldiğimi duyunca, elini uzatıp binmeme yardım etti, hiçbir soru sormadan küreğe asıldı, koyun ortasına doğru hızla uzaklaştık. Sonunda durdu, yüzündeki ter tanecikleri ayışığında parlıyordu. Çıkını ona uzattım.

Derinden içini çekti, elleri titriyordu, başımı öte yan çevirmemi söyledi.

Kavanozun mantarını açtığını ve sanki gaz sızıyormuş gibi bir ses çıktığını işittim. Derken korkunç yutkunma, öğürme, böğürme gürültüleri çıkarmaya başladı; sanki boğazlanıyordu. Onun belki de ölmekte olduğunu bile bile

teknenin ucundaki yerimden kıpırdamamamın sebebi korkudan başka bir şey değildi.

Derken bir sessizlik. Sırtıma dokundu, döndüm, elimi tutup göğsüne bastırdı.

Yüreği atıyordu.

İmkânsız.

Yüreği atıyordu diyorum size.

Anahtarı geri istedi, anahtarı da ipek iç gömleğini de koyu mavi kavanozun içine koyarak suya fırlattı. Yüzünde öylesine mutlu, öylesine parıl parıl bir gülümseyiş belirdi ki, tüm bunlar delilik olsaydı bile değerdi. Neler gördüğümü sordu. Her odayı anlattım, her odada başka bir odayı sordu. Sonra duvar halısından söz ettim ona. Yüzü bembeyaz kesildi.

"Ama tamamlanmamıştı diyorsun."

"Dörtte üçü tamamlanmıştı."

"Ve bendim, öyle mi? Emin misin?"

Neden bu kadar bozulmuştu? Çünkü eğer halı bitmiş olsaydı, kadın onun kalbini de nakışın içine işlemiş olsaydı, sonsuza dek onun tutsağı olacaktı.

"Bütün bunlardan hiçbir şey anlamıyorum, Villanelle."

"Artık düşünme bunları, ben kalbimi geri aldım, sen de mucizeni. Şimdi keyfimize bakabiliriz." Ve saçlarını çözdü, kızıl ormanının içinde beni eve götürdü.

O gece kötü uyudum, yaşlı kadının sözleri girdi rüyama: "Yeni kılıklara girmiş eski düşmanlara dikkat et." Ama sabahleyin Villanelle'in annesi beni uyandırıp önüme kahve ile yumurta koyduğunda gece uçup gitmişti ve karabasanlar aynı fantezinin bir parçasıymış gibi geldi.

Deliler kenti burası.

Annesi yatağımın yanında oturup gevezeliğe koyuldu, Villanelle'e evlenme teklif etmem için ısrarcı oldu.

"Dün gece bir rüya gördüm," dedi. "Bir ölüm rüyası. Ona teklif et, Henri."

O gün öğleden sonra birlikte dışarı çıktığımızda teklifimi yaptım ama, Villanelle kafasını iki yana salladı.

"Sana kalbimi veremem."

"Vermesen de olur."

"Belki, ama ben vermek gereksinimini duyuyorum. Sen benim kardeşimsin."

Olanı annesine anlattığımda, kadıncağız bir an hamur yoğurmayı bıraktı. "Sen ona göre fazla aklı başındasın, delileri sever o. Biraz durulması gerektiğini söylüyorum hep ama kulak asan kim? Her günü Hamsin Yortusu gibi geçsin ister."

Derken ağzının içinde mırıldanarak korkunç bir adadan söz etti; kendi kendini suçladı. Bu Venedikliler ağızlarının içinde mırıldandılar mı soru sormuyorum artık; kendi işlerini kendileri bilirler.

Fransa'ya gitmeyi düşünmeye başladım. Onu her gün göremeyeceğim düşüncesi kalbimi herhangi bir sıfır-altı kıştan daha çok donduruyordu ama, Patrick ile birlikte üçümüz Rusya'da kulübede yattığımız akşam gene kendisinin söylediği sözleri hatırladım...

Yanında ancak şans eseri uyanabileceğin birine âşık olmanın anlamı yok.

Diyorlar ki bu kent herkesi barındırabilir. Gerçekten de hemen her milletten insan var gibi görünüyor. Hayalciler var, şairler var, lekeli burunlu manzara ressamları var, benim gibi serseri gezginler var, hepsi rastlantı sonucu gelmiş buraya, bir daha da gitmemiş. Hepsi bir şeyler arıyor, dünyayı gezerek, yedi deryaları aşarak, bir yerde kalmak için sebep arıyorlar. Ben bir şey aramıyorum, istediğimi buldum ama onu elde edemiyorum. Burada kalacak olursam umudum olduğundan değil, korkudan kalırım. Yalnız kalma korkusundan, sırf varlığıyla, yaşamımın geri kalanı-

nı gölgeler diyarına dönüştüren kadından uzak kalma korkusundan.

Ona âşık olduğumu söylüyorum. Ne demek bu?

Geleceğimi ve geçmişimi bu duygunun ışığında gözden geçiriyorum demek. Sanki yabancı dilde bir şeyler yazmışım ve şimdi birden bu dili okuyabiliyorum. Sözcüklere başvurmadan beni bana açıklıyor bu kadın. Dahiler gibi, ne yaptığının farkında değil.

Kötü bir askerdim ben, çünkü hep biraz sonra ne olacağını düşünürdüm. Hiçbir zaman top ateşinde, savaşmak ve nefret anında kendimi kaybetmezdim. Kafam hep benden önde koşar, ölü tarlaların, yapılması yıllarca süren şeylerin bir iki gün içinde yıkılışının görüntüleri ile dolardı.

Askerde kaldım, çünkü gidecek başka yerim yoktu.

Bunu bir daha yapmak istemiyorum.

Bütün âşıklar sevdiklerinin yanında kendilerini çaresiz ve kahraman mı hissederler? Çaresiz, çünkü ayaklarının dibinde köpek gibi yuvarlanma gereksinimi hiçbir zaman çok uzak değildir. Kahraman, çünkü gerekirse cebindeki çakıyla bir ejderhayı öldürmeye hazırsındır.

Onun kollarında geçireceğim bir gelecek hayal ettiğimde, hiçbir karanlık gün görünmüyor, nezle bile olmuyorum; saçma bir şey, biliyorum ama gene de inanıyorum ki daima mutlu olabiliriz ve çocuklarımız dünyayı değiştireceklerdir.

Yuvaya dönme hayalleri kuran askerler gibiyim sanki...

Hayır. Çeker gider, günlerce geri gelmezdi, ben de evde ağlardım. Çocuklarımız olduğunu unutur, onlara benim bakmamı olağan sayardı. Kumarhaneye gidip evimizi oyunda kaybederdi. Onu Fransa'ya götürecek olsam zamanla benden nefret ederdi.

Bütün bunları biliyorum ama, bir şey fark etmiyor.

Hayatta bana sadık kalmazdı.

Benimle dalga geçerdi.

Ömrüm boyunca onun bedeninden korkacağım, çünkü üstümdeki etkisi çok güçlü.

Bütün bunlara karşın, buradan ayrılmayı düşündüğümde göğsüme taşlar doluyor.

Sevdaya düşmek. İlk aşk. Şehvet.

Tutkum çeşitli biçimlerde açıklanabilir. Kesin olan bir şey var: o neye dokunursa gizliliğin örtüsünü kaldırıyor.

Onun bedenini çok sık düşünüyorum; ona sahip olmayı değil, uykuda kıvrılıp kıvranmasını seyretmeyi. Hareketsiz olduğu bir tek an yok; ister teknenin içinde olsun, ister kucak dolusu lahanayla bir koşu koparsın. Sinirli değil, hareketsiz kalmak onun doğasına aykırı. Parlak yeşil çimenler üstüne uzanıp parlak mavi gökyüzünü seyretmeye bayıldığımı söylediğimde, dedi ki: "Öldükten sonra istediğin kadar yapabilirsin bunu, tabutunun kapağını açık bırakmalarını söyle."

Ama onun da gökyüzünden haberi var. Penceremden baktığımda, kayıkta oturmuş, gözlerini kusursuz gökyüzüne dikmiş olarak ağır ağır kürek çektiğini, ilk yıldızın ortaya çıkmasını beklediğini görüyorum.

Bana kürek çekmeyi öğretmeye karar verdi. Sırf kürek çekmek değil. Venedik usulü kürek çekmek. Sabahın köründe işe koyulduk, polislerin kullandığı kırmızı bir gondolla. Bunu nerden, nasıl aldığını sormaya kalkışmadım bile. Bugünlerde son derece mutluydu, sık sık elimi tutup kalbine bastırıyordu, ölmek üzereyken yaşama dönmüş bir hasta gibiydi.

"İlle de keçi çobanı olmaya kararlısın madem, seni evine yollamadan önce bir şeyi adamakıllı öğreteyim bari. Boş zamanlarında kendine bir kayık yaparsın, durmadan sözünü ettiğin o ırmakta gezinir, beni düşünürsün."

"İsteseydin benimle gelebilirdin."

"İstemem. Görünürde bir tek oyun masası olmayan bir yerde, elimde bir torba köstebekle ne yapabilirim ki?"

Böyle diyeceğini biliyordum, gene de işitmek hiç hoşuma gitmiyordu.

Kürek çekmek konusunda yetenekli değildim, tekneyi birçok kez öyle kötü yana yatırdım ki, sonunda ikimiz de suya yuvarlandık. Villanelle enseme yapıştı, avaz avaz boğulmakta olduğunu ilan etti. "Ama su üstünde yaşıyorsun sen," diye itiraz ettim, bağırmayı sürdürerek kafamı suya batırdığında.

"Elbette! Üstünde yaşıyorum, içinde değil."

İnanılacak gibi değil ama, yüzme bilmiyordu.

"Kayıkçıların yüzme bilmesine gerek yoktur. Hiçbir kayıkçının başına gelmemiştir böyle bir şey. Üstümüz kuruyuncaya dek eve dönemeyiz, herkes alay eder benimle."

Ne kadar hevesle uğraştıysa da, bir türlü işin doğrusunu öğrenmeme yardım edemedi, akşam olduğunda kürekleri çekip aldı elimden, saçları hâlâ nemliydi. Kumarhaneye gideceğimizi söyledi.

"Belki orada başarılı olursun."

Ömrümde hiç kumarhaneye gitmemiştim, yıllar önce ilk kez geneleve gittiğimde nasıl düş kırıklığına uğradıysam, bu sefer de öyle oldu. Günah yuvaları insanın hayalinde her zaman daha günah doludurlar. Hiçbir kırmızı kadife düşlerinizde canlandırdığınız kadar sarsıcı bir kızıl değildir. Hiçbir kadının bacakları sandığınız kadar uzun olamaz. Üstelik, bu gibi yerler hayalinizde hep bedavadır.

"Yukarda kırbaç odası var, eğer ilgileniyorsan," dedi. Hayır. Sıkar beni. Kırbaçlamanın ne olduğunu biliyordum. Papaz dostum uzun uzun anlatmıştı. Azizler kırbaçlanmaya bayılırlarmış, kırbaç yaralarını, özlem dolu bakışları resmeden bir sürü tablo görmüştüm. Sıradan bir insanın kırbaç-

landığını görmek aynı etkiyi yaratamazdı. Azizlerin tenleri yumuşak, beyaz ve hep gün ışığından saklı olur. Kırbaç ancak böyle bir tene değdiğinde zevk verebilir, gizli saklı olanın açığa çıktığı anda.

Soğuk mermer, buzlu bardaklar, binbir iz taşıyan yeşil çuhalar arasında göreceğimi gördükten sonra onu keyfini sürmeye bırakarak pencerenin yanında bir koltuğa oturdum, ışıltılı kanalı seyre daldım.

Demek geçmişim sona ermişti. Kurtulmuştum. Böyle şeyler mümkündür.

Köyümü düşündüm, kış sonunda yaktığımız koca ateşi; artık gereksinme duymadığımız şeyleri atışımızı; yeni gelecek yaşamı kutlayışımızı. Sekiz yıllık askerlik, bana yakışmayan sakalımla birlikte kanala atılmıştı. Bonaparte ile dolu geçen sekiz yıl. Pencerenin camında aksimi gördüm; bu yüze dönüşmüştüm işte. Kendi aksimin gerisinde Villanelle'i gördüm, duvara yapışmıştı, önünde yolunu kesen bir adam duruyordu. Kız gözünü kırpmadan bakıyordu ona, omuzlarını kısmasından anladım korkmuş olduğunu.

Adam çok genişti, bir matadorun pelerinini andıran, kocaman, siyah, enli bir nesne.

Bacaklarını açmış duruyordu, bir kolunu duvara dayamış kızın yolunu kesiyordu, öteki eli cebindeydi. Kız ani ve seri bir hareketle onu itti, adamın eli aynı hızla cebinden fırlayıp onun yanağına indi. Tokadın sesini duydum. Ben yerimden fırlarken Villanelle adamın kolunun altından sıyrılıp merdivenlere yöneldi, koşarak yanımdan geçti. Peşinden koşan adamdan önce ona yetişmekten başka düşünce yoktu kafamda. Pencereyi açtığım gibi kanala atladım.

Yüzüm gözüm yosun kaplı olarak kafamı sudan çıkardım, bizim tekneye doğru yüzdüm, ipi gevşettim. Bir kedi

gibi içine atladığında bir yandan tekneye tırmanmaya çalışıyor, bir yandan da küreklere asılmasını haykırıyordum. Bana aldırmadı bile, kürek çekmeye koyuldu, bense Rialto'daki adamın evcilleştirdiği yunus gibi peşinden sürüklendim.

Sonunda kendimi zar zor ayaklarının dibine atabildiğimde, "O buradaymış," dedi. "Kent dışında olduğunu sanıyordum, casuslarım iyidir oysa."

"Kocan mı?"

Tükürdü. "Yağ tulumu, sik yalayıcı kocam, evet."

Doğruldum. "Peşimizden geliyor."

"Bildiğim bir yol var; kayıkçı kızıyım ben."

Öyle hızlı kürek çekiyor, öyle daireler çiziyordu ki, başım döndü. Kollarının kasları tenini yarıp dışarı fırlayacakmışcasına geriliyordu, bir ışığın altından geçtiğimizde damarlarının nasıl kabardığını da görebiliyordum. Soluk soluğaydı, giysileri çok geçmeden benimkiler kadar ıslandı. Gittikçe daralan, sonunda boş beyaz bir duvar bulunan bir su koridorundaydık. Son anda, duvara çarpıp paramparça olacağımızdan emindim ki Villanelle imkânsız bir dönemeç aldı, bir tünelden geçip minik bir gölette bulduk kendimizi.

"Yakında eve varacağız, Henri, sakin ol."

"Sakin" sözcüğünü kullandığını ilk kez işitiyordum.

Evinin su kapısına yanaştık, tam kayığımızı bağlamaya hazırlanıyorduk ki, arkamızda sessiz bir pruva belirdi ve aşçıbaşıyla yüzyüze geldim.

Aşçıbaşı.

Ağzının çevresindeki etler bir gülümseme taklidiyle oynadı. Onu ilk tanıdığım zamana göre çok daha şişmandı, yanakları çenesinin iki yanından ölü köstebekler gibi sarkıyordu, kafasının omuzlarıyla birleştiği yer kat kat olmuştu. Gözleri iyice içeri kaçmıştı, her zaman kalın olan kaşları, nöbet tutan askerler gibi dikilmişlerdi karşıma. Elleriyle kayığın kıyısına tutundu. Tombul parmaklarına zorla geçiril-

miş yüzükler. Kırmızı eller.

"Henri," dedi. "Ne hoş bir rastlantı."

Villanelle'in ona sonsuz tiksintiyle bakan gözleri bir an şaşkınca bana çevrildi. Bunu gören adam ona hafifçe dokundu, kız iğrentiyle büzüldü. "Bana şans yolunu açanın Henri olduğu söylenebilir. Onun küçük numaraları sayesinde Boulogne'dan atıldım, Paris'e levazım depolarına bakmaya gönderildim. İşin içinde çıkarım oldu mu hiçbir şeye üzülmem ben. Eski bir dostunu bu kadar varlıklı olarak karşında görmekten mutluluk duymuyor musun, Henri?"

"Seninle işim yok benim," dedim.

Yeniden gülümsedi, bu kez dişlerini gördüm. Ağzında kalanlarını yani. "Ama var. Besbelli bayağı çok işin var karımla. Karımla." Sözcükleri tane tane söylemişti. Derken yüzünde eskiden çok iyi tanıdığım bir anlam belirdi. "Seni burada gördüğüme şaşırdım, Henri. Birliğinin yanında olman gerekmiyor mu? Tatile çıkılacak zaman değil şimdi, Bonaparte'ın gözdesi olsan bile."

"Seni ilgilendirmez."

"Elbette ilgilendirmez, ama birkaç arkadaşıma senden söz etmemde bir sakınca görmezsin herhalde."

Villanelle'e döndü. "Senin nerelerde olduğunu merak eden dostlarım da var. Sana yakın olabilmek için dünyanın parasını ödemiş kişiler.. Hemen beimle gelirsen her şey daha kolay olur."

Kız onun yüzüne tükürdü.

Bundan sonra olanları, yıllardır düşünecek zamanım olduğu halde, hâlâ açık seçik anlamış değilim. Kız tükürdükten sonra adamın öne doğru eğilip onu öpmeye çalıştığını hatırlıyorum. Ağzının açıldığını, ona doğru uzandığını, ellerini kayığın kıyısında gevşettiğini, bükülmüş gövdesini hatırlıyorum. Elini onun göğsünde gezdirdi. Ağzı. Gözümün

önündeki en keskin imge ağzı. Uçuk pembe bir ağız, etten bir mağara, ve sonra dili, deliğinden çıkmaya hazırlanan bir solucan gibi yalnızca ucu görünüyor. Onu itti, iki tekne arasında dengesini kaybeden adam üstüme düştü, nerdeyse ezdi beni. İki eliyle birden boğazıma yapıştı, Villanelle'in haykırdığını, bıçağını uzanabileceğim bir yere attığını duydum. İnce, uzun, zalim bir Venedik bıçağı.

"Yumuşak yanından, Henri, deniz kirpileri gibi."

Bıçak elimdeydi, böğrüne sapladım, yuvarlandı, bu kez göbeğine sapladım, barsaklarına değdiğini duydum. Bıçağı geri çektim öfkeyle, bir kez daha sapladım, yıllar süren rahat yaşam birikimine. Kaz ve şarapla beslenmiş etleri çok geçmeden dağıldı. Gömleğim kan içindeydi. Villanelle onu üstümden çekti, yarı yarıya çekti. Ayağa kalktım, dengem yerindeydi, onu sırt üstü çevirmek için yardım istedim Villanelle'den. Gözünü benden ayırmayarak yardım etti.

Her yanından kan akan göbeği havada, sırt üstü uzattığımızda onu, gömleğini yakasından tutarak baştan ayağı yırttım. Tüysüz, beyaz göğsüne baktım, aynı azizlerin göğsü gibiydi. Azizlerle şeytanlar birbirlerine bu kadar benzeyebilirler mi? Meme uçları dudaklarıyla aynı renkteydi.

"Bu adamın kalbi yok diyordun, Villanelle, bir bakalım."

Elini bana doğru uzattı ama ben bir yarık açmıştım bile pek hevesli bir bıçak olan gümüş dostumla. Yeri doğru hesaplayarak bir üçgen kestim, sonra elimi sokup, elmanın ortasını çıkarır gibi çıkardım lop bir parçayı.

Kalbi varmış.

"Bunu istiyor musun, Villanelle?"

Başını iki yana salladı, ağlamaya başladı. Onun ağladığını hiç görmemiştim, ne sıfır-altı kış boyunca, ne dostumuz öldüğünde, ne aşağılandığında, ne de aşağılandığını anlatırken. Ama şimdi ağlıyordu. Kalbi ikimizin arasına yere atarak onu kollarıma aldım, gözyaşları mücevhere dönüşen bir

Prensesin öyküsünü anlattım ona.

"Senin üstünü de kirlettim," dedim, kan izlerini ilk kez onun üstünde görerek. "Şu ellerime bak."

Kafasını salladı, mavi renkli kanlı şey yerde, aramızdaydı.

"Bu tekneleri uzaklaştırmamız gerek, Henri."

Ama kavga dövüş sırasında bizim kayığın iki, onunkinin ise bir küreğini yitirmiştik. Başımı iki eli arasına alıp tartar gibi yaptı, çenemin altından sıkıca tuttu. "Sen otur şimdi, yapabileceğini yaptın, şimdi de ben elimden geleni yapacağım."

Başımı dizlerime yaslayıp oturdum, gözlerimi kayığın kan içindeki tabanına diktim. Ayaklarım kan gölünün içindeydi.

Sırtüstü yatan aşçıbaşının gözleri yukarı, Tanrı'ya dikilmişti.

Kayıklarımız hareket etmeye başladı. Onunki benimkinin önünde gidiyordu, benimki onunkine bağlanmıştı, çocuklar oyuncak teknelerini havuzda yüzdürürken nasıl yaparlarsa öyle.

Hareket halindeydik. Nasıl olmuştu bu?

Kafamı iyice kaldırdım ve Villanelle'i gördüm. En öndeydi, sırtı bana dönüktü, omzundan sarkan ipin bir ucu tekneye bağlıydı, kanalın yüzeyinde yürüyor, bizi çekiyordu.

Çizmelerini çıkarmış, düzgün bir şekilde yanyana koymuştu. Saçlarını açmıştı.

Kızıl ormandaydım, beni evine götürüyordu.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Kaya

DERLER Kİ ölüler konuşmaz. Mezar kadar sessiz derler. Doğru değil bu. Ölüler durmadan konuşuyorlar. Bu kayanın tepesinde, rüzgâr çıktı mı, duyuyorum onları.

Bonaparte'ı duyabiliyorum; kendi kayasının üstünde fazla dayanamadı o. Kilo aldı, nezle kaptı, ve Mısır'da vebanın, Rusya'da sıfır-altı kışın altından kalkan adam, hafif nemli havada can verdi.

Ruslar Paris'i kuşattı, bizimkiler kenti yakmadı, teslim olduk, onu alıp götürdüler, krallığı yeniden kurdular.

Onun kalbi susmak bilmedi. Rüzgârlı bir adada, martılarla başbaşaydı, kalbi susmak bilmedi. Bekledi, hain ağabeylerin sonunda muratlarına eremeyeceklerini bilen en küçük oğul gibi, kendi anının gelmesini bekledi. O an geldi, sessiz gemilerden oluşan bir filoyla yüz günlüğüne geri döndü, Waterloo'da olan oldu.

Muzaffer kumandanlar, kendilerini haklı gören uluslar ona ne yapacaklardı, ne yapabilirlerdi?

Oynarsın, kazanırsın, oynarsın, kaybedersin. Oynarsın.

Her oyunun sonunda bir düş kırıklığı yaşanır. Hissedece-

ğini sandığın şeyleri hissetmezsin, sana çok önemli görünen şey artık önemsizdir. Heyecanı yaşatan oyunun kendisidir.

Ya kazanırsan?

Sınırlı zafer diye bir şey yoktur. Kazandığını korumak zorundasın. Kazandığını ciddiye almak zorundasın.

Hep kazananlar, kazanmaktan bıktıkları zaman kaybederler. Belki sonradan pişman olurlar ama, o en değerli, en harika şeyle oynamak arzusu çok güçlüdür. Yeniden gözü kara olmak, miras kalan onca ayakkabıya kavuşmadan önceki gibi yalınayak yürümek güdüsü...

Hiç uyumuyordu, ülseri vardı, Joséphine'i boşamış, bencil bir orospu (gerçi onu hakediyordu) ile evlenmişti, İmparatorluğunu koruyabilmek için bir hanedan kurması gerekiyordu. Hiç dostu yoktu. Cinsel birleşme için üç dakika yetiyordu ona, son zamanlarda kılıcını çıkarmaya bile üşeniyordu. Tüm Avrupa ondan nefret ediyordu. Fransızlar bıkmışlardı savaşmaktan, savaşmaktan, savaşmaktan.

Dünyanın en güçlü insanıydı.

O adadan ilk kez geri döndüğünde bir çocuk gibi hissediyordu kendini. Kaybedecek hiçbir şeyi olmayan bir kahraman. Tek kat elbiseyle yola çıkan bir kurtarıcı.

Ötekiler ikinci kez kesinkes kazandıklarında, onu daha karanlık bir kayaya gönderdiler, dalgalar haşin, çevresindekiler suratsızdı; diri diri gömüyorlardı onu.

Üçüncü Güçbirliği. Ilımlı güçler bir deliye karşı.

Ondan nefret ediyordum ama, ötekiler daha iyi değillerdi. Ölen ölmüştür, hangi tarafta savaşırsa savaşsın.

Bir deliye karşı üç deli. Kazanan sayılardır, haklılar değil.

Rüzgâr çıktı mı onun ağladığını duyuyorum, yanıma geliyor, ellerinde son yediği yemeğin yağıyla, onu sevip sevmediğimi soruyor. Yüzünde "evet" demem için yalvaran bir ifade var; onunla birlikte sürgüne giden, sonra birer birer

yanından kaçanları düşünüyorum.

Çoğunun yanında bir defter vardı. Onun hayat hikâyesi, onun kayanın üstünde hissettikleri. Bu yaralı hayvanı sergileyerek servetler kazanacaklardı.

Hizmetkârları bile okuma yazma öğrendiler.

Saplantısal bir biçimde geçmişinden söz ediyor, çünkü ölülerin geleceği yoktur, şimdileriyse anılarıdır. Sonsuzluğun ortasındadırlar çünkü zaman durmuştur.

Joséphine hâlâ hayatta, geçenlerde Fransa'yı sardunya çiçeği ile tanıştırdı. Laf arasında bunu ona söyledim, ama hiçbir zaman çiçeklerden hoşlanmadığını belirtti.

Buradaki odam çok küçük. Eğer uzanıp yatacak olsam -birazdan açıklayacağım nedenler yüzünden bunu yapmamaya çalışıyorum- kollarımı bacaklarımı şöyle bir gerdiğimde dört köşeye de değebiliyorum. Ama bir pencerem var ve buradaki pencerelerin çoğunun tersine, demir parmaklıkları yok. Tamamiyle açık, camı da yok. İyice dışarı sarkarsam koyu boydan boya görebiliyorum, kimi kez Villanelle'i de görüyorum kayığının içinde.

Bana mendil sallıyor.

Çuvallardan yaptığım bir perdem var, kışın onu iki kat yapıp pencereye örtüyorum, altını da komodinimle tutturuyorum. Battaniyemi sırtımdan eksik etmediğim sürece idare ediyorum, tabiî Venedik nezlesi oluyorum, o başka. Bu benim artık gerçek bir Venedikli olduğumu gösteriyor. Yerler saman kaplı, aynı evimdeki gibi; bazı sabahlar uyandığımda yulaf lapası kokusu alıyorum, yoğun ve kara. O günler seviniyorum, çünkü annemin geldiği günler. Görünüşü her zamanki gibi, belki biraz daha genç. Üstüne düşen at yüzünden biraz aksak yürüyor, ama zaten bu odada fazla yürüyeçek yer yok.

Kahvaltıda ekmek veriyorlar.

Yatak yok, iki büyük yastık var. Bunlar da saman doluydu ama, geçen yıllar içinde yavaş yavaş martı tüyleriyle dol-

durdum ben. Uyuyacağımda birinin üstüne oturuyorum, ötekini duvara dayayıp sırtımı yaslıyorum. Hem rahat ediyorum böylece, hem de beni boğmasını engelliyorum.

Buraya ilk geldiğimde -kaç yıldır burada olduğumu unutmuşum- her gece gelirdi beni boğmaya. Koğuştaki yatağımda yatarken gelir, iki eliyle boğazımı sıkardı, nefesi kusmuk kokardı, etli pembe ağzıyla, müstehcen gül pembesi dudaklarıyla uzanırdı beni öpmek için.

Bir süre sonra beni tek başıma bu odaya koydular. Ötekileri rahatsız ediyormuşum.

Tek başına bir odada kalan başka bir adam daha var. Çok uzun yıllardır buradaymış, birkaç kez de kaçmayı başardı. Yakalayıp geri getiriyorlar, yarı boğulmuş durumda. Su üstünde yürüyebileceğini sanıyor. Bol parası olduğundan odası çok rahat. Benim de param olabilir ama, ondan para almayı reddediyorum.

Kayıkları, çöp takalarının gittiği pis kokulu bir pasajda bıraktık, Villanelle çizmelerini giydi. Ömrümde bir tek o sefer ayaklarını gördüm, hayatta gördüğüm başka ayaklara hiç benzemiyordu. Yelpaze gibi açıyor, gene aynı şekilde kapatabiliyordu parmaklarını. Dokunmak istedim ama, ellerim kanlıydı. Adamı öylece sırt üstü yatar bıraktık, kalbini de yanına koyduk. Villanelle yürürken bana sıkıca sarıldı, hem beni rahatlatmak, hem de giysilerim üstündeki kan lekelerini biraz kapatmak için. Birileriyle karşılaştığımızda, beni duvara yaslayıp çılgınca öpmeye koyuluyor bedenimi tümüyle örtüyordu. Böylece seviştik.

Olan biteni anne babasına anlattı, üçü birlikte sıcak su hazırlayıp beni yıkadılar, giysilerimi yaktılar.

"Rüyamda bir ölüm görmüştüm," dedi annesi.

"Sus," dedi babası.

Beni bir koyun postuna sardılar, ağabeylerinden birinin

döşeğini sobanın yanına serdiler, beni yatırdılar. Villanelle'in bütün gece başımda nöbet beklediğini bilmeksizin, masumların uykusuna daldım. Rüyamda şöyle konuşmalar duydum:

"Ne yapacağız?"

"Yetkililer buraya gelecektir. Karısıyım ben. Siz hiçbir şeye karışmayın."

"Ama Henri ne olacak? Suçlu olmasa bile Fransız."

"Onu da bana bırakın, ben Henri'yi hallederim."

Bu sözleri duyduktan sonra tam derin bir uykuya daldım.

Yakalanacağımızı biliyorduk sanırım.

Olayı izleyen birkaç gün boyunca kendimizi bedensel zevklere adadık. Her sabah erkenden evden ayrılıyor, kiliselerin tadını çıkarmaya bakıyorduk. Yani, Vilanelle Tanrı'yı bir an bile düşünmeksizin onun renklerinin ve dramasının keyfini sürüyor, bense merdivenlere oturup kendi kendime kutu-kutucuk oynuyordum.

Ellerimizi her sıcak yüzey üstünde gezdiriyor, demirin, ahşabın, güneşte pişmiş milyonlarca kedi kürkünün ısısını çalıyorduk.

Taze tutulmuş balıklar yedik. Bir Piskopostan aparttığı merasim teknesiyle beni adanın çevresinde gezdirdi.

İkinci gece, durmak bilmeyen yaz yağmuru yüzünden Aziz Mark Meydanı'nı sular bastı. Kenarda durup iki Venediklinin iki iskemle kullanarak meydanı aşma çabalarını seyrettik.

"Sırtıma çık," dedim.

İnanmaz gözlerle baktı bana.

"Su yüzeyinde yürüyemem ama diz boyu derinlikte yürüyebilirim."

Ayakkabılarımı çıkarıp taşıması için ona verdim, geniş meydanın bir ucundan ötekine yola çıktık. Bacakları o ka-

dar uzundu ki, ikide bir bükmek zorunda dalıyordu ayakları suya değmesin diye. Karşı tarafa ulaştığımızda bitkindim.

"Moskova'dan yürüyerek gelen genç bu mu?" diye alay etti.

Kolkola girip o yemekten bu yemeğe gezdik, bana enginar yemesini öğretti.

Zevk ve tehlike. Tehlikenin kıyısındayken alınan zevk tatlıdır. Kumarbazın kaybetme duygusudur kazanmayı bir sevgi olayı haline getiren. Beşinci gün, kalplerimizin çarpıntısı hemen hemen durmuşken günbatımını nerdeyse ilgisizce izledik. Onu öldürdüğümden beri süren küt başağrısı dindi.

Altıncı gün bizi almaya geldiler.

Erken geldiler, pazara giden sebze takalarıyla aynı saatte. Habersiz geldiler. Parlak siyah, bayraklı bir teknede üç kişiydiler. Birkaç soru, dediler, hepsi bu kadar. Villanelle kocasının öldüğünü biliyor muydu? Biz ikimiz aceleyle Kumarhaneyi terkettikten sonra neler olmuştu?

O da peşimizden gelmiş miydi? Kendisini görmüş müydük?

Anlaşılan, Villanelle onun resmî nikahlı karısı olarak epey büyük bir servete konacaktı, tabiî katil değilse eğer. Mirasla ilgili imzalaması gereken kâğıtlar vardı, cesedi de teşhis etmesi için onu alıp götürdüler. Bana evden ayrılmamam öğütlendi, bu öğüde uyduğumdan emin olmak için de adamlardan biri evin rıhtımında kaldı, alnını güneşe tutup öylece durdu.

Parlak yeşil çimenler üstüne uzanmış, parlak mavi gökyüzüne bakıyor olmayı düşledim.

O gece de ondan sonraki gece de dönmedi, rıhtımdaki adam da olduğu yerde kaldı. Üçüncü günün sabahı geldiğinde yanında iki adam vardı, konuşamıyordu ama gözle-

riyle uyardı beni. Ses çıkarmadan adamlarla birlikte gittim. Hilebazlığı yüzünen okunan yanağında koca bir et beni bulunan bir adamdı aşçıbaşının avukatı, ama elleri çok güzeldi. Kısaca, Villanelle'in suçlu, benimse suça yardımcı olduğumuza inandığını söyledi. Bunu kabul eden bir belge imzalar mıymışım? Eğer bunu yaparsam, ortadan kaybolmama göz yumabilirmiş.

"Biz Venedikliler incelikli kişilerizdir," dedi.

Peki, Villanelle'e ne olacaktı?

Aşçıbaşının vasiyeti ilginçti; karısının yasal haklarını elinden almaya ya da servetini başkalarına dağıtmaya kalkmamıştı. Tek şart, eğer karısı herhangi bir sebepten dolayı mirası alacak durumda değilse terekenin tümüyle Kilise'ye verilmesiydi.

Karısını bir daha görmeyi aklının ucundan geçirmediğine göre neden Kilise'yi seçmişti? Ömründe bir kilisenin içinde bulunmuş muydu acaba? Şaşkınlığım yüzüme yansımış olmalı ki, açık konuşma havasına girmiş olan avukat, aşçıbaşının korodaki kırmızı giysili oğlanları seyretmeye bayıldığını söyledi. Yüzünde çok hafif bir gülümseme, dini bir yaklaşımı kabullenme dışında herhangi bir ifade vardıysa eğer, bunu hemen saklamıştı.

Onun kazancı ne olacaktı, peki? Merak etmiştim. Paranın kime kalacağından ona neydi? Hiç de vicdanlı bir adama benzemiyordu. Ömrümde ilk kez güçlü durumda olanın ben olduğumu kavradım. Jokeri elimde tutan bendim.

"Onu ben öldürdüm," dedim. "Onu bıçakladım, göğsünü oyup kalbini çkardım. Göğsünde açtığım yaranın biçimini göstereyim mi size?"

Pencerenin tozlu camı üstüne çizdim: kenarları pek düzgün olmayan bir üçgen. "Kalbi mavi renkliydi. İnsan kalbinin mavi olduğunu bilir miydiniz? Hiç de kırmızı değilmiş. Kızıl bir ormanda, mavi bir taş."

"Zırdelisin sen," dedi avukat. "Aklı başında biri böyle cinayet işlemezdi."

"Aklı başında biri onun gibi bir yaşam sürdürmezdi."

İkimiz de konuşmadık. Onun kesik kesik, zımpara kâğıdını andıran soluklarını dinledim. İmzalamam için hazırladığı itirafnamenin üstüne koydu iki elini. Bir çift güzel, manikürlü el, kağıttan daha ak. Bunları nereden bulmuştu. Doğuştan kendisinin olamazlardı.

"Eğer bana doğruyu söylüyorsan..."

"Güvenin bana."

"Öyleyse ben hazır olana dek burada kalmalısın."

Kalktı, çıkarken kapıyı arkasından kilitledi, tütün ve deri kokan, masasının üstünde Sezar'ın bir büstü, penceresinin tozunda çıkıntılı bir kalp resmi bulunan bu rahat odada beni yalnız bıraktı.

Akşamleyin Villanelle geldi. Yalnızdı, elde ettiği mirasın gücünü şimdiden kullanmaya başlamıştı besbelli. Bir şişe şarap, fırından bir somun ekmek, bir sepet de çiğ sardalya getirmişti. Birlikte yere oturduk, yanlışlıkla amcanın çalışma odasında kilitli kalmış çocuklar gibiydik.

"Ne yaptığını biliyor musun?" diye sordu.

"Gerçeği söyledim, hepsi bu."

"Henri, bundan sonra neler olabileceğini bilmiyorum. Piero (avukat) seni deli sanıyor, mahkemenin bu yönde görülmesini talep edecek. Onu satın alamam. Kocamın dostuydu, hâlâ ölümünden benim sorumlu olduğumu düşünüyor. Ne kızıl saçlarım, ne de sahip olduğum paranın tümü senin canını yakmasını engelleyebilir. Nefret etmeyi sevdiği için nefret eder o. Vardır böyle insanlar. Her şeye sahip olan insanlar. Para, güç, seks. Her şeyleri olduğundan bizlerden çok farklı bahislere oynarlar. Bu adamın hayatında hiçbir heyecan kalmamış. Güneşin doğuşuna bakıp keyiflenmeyecek hiçbir zaman. Hiçbir zaman yabancı bir kentte kaybo-

lup yolunu sormak zorunda kalmayacak. Onu satın alamam. Onu baştan çıkaramam. Cana can istiyor. Ya seni ya beni. Bırak beni alsın."

"Öldüren sen değilsin ki. Ben öldürdüm. Pişman değilim."

"Ben de öldürebilirdim. Bıçağın kimin elinde olduğu önemli değil ki. Onu benim uğruma öldürdün."

"Hayır, kendim için öldürdüm onu. Her güzel şeyi kirletiyordu."

Ellerimi tuttu. İkimiz de balık kokuyorduk.

"Henri, mahkeme deli olduğuna karar verirse seni ya asarlar ya da San Servelo'ya gönderirler. Adadaki tımarhaneye, yani."

"Hani, bana gösterdiğin yer mi? Koya bakan, ışığı yakalayan yer."

Başını "evet" anlamına salladı. Artık hep aynı yerde oturmanın nasıl bir şey olacağını merak ettim.

"Sen ne yapacaksın, Villanelle?"

"Bu parayla mı? Bir ev alacağım, dünyayı dolaşmaktan bıktım artık. Seni kurtarmanın yollarını arayacağım, tabiî yaşamaya karar verirsen."

"Karar bana mı kalmış?"

"O kadarına gücüm yeter. Piero karışamaz, cezayı yargıç verir."

Hava kararmıştı. Mumları yaktı, beni göğsüne yasladı. Başımı kalbinin üstüne koydum, sakin sakin atışını dinledim, sanki hep orada durmuştu. Annemden başka hiç kimseyle böyle yatmamıştım. Annem beni böyle göğsüne bastırır kulağıma İncil'den pasajlar fısıldardı. Böylece öğreneceğimi umardı, ama ben ateşin cızırtısından, babam yıkansın diye ısıtmaya koyduğu suyun çıkardığı buharın sesinden başka bir şey duymazdım. Onun kalp atışından başka bir şey duymaz, onun yumuşaklığından başka bir şey hissetmezdim.

"Seni seviyorum," dedim, o zaman ve şimdi.

Gökyüzü iyice karardıkça mumlar tavana gittikçe büyüyen gölgeler salıyorlardı. Piero'nun odasında bir palmiye vardı (zavallı bir sürgünün evinden almıştı kuşkusuz), bu palmiyenin gölgesi tavana vahşi bir orman olarak yansıyordu, geniş yaprakların yarattığı karmaşanın ardında bir kaplan saklanabilirdi kolayca. Masanın üstündeki Sezar'ın profili de görülmeye değerdi, benim üçgenimden ise hiçbir iz yoktu. Oda balık ve mum kokuyordu. Yerde öylece uzanıp yattık bir süre. "Gördün mü?" dedim. "Kıpırtısız yatıp gökyüzünü seyretmeyi neden çok sevdiğimi anladın mı şimdi?"

"Ben yalnızca mutsuz olduğumda kıpırtısız kalırım. Kıpırdamaya korkarım, çünkü hareket edersem gün hızlanır. Eğer tümüyle kıpırtısız durursam korktuğum şeyin başıma gelmeyeceğini umarım. O kadınla geçirdiğim son gece, dokuzuncu gece yani, o uyurken yanında hiç kımıldamadan yatmaya çalıştım. Kuzeydeki soğuk ülkelerde gecelerin altı ay sürdüğüne dair bir öykü işitmiştim. Olağan bir mucizenin gerçekleşip bizi oraya götürmesini diledim. Ben izin vermeyi reddedersem zaman geçebilir mi?"

O gece sevişmedik. Bedenlerimiz fazla ağırdı.

Ertesi gün mahkemeye çıktım ve Villanelle'in tahmini doğru çıktı. Deli olduğuma karar verdiler, ömür boyu San Servelo'da yatmaya mahkûm ettiler. Hemen o gün öğleden sonra nakledilecektim oraya. Piero düş kırıklığına uğramış gibiydi, ama ne ben ne de Villanelle baktık ondan yana.

"Bir haftaya kalmaz, seni görmeye gelirim, seni kurtarmaya çalışacağım. Çıkaracağım seni oradan. Bunların hepsi rüşvet yer. Cesur ol, Henri. Moskova'dan buraya yürüdük. Suyun öte yanına yürüyebiliriz."

"Sen yürüyebilirsin."

"Biz yürüyebiliriz."

Bana sıkı sıkı sarıldı. Kara suratlı tekne yola çıkmadan koya geleceğine söz verdi. Yanıma alacak fazla bir şeyim yoktu. Domino'nun uğurunu, bir de Villanelle'in annesinin benim için işlediği Madonna resmini götürmek istiyordum.

San Servelo. Eskiden yalnızca zengin deliler içinmiş. Ama eşitlikçi (en azından delilik konusunda) görüşte olan Bonaparte burayı halka açmış, işletilmesi için de para bırakmıştı. Hâlâ solgun bir görkem var içerde. Zengin deliler rahatlarına düşkün oluyorlar. Çok geniş bir ziyaretçi salonu vardı, burada üst düzey bir hanımefendi, deli gömleği giymiş oğlunun karşısında çayını yudumlayabilirdi. Bir vakitler gardiyanlar üniforma ve cilalı çizmeler giyerlermiş, herhangi bir hasta çizmelerin üstüne salyasını akıtacak olursa, bir hafta hücreye kapatılırmış. Salya akıtan olmazmış pek. Bir de bahçe vardı ama artık bakımsızdı. Solgun çiçekler ve kayacıklarla dolu bir dönüm kadar bir yerdi. Bina iki bölüme ayrılmıştı artık. Birinde hâlâ hayatta kalan zengin deliler, ötekinde sayıları durmadan artan yoksul deliler barınıyordu. Villanelle benim zenginlerin yanına konmam için talimat vermişti ama, bunun kaça mal olacağını öğrendiğimde reddettim.

Ben zaten sıradan kişilerle birlikte olmayı yeğlerim.

İngiltere'de aklını kaçırmış bir Kral var, kimse de onu kilit altına sokmaya kalkmıyor.

Adı Üçüncü George, Lordlar Kamarası'na girdiğinde, "Lordlarım ve tavuslarım," diye hitap ediyor onlara.

İngilizleri ve onların yabani lahanalarını kim kavrayabilir?

Böyle garip insanlarla birlikte olmaktan korkmuyordum.

Sadece sesler gelmeye başladığında korkmaya başladım, seslerden sonra ölülerin kendileri geldiler, koridorlarda dolaşıp çökük gözleriyle bana bakar oldular.

Villanelle'in geldiği ilk birkaç sefer Venedik'ten, yaşamdan söz ettik, beni kurtarma umutlarıyla doluydu. Sonra ona seslerden, aşçıbaşının boğazımı sıkan ellerinden bahsettim.

"Hepsini sen kuruyorsun, Henri, lütfen kendini toparla, yakında özgür olacaksın. Sesler biçimler falan yok."

Oysa var. Pencere içindeki o taşın altındalar. Sesler var, işitilmeleri gerek.

Henri'yi kara suratlı tekneyle San Servelo'ya götürmelerinin hemen ardından, onu serbest bıraktırmak üzere girişimlere koyuldum. Delilerin orada hangi koşullarda tutulduklarını, iyileşme kaydedip kaydetmediklerini saptamak üzere doktora çıkarıp çıkarılmadıklarını öğrenmeye çalıştım. Anlaşılan doktor muayenesinden geçiyorlarmış, ama ancak insanlık için tehlike oluşturmayanlar salıveriliyormuş. Saçma. İnsanlık için tehlike oluşturan niceleri ellerini kollarını sallayarak dolaşıyorken dışarda... Henri yaşamı boyunca orada kalmak durumundaydı. Onu yasal yollardan çıkarmanın olanağı yoktu, en azından Piero işin içinde olduğu sürece.

Yapılacak tek şey kalıyordu: onun kaçmasına yardım edecek, Fransa'ya geçmesini sağlayacaktım.

İlk birkaç ay, onu görmeye gittiğimde neşeli, sağlıklı, umutlu görünüyordu. Korkunç tabiatlı, iğrenç görünüşlü üç adamla birlikte aynı odada yatıyordu, ama aldırmıyordu buna. Onları hiç farketmediğini söylüyordu. O kendi defterleriyle meşguldü. Ondaki değişimin ilk işaretleri ta o zaman belirmeye başlamıştı, belki de ben dikkat etmemiştim. Çünkü o sırada yaşamımda hiç beklenmedik bir gelişme olmuştu, aklım başka yerdeydi.

Hangi akla (ya da çılgınlığa) hizmet ederek onun konağının tam karşısındaki evi satın aldım, bilmiyorum. Aynı onunki gibi altı katlı, yere kadar uzun pencereli bir yapıydı. Evimi döşemeye kalkışmadım bile. Her katta beş aşağı beş

yukarı dolaşarak onun odalarını gözlüyordum: oturma odası, misafir odası, dikiş odası. Onu görmedim ama kendi gençliğimi gördüm: küstah bir erkek çocuğu gibi giyindiğim yıllarda bir duvar halısına işlenmiş resmimi.

Sonunda, bir gün balkonumda halı silkelerken gördüm onu. O da beni gördü. İkimiz de balkonlarımızda birer heykel gibi donup kaldık. Halıyı kanala düşürdüm.

"Komşumsun, demek," dedi. "Bana ziyarette bulunman gerekir."

O akşam yemekten önce onu ziyaret etmem böylece kararlaştırıldı.

Aradan sekiz yıldan fazla geçmişti, ama onun kapısını çaldığımda, ta Moskova'dan buraya yürümüş, kocasının öldürülüşünü görmüş bir mirasyedi gibi hissetmiyordum kendimi. Sanki hâlâ birinin üniformasını çalmış bir kumarhane kızıydım. İçgüdüsel bir hareketle elimi kalbime bastırdım.

"Büyümüşsün," dedi.

O değişmemişti, yalnızca saçlarındaki kırları boyamıyordu artık. Oysa onu ilk tanıdığımda bu konuda çok titizdi. Yemeğimizi oval masada yedik, gene yanyana oturduk, gene şarap şişesini aramıza koydu. Konuşmak kolay olmadı. Hiçbir zaman kolay olmamıştı zaten, ya sevişmekle meşguldük ya da birilerinin bizi duymasından korkardık. Şimdi neden farklı olsun ki, sırf aradan zaman geçti diye?

Peki, kocası nerdeydi bu akşam?

Adam onu terketmişti.

Başka bir kadın uğruna değil. Başka kadınlara dönüp bakmazdı bile. Az bir süre önce ayrılmıştı, Kutsal Hazine'yi bulmak üzere yola çıkmıştı. Elindeki son haritanın kesin, hazinenin mutlak olduğuna inanıyordu.

"Geri dönecek mi?"

"Belki döner, belki dönmez."

Joker. Hiçbir zaman gerektiğinde gelmeyen şaşırtıcı kâğıt. Daha önce, yıllar önce gelseydi elime, yaşamım nasıl olurdu kimbilir. Avuçlarıma baktım, öteki, paralel yaşamın çizgilerini aradım. İki kimliğim hangi noktada birbirinden kopmuştu, hangi noktadan itibaren biri şişman bir adamla evlenmiş, öteki burada bu zarif evde, bu oval masada allahın akşamı bu kadınla yemek yemeyi sürdürmüştü?

İlk kez karşılaştığımız birini görür görmez sanki onu yıllardır tanıyormuşuz, alışkanlıkları bize yabancı gelmeyecekmiş duygusuna kapılmamız böyle açıklanabilir mi? Belki de çeşitli yaşamlarımız önümüzde bir yelpaze gibi açıktır da yalnızca birinin farkındayızdır, ama ötekileri de yanlışlıkla sezebiliriz.

Onunla ilk karşılaştığımda kaderimin ona bağlı olduğunu biliyordum, bu duygu değişmedi, ama gözle görünmez kaldı. Dünyanın olmadık yerlerini dolaştım, ondan başkasını da sevdim ama, onun yanından ayrıldığımı kesin olarak söyleyemem. Kimi kez, dostlarımla kahve içerken ya da aşırı tuzlu denizin kıyısında tek başıma yürürken, öteki yaşamın içinde buldum kendimi, dokundum o yaşama ve kendiminki kadar gerçek olduğunu gördüm. Peki, ya onu ilk tanıdığımda bu zarif evde tek başına yaşıyor olsaydı? Belki o zaman öteki yaşamlarımın hiçbirini sezmezdim; çünkü onlara gereksinme duymazdım.

"Kalacak mısın?" diye sordu.

Hayır, bu yaşamda değil. Artık değil. Tutku ferman dinlemez. Lambadan çıkarıp azat ettiğimiz bir cin gibi her dileğimizi yerine getirmez. Fermanı yazan tutkunun kendisidir ve çok ender olarak bizim istediğimiz biçimde yazar.

Öfkelendim. İlk âşık olduğunuz, yalnızca sevdiğiniz değil, âşık olduğunuz kişi kimse, sizi her zaman öfkelendirecek olan odur, onun hakkında mantıklı düşünemezsiniz. Tamamen başka bir yere yerleşmiş olabilirsiniz, mutlu da

olabilirsiniz, ama kalbinizi çalan kişi gücü her zaman elinde tutar.

Öfkelenmiştim çünkü beni istemişti, onu istememi sağlamıştı ama bunun gerçek anlamını kabul etmeye yanaşmamıştı; ortalık yerlerde kısaca buluşmalardan, başkasından ödünç alınan gecelerden daha fazla bir anlamı vardı oysa. Tutku, aşk uğruna yedi yıl tarlalarda çalışabilir, hileye kurban gitmişse bir yedi yıl daha dayanabilir, ama tutku soylu olduğu için uzun süre bir başkasının artıklarıyla yetinemez.

Benim de başımdan birtakım ilişkiler geçti. Daha da geçecek, ama tutku kafasını tek şeye takanlar içindir.

Bir daha sordu: "Kalacak mısın?"

Tutku insanı ileri bir yaşta ilk kez yakalarsa, vazgeçmek daha da zordur. Bu hayvanla ileri yaşta karşılaşan kişilerin önünde ancak şeytani seçenekler olabilir. Bildikleri dünyaya elveda deyip bilinmezler denizinde, bir daha kara görüp görmeyeceğinden emin olmaksızın, yelken açacak mıdırlar? Yaşamı dayanılabilir kılan günlük şeyleri bir kenara atacak, eski dostların, hatta bir sevgilinin duygularını hiçe sayacak mıdırlar? Kısacası, sanki yirmi yaş daha gençmişler gibi, sanki Kenân Diyarı uçurumun öte yanındaymış gibi davranacak mıdırlar?

Genellikle hayır.

Ayrıca, böyle bir şey yapacak olsalar, gemi limandan çıkarken onları yelken direğine sıkıca bağlamak gerekir, çünkü sirenlerin çağrılarını duymak korkunçtur ve geride bıraktıklarını düşündükçe akıllarını kaçırabilirler.

Seçeneklerden biri bu.

Bir başka seçenek ise hokkabazlık öğrenmek, üç topu her an havada tutmayı bilmek; yani, bizim dokuz gece boyunca yaptığımızı yapmak. Ama çok geçmeden insanın kalbi değilse bile elleri yoruluyor.

İki seçenek.

Üçüncüsü ise tutkuyu reddetmek; insan bir leoparı, ilk bakışta ne kadar evcil görünürse görünsün, evine sokmayı reddederse akıllı davranmış olmaz mı? Diyebilirsiniz ki, bir leoparı doyurmak kolaydır, eh bahçeniz de yeterince büyük, ama en azından rüyalarınızdan bilirsiniz ki, hiçbir leopar kendisine verilenle yetinmez. Dokuzuncu geceden sonra onuncusu gelecektir ve her umutsuz gece, bir başka gecenin umuduyla çıldırtır sizi. Yedikleriniz hiçbir zaman yetmez, bahçeniz hiçbir zaman aşkınızı barındıracak kadar büyük olmayacaktır.

Onun için reddedersiniz, eve döndüğünüzde ise içerde bir leopar hayaletinin dolaştığını görürsünüz.

Tutku insanı ileri bir yaşta yakaladı mı, katlanması zordur.

Bir gece daha. Ne kadar çekici. Ne kadar masum. Hiç değilse bu gece kalamaz mıydım yani? Bir tek gece daha ne fark ederdi ki? Hayır. Onun teninin kokusunu alırsam, çıplaklığının dilsiz kıvrımlarına dokunursam, biliyorum elini uzatacak ve bir kuş yuvasından yumurta alır gibi kalbimi çekip alacak. Hayır. Kalbim kabuk bağlamadı daha. Bu tutkuya boyun eğersem, gerçek yaşamım, en iyi bildiğim, en dayanıklı yaşam yok olacak ve ben yeniden, Orfeus'u kovalayan o zavallı ruhlar gibi, gölgelerden beslenmeye çalışacağım.

Ona iyi geceler diledim, yalnızca ellerine dokunmaya dikkat ederek, gözlerini görmemi engelleyen karanlığa şükrederek. O gece uyumadım. Işıksız sokaklarda dolaştım durdum, duvarların serinliğinde, rıhtımları yalayan suların düzenli sesinde medet aradım. Sabahleyin evimin kapısını penceresini kapattım, bir daha da oraya uğramadım.

Henri'ye gelince:

Dediğim gibi, ilk birkaç ay onu eskisinden farklı görme-

dim. Yazı malzemesi istiyordu benden, evinden ayrıldıktan sonra geçen yılları, benimle birlikte geçirdiği günleri yeniden yaratma çabasına dalmış gibiydi. Beni seviyor, biliyorum. Ben de onu seviyorum ama, ensest kokan kardeşce bir sevgiyle. Kalbime erişebiliyor, ama çılgınca havalara uçuramıyor. Hiçbir zaman çalamayacak kalbimi. Merak ediyorum, tutkusuna karşılık verebilseydim, onun için her şey farklı olur muydu? Ona hiç karşılık veren olmamış, kalbi ise sıskacık göğsüne sığmayacak kadar büyük. Birinin o kalbi alıp onu huzura kavuşturması gerek. Bir vakitler Bonaparte'ı sevdiğini söylerdi, inanıyorum ona. Yaşamın gerçekçi boyutlarını aşan bir Bonaparte aldığı gibi Paris'e götürüyor onu, ya da elini Manş denizine doğru şöyle bir uzatıp Henri'yi de, öteki şaşkın askerleri de İngiltere'nin onlara ait olduğuna inandırıyor.

Duyduğuma göre ördek yavruları gözlerini dünyaya açtıklarında ilk ne görürlerse onun peşine takılırlarmış. Henri de onlar gibi; gözlerini açtığında Bonaparte'ı görmüş.

İşte bu yüzden ondan bu kadar nefret ediyor. Napolyon onu düş kırıklığına uğrattı. Tutku düş kırıklığına kolay dayanamaz.

Aşkının nesnesinin değersiz olduğunu farketmekten daha aşağılayıcı bir şey olabilir mi?

Yufka yürekli, yumuşak başlı bir insandır Henri, o şişko ahçıyı öldürmek mi zedeledi aklını acaba? Moskova'dan gelirken bana söylediğine göre orduda geçirdiği sekiz yıl boyunca bir tek adamı yaralamamış bile. Sekiz yıl savaşın tam ortasında yaşıyor ve sayısını tutamayacağı kadar tavuk öldürmekten başka bir şey yapmıyor.

Korkak biri de değil üstelik. Savaş alanından yaralı kurtarmak için kendi yaşamını defalarca tehlikeye atmış. Patrick söylemişti bunu bana.

Henri.

Artık onu ziyarete gitmiyorum, her gün hemen hemen bu saatte kayığımla gelip ona uzaktan el sallıyorum.

Sesler (annesinin, aşçıbaşının, Patrick'in sesleri) duyduğunu bana söylediğinde, bu seslerin insanın kendi kafasından başka bir yerden gelmediğini anlatmaya çalıştım ona. Ölüler kimi kez seslenirler bize, biliyorum, ama bildiğim bir şey daha var ki, ölüler ilgiye açtırlar. Onları dışarı atmasını, kendi üstüne yoğunlaşmasını söyledim. İnsan tımarhanedeyse aklını sıkı sıkı başında tutması gerekir.

Bana onlardan söz etmez oldu, ama gardiyanlardan sorup öğrendim: Hemen her gece avaz avaz bağırarak uyanıyormuş, iki eli boğazında nerdeyse kendi kendini boğmuş olarak. Bu durum oda arkadaşlarını rahatsız ettiğinden, onu tek başına bir odaya yerleştirmişler. Bundan sonra epey yatışmış, ona götürdüğüm yazı malzemelerini ve lambayı kullanır olmuş. O sıralar hâlâ onu kurtarma çabalarım sürüyordu, bunu başaracağımdan da emindim. Gardiyanlarla ahbap olmuştum, para ve seks karşılığı onu oradan çıkarabileceğimi düşünüyordum. Kızıl saçlarım pek çekicidir . O sıralar hâlâ yatıyordum onunla. Sıskacık oğlan çocuğu bedeni benimkini bir çarşaf hafifliğiyle örterdi. Ona ben öğretmiştim sevişmeyi, bu yüzden beni sevmesini iyi biliyordu. Erkeklerin neler yaptıkları hakkında en ufak bir fikri yoktu, ben gösterinceye dek kendi bedeninin neler yapabileceğinden habersizdi. Bana zevk veriyordu, ama yüzüne baktığımda işin onun için çok daha farklı olduğunu görüyordum. Beni rahatsız ettiyse bile, üstünde durmamayı yeğledim. Kaynağını her zaman kurcalamadan zevk almayı öğrendim çoktan.

İki şey oldu.

Hamile kaldığımı söyledim ona.

Bir ay içinde özgürlüğüne kavuşacağını söyledim.

"O zaman evlenebiliriz."

"Hayır."

Ellerini tuttum, onunla evlenmeyeceğimi anlatmaya çalıştım. O Venedik'te kalamazdı, bense Paris'te yaşamak istemiyordum.

"Peki, çocuk ne olacak? Çocuğun haberlerini nasıl alacağım?"

"Ortalık yatışınca çocuğu sana getiririm, sen de güvenli olduğu an buraya geri dönebilirsin. Piero'yu zehirlettiririm. Bilmiyorum işte, bir yolunu buluruz. Senin yurduna dönmen gerek."

Ses çıkarmadı. Seviştikten sonra ellerini boğazıma bastırdı, dilini pembe bir solucan gibi uzatıp ağzından çıkardı.

"Ben senin kocanım," dedi.

"Yapma, Henri."

"Ben senin kocanım," diye yineleyerek üstüme eğildi, yusyuvarlak gözleri cam gibiydi, dili de son derece pembe.

Onu itip üstümden attım, bir köşeye kıvrılıp ağlamaya başladı.

Onu yatıştırmama izin vermedi, bir daha hiç sevişmedik.

Benim suçum değil.

Kaçacağı gün geldi. Onu almaya gittim, merdivenleri ikişer ikişer koşarak çıktım, kapısını her zamanki gibi kendi anahtarımla açtım.

"Henri, özgürsün. Hadi gel."

Gözlerini dikip öylece baktı bana.

"Demin Patrick buradaydı. Sen gelmeden hemen önce."

"Henri, çabuk ol." Oturduğu yerden çekerek kaldırdım, omuzlarını sarstım. "Hadi gidiyoruz, pencereden bak, teknemiz orada duruyor. Tören Teknesi, o şaşkın piskopostan aldım gene."

"Aşağısı çok uzak," dedi.

"Atlamak zorunda değilsin."

"Değil miyim?"

Gözleri endişeyle doluydu. "Merdivenden inersek vaktinde yetişebilir miyiz? Bizi yakalarlar mı?"

"Bizi yakalayacak kimse yok. Hepsine rüşvet verdim, rahat rahat çıkacağız, burayı bir daha görmeyeceksin."

"Burası benim evim, terkedemem. Sonra annem ne der?"

Ellerimi omuzlarından çektim, çenesini tutup kaldırdım.

"Henri, gidiyoruz işte. Benimle gel."

Gelmedi.

Ne o saatte, ne de bir saat sonra, ne de ertesi gün. Tekneye yalnız binip ayrıldım oradan. Pencereye bile çıkmadı.

"Bir kez daha git," dedi annem. "Gelecek sefere farklı davranacaktır."

Bir kez daha gittim ona, daha doğrusu San Servelo'ya. Zenginler bölümünden nazik bir gardiyan bana çay ikram etti, elinden geldiğince yumuşak bir tarzda Henri'nin beni artık görmek istemediğini açıkladı. Benimle görüşmeyi özellikle reddetmiş.

"Ne oldu ona böyle?"

Gardiyan omzunu silkti -Venediklilerin her şeyi ve hiçbir şeyi söyleme biçimleridir bu.

Defalarca geri gittim oraya, her seferinde reddedildim, her seferinde gardiyanla çay içtim. Adam benim âşığım olmak istedi ama olmadı.

Uzun bir süre sonra, koyda kürek çekerek onun yalnız kayasına doğru gittiğimde, pencereden aşağı sarktığını gördüm, el salladım. O da el sallayınca belki bu kez beni görmeyi kabul eder diye gittim. Kabul etmedi. Ne beni ne de bebeği görmek istedi. Bebek kız oldu, yeni doğan güneş rengi saçları, babasınınkiler gibi ayakları var.

Artık her sabah kayıkla gidiyorum kayanın açıklarına, el

sallıyor, ama açılmadan geri gönderilen mektuplarından anlıyorum ki onu kaybettim.

Belki de o kendini kaybetmiştir.

Bana gelince, kışları kiliselerde yazları sıcak duvarlar üstünde yayılmayı sürdürüyorum hâlâ. Kızım çok zeki, daha şimdiden zar atmaya, iskambil kâğıtlarını açmaya bayılıyor. Onu Maça Kızından ya da başka birinden korumam olanaksız, günü geldiğinde kendi kurasını kendi çekecek ve kalbiyle kumar oynayacak. Böylesine göz kamaştıran saçları olan biri başka ne yapabilir ki? Yalnız yaşıyorum, bunu yeğliyorum, tabiî her gece yalnız yatmıyorum. Kumarhaneye sık sık gider oldum, eski dostları görmek ve de hâlâ duvarda duran camekânın içindeki bir çift beyaz ele bakmak için.

En değerli, en harika şey.

Artık kılık değiştirmiyorum. Şunun bunun üniformasını ödünç aldığım yok. İçine dalmak istemediğim gölgeler arasında kalan öteki yaşama yalnızca arada bir değip geçiyorum.

Kılıkların insanları gizlediği kent burası. Bir gün şu olman ertesi gün bu olmanı engellemez. Rahat rahat keşfedebilirsin kendini ve eğer akıllı ya da zenginsen kimse önünde duramaz. Akıl ve para üstüne kurulmuştur bu kent, ikisine de zaafımız vardır ama ille de ikisini bir arada görmek zorunluluğu yok.

Her gün kayığıma binip koyda dolaşıyorum, martıların haykırışlarını dinliyor, bundan diyelim sekiz yıl sonra nerede olacağımı merak ediyorum. Geleceği fazla meraklılardan koruyan bu yumuşak karanlıkta şununla yetiniyorum: Şimdi olduğum yerde olmayacağım. İçsel kentler çok büyüktürler, hiçbir haritada da gözükmezler.

Peki, ya o en değerli, en harika şey?

Artık geri aldım ya onu. Yalnızca öykülerde var olabile-

cek cinsten ikinci bir şans yakaladım ya.

Yeniden kumar oynar mıyım onunla?

Evet.

Après moi, le deluge.

Yok canım. Birkaç kişi suda boğuldu, ama daha önce de boğulanlar olmuştu.

Kendini fazla büyük görüyordu.

Ne gariptir, insanın kendi uydurduğu efsanelere inanmaya başlaması.

Bu kayanın üstündeyim ya, Fransa'da olup bitenler beni hiç etkilemedi. Burada yuvamdayım, annem, dostlarım yanımda, bana ne orada olanlardan?

Onu Elba'ya gönderdiklerine sevindim. Çabucak ölseydi hemen kahraman olurdu. Gittikçe şişmanladığına, aksileştiğine dair haberlerin yavaş yavaş yayılması iyi oldu. Ruslar da İngilizler de çok zeki davrandılar bu konuda. Canını yakacaklarına, kısaca küçülttüler onu.

Artık öldü ya, yeniden kahraman olmaya başladı. Buna kimse aldırmıyor, çünkü onun bu durumdan yararlanması olanaksız.

Onun hayat hikâyesini yüzlerce kez dinlemekten bıktım usandım. Önceden haber vermeye gerek görmeden pat diye geliyor buraya, oda zaten küçük, çok fazla yer kaplıyor, bayağı sıkıştırıyor beni. Bir tek aşçıbaşı buradayken geldiğinde seviniyorum onu gördüğüme; ondan deliler gibi korkuyor aşçıbaşı ve hemen kaçıp gidiyor.

Gittiklerinde kokularını geride bırakıyorlar hepsi de. Bonaparte'ın kokusu tavuk kokusu.

Villanelle'den durmadan mektup geliyor. Açmadan geri gönderiyorum, hiç cevap yazmıyorum. Onu düşünmediğimden değil, her gün geldi mi diye pencereden bakmadı-

ğımdan değil. Onu uzaklaştırmak zorundayım çünkü çok canımı yakıyor.

Bir vakitler, galiba aradan birkaç yıl geçti, beni buradan çıkarmaya çalıştı -ama ikimiz birlikte olalım diye değil. Tam da kendimi güvende hissettiğim anda, yeniden yalnızlığa dönmemi istiyordu. Bir daha hiç yalnız kalmak istemiyorum, dünyayı görmek gibi bir hevesim de yok.

İçsel kentler çok büyüktürler, hiçbir haritada gözükmezler.

Onun geldiği gün Domino'nun öldüğü gündü, bir daha görmedim Domino'yu. Buraya gelmiyor.

O sabah uyandığımda her sabah yaptığım gibi eşyalarımı saydım: Madonna, defterlerim, bu öykü, lambam ve fitillerim, kalemlerim, uğurum.

Uğurum erimişti, geriye yalnızca az biraz su içinde altın zincir kalmıştı, ışıldıyordu.

Elime aldım, parmağıma doladım, bir parmaktan ötekine geçirdim, yılan gibi akışını seyrettim. Anladım ki Domino ölmüştü, kimbilir nerede, nasıl. Zinciri boynuma taktım, Villanelle geldiğinde bunu farkedeceğinden emindim, ama etmedi. Gözleri parlıyordu, elleri beni kaçırmakla doluydu. Daha önce de kaçmıştım onunla, bir sürgün olarak onun yurduna gelmiş, aşkım uğruna burada kalmıştım. Bir yerde aşk uğruna kalan ahmaktır. Ben ahmağım. Birini sevdiğim için sekiz yıl orduda kaldım. Bu kadarı yetmez miydi? Kalmanın bir sebebi de... gidecek başka yerim yoktu.

Burada kendi seçimimle kalıyorum.

Benim için çok şey ifade ediyor bu seçim.

Ona kalsa, yakalanmadan varacaktık tekneye. Deli miydi neydi? Yeniden adam öldürmek zorunda kalacaktım. Hayır, onun için bile yapamazdım bunu.

Bebek beklediğini ama benimle evlenmek istemediğini söyledi.

Nasıl olur?

Ben onunla evlenmek istiyorum, üstelik onun çocuğunu taşımıyorum.

Onunla görüşmemek daha kolay. Her zaman el de sallamıyorum ona. Pencerenin kıyısında bir aynam var, o geçerken ben pencerenin öteki yanında duruyorum, hava güneşliyse saçlarının izdüşümünü yakalıyorum. Yerdeki hasırı bile aydınlatıyor, herhalde kutsal ahırdaki görünüm de böyleydi diye düşünüyorum: şaşaalı ve alçakgönüllü ve umulmadık.

Kimi kez kayığın içinde bir çocuk oluyor, bizim kızımız herhalde. Acaba ayakları nasıldır?

Eski dostlarım dışında buradakilerle konuşmuyorum. Onlar deli bense akıllı olduğumdan değil, dikkatleri çok çabuk dağıldığı için. Onları aynı konuda yoğunlaştırmak çok zor; bunu başardığımda ise, genellikle beni ilgilendiren bir konu olmuyor.

Beni ilgilendiren ne?

Tutku. Saplantı.

Her ikisini de tanıdım, ikisini ayıran çizginin bir Venedik bıçağı kadar ince ve zalim olduğunu biliyorum.

Moskova'dan buraya yürürken o korkunç kış günlerinde, daha iyi bir yere doğru yol aldığıma inanıyordum. Kendi verdiğim bir kararı uygulamakta olduğuma, beni çok uzun süre baskı altında tutan acıklı ve iğrenç şeyleri geride bıraktığıma inanıyordum. Özgür irade hepimizde vardı papaz dostumun dediğine göre. Değişme, değiştirme iradesi. Kadere, fallara, kehanetlere kulak asanlardan değilim. Avucumun içinde gizli dünyalar aramam, buğulu cam bir kürenin içinde geleceği görmem Vilanelle gibi. Ama, o zaman, Avusturya'da beni yakalayan o çingeneye ne demeli? Alnıma haç işareti yaptıktan sonra, "Yaptıklarının sonu acı olacak. Issız bir yer," demişti.

Yaptığım işlerin sonu acı oldu, burası ise, annemle dostlarım gelmeselerdi son derece ıssız bir yer olacaktı.

Penceremde martılar haykırıyor. Eskiden onların özgürlüğünü kıskanırdım, bir de uzayıp giden, uzaklıkları birbirine bağlayan çayırları. Yerlerinde rahat eden tüm doğal şeyleri. Asker üniformasının beni özgürlüğe kavuşturacağını sanmıştım; çünkü askerler her yerde iyi karşılanır, saygı görürler, bir günden bir güne ne olacağını bildiklerinden güvensizlik içinde kıvranmazlar diye düşünmüştüm. Dünyaya özgürlük götürerek hizmet ettiğimi, bu arada kendi kendimi de azat ettiğimi sanıyordum. Yıllar geçti, köylü kısmının aklından bile geçmeyen uzak diyarlarda dolaştım, havanın hemen her ülkede aynı olduğunu anladım.

Savaş meydanları da birbirine benzer.

Özgürlük hakkında konuşan çok. Kutsal Hazine gibi bir şey. Çocukluğumuzdan itibaren lafını duyuyoruz, var olduğuna kesinlikle inanıyoruz, ama nerede bulunduğuna gelince, herkesin bildiği yer ayrı.

Papaz dostum, dünya ile çok ilgili olmasına karşın, özgürlüğünü Tanrı'da bulmuştu, Patrick ise cinler cüceler ile birlikte yaşadığı karışık kafasında. Domino'nun dediğine göre şimdiydi özgürlük, yalnızca içinde bulunduğun anda, ender olarak, beklenmedik bir şekilde özgür olabilirdin.

Bonaparte, özgürlüğün savaşan kolumuzda yuvalandığını öğretmişti bize, oysa Kutsal Hazine ile ilgili efsanelerde, kimse bilek gücüyle kazanmaz onu. Şövalyelerin en yumuşak başlısı olan Perceval, harabeye dönüşmüş olan küçük kiliseye girer, hiç kıpırdamadan oturduğu için ötekilerin göremediğini bulur. Şimdi ben de özgürlüğün güçlülükle, zenginlikle, saygınlıkla ya da sorumsuzlukla ilgisi olmadığını düşünüyorum, sevmektir özgürlük. Kendi kendini bir an için bile olsa unutacak kadar sevmek başka birisini... özgürlük. Mistikler ve din adamları, bedenimizden ve onun

tüm arzularından kurtulmaktan, iştahlarımızın artık esiri olmamaktan söz ederler. İştahlarımız sayesinde özgürlüğe kavuşacağımızı söylemezler. Bir başkasına duyduğumuz arzunun bizi bizden herhangi bir tanrısal gücün yapamayacağı bir kesinlikle koparacağından söz etmezler.

Ilık insanlarız biz, özgürlüğe duyduğumuz özlem, sevmek özleminden başka bir şey değil. Sevecek cesaretimiz olsaydı, savaş kahramanlıklarına böylesine değer vermezdik.

Penceremde martılar haykırıyor, onları doyurmam gerek. Kahvaltıda verdikleri ekmeği saklıyorum, onlara verecek bir şeyim olsun diye.

Derler ki aşk insanı köleleştirir, tutku şeytanın ta kendisidir, aşk yüzünden yitip giden nice insan vardır. Doğrudur, biliyorum, ama bildiğim bir şey daha var: aşk olmasa yaşamımızın tünellerinde el yordamıyla sürünür, güneşi hiç görmeyiz. Âşık olduğumda sanki bir aynaya baktım ve ilk kez kendimi gördüm. Büyük bir şaşkınlık içinde ellerimi kaldırıp yanaklarıma, enseme dokundum. Bu bendim işte. Sonra, kendime iyice baktıktan, kim olduğuma alıştıktan sonra, bazı yerlerimden tiksinmeye korkmadım, çünkü aynayı tutana lâyık olmak istiyordum.

Ayrıca, kendi kendime ilk kez baktığımda, dünyaya da baktım ve dünyanın sandığımdan daha çeşitli, daha güzel bir yer olduğunu farkettim. Pek çok insan gibi ben de sıcak akşamları, taze yiyecek kokusunu, gökyüzünü nokta nokta delen kuşları severdim, ama mistik değildim, din adamı değildim, kitapta okuduğum üstün coşkuyu hiç duymamıştım. Müthiş bir duygu özlemi içindeydim ama bunu sözcüklere dökemezdim. "Tutku" gibi, "üstün coşku" gibi sözcükleri öğreniyoruz ama kitabın sayfalarında kalıyorlar. Kimi kez onları ters-yüz etmeye, arkalarında ne olduğunu çözmeye çalıştığımızda ise anlatılan öyküler bir kadın ya da bir kerhane ya da bir afyon gecesi ya da bir savaş ile ilgili.

Korkuyoruz. Tutkudan korkuyoruz, aşırı aşkla, aşırı sevenlerle alay ediyoruz.

Gene de korkunç bir duygu özlemi içindeyiz.

Burada bahçede çalışmaya başladım. Yıllardır kimse el sürmemiş, oysa, dediklerine göre eskiden öylesine güzel güller yetişirmiş ki, rüzgâr belli bir yönde estiğinde kokuları Aziz Mark Meydanı'nda duyulurmuş. Şimdiyse birbirine geçmiş bir dikenler yığını var. Artık kuşlar burada yuva kurmuyor. Konuksevmez bir görünümü var. Ayrıca, tuz da çok yoğun olduğundan ne yetiştireceğime karar vermek zor.

Kara hindiba çiçeklerini düşlüyorum.

Çiçeklerin kendi kendilerine yetiştikleri geniş bir çayır düşlüyorum. Bugün taş bahçesinin oradaki toprağı kazdım, sonra kürekle düzledim. Kayanın üstündeyiz, taş bahçesine ne gerek var? Yeterince taş görüyoruz zaten.

Villanelle'e mektup yazıp tohum isteyeceğim.

Ne garip değil mi, Bonaparte Joséphine'i boşamasaydı, Fransa sardunya çiçeği diye bir şey bilmeyecekti. Kadıncağız onunla uğraşmaktan botanik yeteneklerini geliştiremeyecekti. Dediklerine göre, yüzlerce değişik bitki getirmiş ülkeye, talepte bulunanlara bedava tohum gönderiyormuş.

Joséphine'e mektup yazıp tohum isteyeceğim.

Annem damda gelincik kurutur, Noel zamanı geldiğinde kuru çiçeklerle İncil'den sahneler resmederdi. Bu bahçeyi de aslında onun için düzenliyorum; denizden başka manzarası olmayan burayı çok kıraç buluyor.

Patrick için çim ekeceğim, bir de Domino için bir mezar taşı istiyorum. Başkalarının göremeyeceği, sıcak bir yerde (onca soğuktan sonra) yalın bir taş.

Ya kendim için?

Kendim için, benden sonra da yaşayacak bir selvi dikeceğim. Çayırları özlememin bir sebebi de, şimdiyle bir arada

bulunan gelecek duygusu. Bitkinizin bir gün beklenmedik bir anda yeşerivermesi; bir sürgün, bir filiz, bir ağaç... siz başka bir yere bakıyor, başka şeyler düşünüyorken hem de. Yaşamın benden daha uzun süre yaşayacağını bilmek hoşuma gidiyor, Bonaparte'ın hiçbir zaman anlamadığı bir mutluluk bu.

Burada bir kuş var, anası olmayan minik bir kuş. Ben ona analık ediyorum, kuş enseme, kulağımın hemen arkasına yerleşiyor, soğuktan korunuyor. Süt veriyorum ona ve topraktan kendi ellerimde çıkardığım solucanları. Dün ilk kez uçtu. Toprakta tohum ektiğim yerden uçup bir diken üstüne kondu. Öttü, sonra parmağıma bindirip içeri götürdüm onu. Geceleri benim odamda küçük bir kutunun içinde yatıyor. Ona isim takmayacağım. Adem değilim ben.

Kıraç bir yer değil burası. Her şeye en az iki kez bakmak yeteneğine sahip olan Villanelle, en olmadık yerlerde sevinç bulmayı, en olağan şeylere şaşırmayı öğretti bana. Sırf "Şuna bir baksana," diyerek insanı neşelendirirdi, "şu" ise dikkati sayesinde canlanan herhangi bir şey olabilirdi. Balıkçı kadınlara bile kendini sevdirebilen biridir o.

İşte böyle, sabahları odamdan çıkıyorum, bahçeye doğru çok ağır ağır yürüyorum, duvarları elleyerek, yüzeyleri, pütürleri iyice hissederek. Dikkatle soluk alıp veriyorum, havayı koklayarak, güneş çıktığında yüzümü ondan yana çeviriyor, beni aydınlatmasına izin veriyorum.

Bir gece yağmurda dışarı çıkıp çırılçıplak dans ettim. Ömrümde yapmamıştım bunu, buzdan taneciklerin bedenime oklar gibi saplanışını, tenimin o anda geçirdiği değişimi bilmemiştim. Ordudayken iliklerime kadar ıslandığım çok olmuştur ama, o kendi seçimim değildi.

İnsanın kendi isteğiyle yağmura çıkması çok başka bir şey, tabiî gardiyanlar aynı görüşte değiller. Kuşumu almakla tehdit ettiler beni.

Bahçeye çıktığımda, kazmam, küreğim, belim olmasına karşın kendi ellerimle kazıyorum çoğu kez, hava aşırı soğuk değilse tabii. Toprağı elimde hissetmeyi, elimde yoğurup sıkıştırmayı ya da ufalayıp parmaklarımın arasından boşaltmayı seviyorum.

Ağır ağır sevecek zamanı oluyor insanın burada.

Su üstünde yürüyen adam bahçeye bir de havuz yapmamı istedi, böylece alıştırma yapma imkânı bulacakmış.

Adam İngiliz. Başka ne beklenir ondan?

Bana sevecen davranan bir gardiyan var. Sebebini bilmiyorum, sormadım, bana verileni kaynağını sorgulamaksızın almayı öğrendim. Beni dört ayağım üstünde toprağı kazarken gördüğünde (gelişigüzel kazıyormuşum gibi görünüyor ama aslında bilimsel bir yöntem bu) üzülüyor, küreği kaptığı gibi yardımıma koşuyor. Özellikle küreği kullanmamı istiyor.

Kendi hatalarımı yapma özgürlüğünü istediğimi anlamıyor.

"Seni deli sanırlarsa dünyada çıkarmazlar buradan, Henri."

Neden çıkmak isteyeyim ki? Herkes kafayı çıkmaya taktığından kimse burada olan güzel şeylerin farkında değil. Gündüzcü gardiyanlar teknelerine binip gittiklerinde, işi gücü bırakıp arkalarından bakmıyorum. Nereye gittiklerini, nasıl bir yaşam sürdürdüklerini merak ediyorum ama, onlarla yer değiştirmek hevesinde değilim.. En güneşli günlerde bile, rüzgârın sırf keyiften estiği günlerde bile bunların suratları grimsi ve mutsuz.

Nereye gideceğim ki zaten? Odam var, bahçem var, dostlarım, kendime ayıracak boş zamanım var. İnsanlar hep bunları istemezler mi?

Ya aşk?

Ona hâlâ âşığım. Onu düşünmediğim bir tek gün geçmiyor. Püskül ağacı kışın kızardığında elimi uzatıp onun saçlarını okşadığımı hayal ediyorum.

Ona âşığım ben, bir fanteziye, efsaneye ya da kendi yarattığım bir varlığa değil.

O. Ben olmayan bir insan. Bonaparte'ı ben uydurmuştum, en az kendisinin uydurduğu kadar.

Ona olan tutkum, karşılıksız kalmasına karşın, bir sevgili icat etmekle âşık olmak arasındaki farkı gösterdi bana.

Birincide yalnızca siz varsınız, ikincide ise yalnızca öteki.

Joséphine'den mektup aldım. Beni anımsıyor, burada ziyaret etmek istiyor, ama herhalde bu imkânsızdır. Adresim onu hiç ürkütmemiş anlaşılan, birçok çeşit tohum göndermiş, kimisinin cam altında yetişmesi gerek. Neyin nasıl yapılacağını ayrıntılı anlatmış, kimi yerde resim bile çizmiş. Gerçi baobab ağacını ne yapacağım bilmiyorum. Başaşağı büyüyormuş anladığım kadarıyla.

Belki de bu ağaç için en iyi yer burası.

Derler ki, Joséphine Terör döneminde Carmes zindanında ölümü beklerken, kendisi gibi güçlü karaktere sahip birtakım başka soylu hanımlarla birlikte, rutubetli taşlar üstüne yayılmış yosun ve otları terbiye etmeyi başarmış; kendilerine bir bahçe yapamamışlarmış ama, göze biraz olsun hoş görünecek bir yeşil alan yaratmışlar. Doğru da olabilir bu, yalan da.

Önemli değil.

Bu öyküyü işitmek beni rahatlattı.

Suyun öte yanındaki deliler kentinde Noel'e ve Yeni Yıl'a hazırlanıyorlar. Noel'de Kutsal Bebeğin doğumunu kutlamaktan fazla bir şey yapmıyorlar, ama Yeni Yıl'da tekneleri süsleyip kanallarda geçit yapıyorlar, penceremden gayet iyi görüyorum. Işıklar bir inip bir çıkıyor, su yağlı yağlı parlıyor. Bütün gece yatmıyorum, kayanın çevresinde inleyen ölüleri dinliyor, yıldızların gökyüzünde hareketlerini izliyorum.

Gece yarısı oldu mu, bütün kiliselerin çanları çalıyor -en azından yüzyedi kilise olmalı. Saymaya çalıştım, ama orası yaşayan bir kent, bir günden bir güne hangi binaların var ya da yok olduğunu kimse bilmiyor.

İnanmıyor musunuz bana?

Gidin kendiniz görün.

Burada, San Servelo'da da ayin yapılıyor, hayaletimsi bir şey... gelenlerin çoğu zincirli, gerisi de kendi kendine car car ediyor, durmadan kıpırdanıyor, öyle ki, bu işten bir şeyler anlamak isteyenler ayini işitemiyorlar bile. Ben artık gitmiyorum, odamda oturup penceremden dışarıya bakmayı yeğliyorum. Geçen yıl Villanelle kayığına binip geldi, yaklaşabildiği kadar yaklaştı, havai fişekler attı. Bir tanesi o kadar yüksekte patladı ki, nerdeyse elimle dokunacaktım, bir an için düşen ışıltılarla birlikte ben de düşeceğim sandım. Düşeceğim ve ona bir kez daha dokunacağım. Bir kez daha. Ona bir kez daha yakın olmak neyi değiştirir ki? Bir tek şeyi: ağlamaya başlarsam bir daha susamam.

Bugün defterimi yeniden okudum, şunları öğrendim:

Ona âşık olduğumu söylüyorum, ne demek bu?

Geleceğimi ve geçmişimi bu duygunun ışığında gözden geçiriyorum, demek. Sanki yabancı bir dilde yazmışım da, birden o dili okumayı başarmışım. Sözcüklere başvurmadan açıklıyor, beni bana; tıpkı dahiler gibi, ne yaptığından habersiz.

Yazmayı sürdürüyorum, böylece her zaman okuyacak bir şeylerim olacak.

Bu gece don yaptı, yerler parıldayacak, gökteki yıldızlar sertleşecek. Sabahleyin bahçeye çıktığımda toprağın ağ gibi buz tuttuğunu, bugün fazla suladığım yerlerde ise buzun

çatladığını göreceğim. Yalnızca bahçe böyle donuyor, öteki yerler aşırı tuzlu.

Ben teknelerdeki ışıkları görebiliyorum, Patrick ise (yanıbaşımda duruyor kendisi) Aziz Mark Kilisesi'nin içini görebiliyor. Gözü hâlâ harika, hele duvarlar aradan kalktıktan sonra. Her şeyi olduğu gibi anlatıyor bana: kırmızı entarili koro oğlanları, altınlar, kızıllar içindeki Piskopos ve damda hep sürüp giden iyiler-kötüler savaşı. Türlü renklerle donanmış o dama bayılıyorum.

Birlikte Boulogne'daki kiliseye gittiğimizden bu yana yirmi yıl geçti.

Ve, yaldızlanmış pruvalarıyla, utku dolu ışıklarıyla açılıyorlar tekneler koya. Parıl parıl bir kurdele, Yeni Yıl için bir uğur.

Seneye kırmızı güllerim açacak. Kızıl güllerden bir ormanım olacak.

Bu kayanın üstünde mi? Bu iklimde mi?

Size öyküler anlatıyorum. İnanın bana.

Napolyon'un taç giyme töreni. Dondurucu bir kışta Rusya içlerine ilerlemeye çalışan Fransız ordusu. Müzisyen olacağını ya da cephede savaşacağını düşünürken kendini ordunun mutfağında bulan Henri.

1797'de Napolyon ile tanışan Venedik. Bir balıkçı ailesi. Askerlerin arasında bir kadın: Vilanelle.

Düşsel bir atmosfer, İmparator'a hayran bir Fransız köylüsünü ve İtalyan bir balıkçının kızını kuşatır. Jeanette Winterson, **Tutku**'da, bir oyuna dönüştürülmüş yaşama kendi kara mizah çerçevesinden bakıyor.

> *"Hiç tanışmadığımız insanları tanıyıp duracağız sonuna dek. Ama karanlık ile ölüm aynı değil. Biri geçici, öteki değil... Oynarsın, kazanırsın, oynarsın, kaybedersin. Oynarsın."*

Değişik anlatıcıların zenginleştirdiği bir ortamda, Fransız Devrimi'nin ertesindeki Avrupa'dan bir kesit sunan **Tutku**, 1987'de John Llewelyn Rhys Ödülü'nü aldı.

İLETİŞİM 415
ÇAĞDAŞ DÜNYA EDEBİYATI 83

ISBN 975-470-591-7
9 789754 705911